

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ
ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ**

Τ Ε Ι Κ Α Λ Α Μ Α Τ Α Σ
Τ Μ Η Μ Α
Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ω Ν & Β Ι Β Λ Ι Ο Θ Η Κ Η Σ

**ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ.
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΝ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ**

**ΜΑΖΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
Α.Μ.: 2003116**

**Επιβλέπουσα καθηγήτρια: ΛΟΥΜΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	9
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΑΙΟΔΕΝΤΡΟΥ.....	9
1.1. Χαρακτηριστικά του ελαιόδεντρου.....	12
1.2. Παραγωγή ελαιολάδου κατά την αρχαιότητα και η εξέλιξη της.....	13
1.3. Η ελαιοκαλλιέργεια στη Μεσόγειο.....	16
1.4. «Ελαιοτρόπιον».....	17
1.5. Ελιά και λάδι στα προϊστορικά χρόνια.....	18
1.5.1. Πινακίδες Γραμμικής Α΄ και Β΄ Γραφής.....	18
1.5.2. Ομηρικά χρόνια.....	19
1.5.3. Κλασική εποχή.....	20
1.6 Η ελαιοκαλλιέργεια το 19 ^ο αιώνα.....	21
1.6.1 Το λάδι στην Ελλάδα.....	22
1.6.2. Ελαιοτριβεία και ελαιοπιεστήρια.....	23
1.7 Η ελαιοκομία τον 20 ^ο αιώνα.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	26
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ.....	26
2.1. Το ελαιόλαδο ως οικονομικός παράγοντας.....	26
2.2. Παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση ελαιολάδου.....	28
2.3. Παραγωγή και εμπορία ελαιολάδου στην Ελλάδα.....	29
2.3.1. Παραγωγή ελαιολάδου.....	29
2.3.2. Εμπορία ελαιολάδου.....	32
2.4. Παραγωγή και διακίνηση ελαιολάδου στο Νομό Λακωνίας.....	35
2.5. Κοινή οργάνωση αγοράς ελαιολάδου στην Ε.Ε.....	37
2.5.1. Οικονομική ενίσχυση της συσκευασίας.....	39
2.5.2. Κανόνες εμπορίας ελαιολάδου.....	40
2.5.3. Διεθνείς κανόνες συσκευασίας και διακίνησης.....	44
2.6 Διεθνής Συμφωνία.....	45
2.7 Γεωργική πολιτική της Ε.Ε. για το ελαιόλαδο.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	48
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	50

ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ.....	50
4.1 Γενικά στοιχεία της επιχείρησης.....	50
4.2 Σκοποί του Συνεταιρισμού.....	51
4.3. Μέτοχοι- Μετοχικό κεφάλαιο	52
4.4. Επιχειρηματικές Δραστηριότητες.....	52
4.5. Ανάπτυξη της επιχείρησης.....	53
4.5.1. Προϊόντα.....	57
4.5.2. Διάθεση προϊόντων- πωλήσεων	58
4.5. 3. Διακρίσεις προϊόντων	58
4.5.4 Συστήματα ποιότητας και ασφάλειας.....	65
4.6. Τυποποίηση ελαιολάδου	66
4.7. Μεταφορικά Μέσα	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	71
Η ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Α.Σ ΛΑΚΩΝΙΑΣ.....	71
5.1. Η έννοια της εμπορίας	71
5.2. Διακίνηση ελαιολάδου, πυρηνελαίου και πυρηνόξυλου	72
5.2 Αξία πωλήσεων ελαιολάδου	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο	84
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	86
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	89

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη επικεντρώνεται στον τομέα της τυποποίησης και της εμπορίας του ελαιολάδου από την ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΙΤΕΡΙΣΜΩΝ Λακωνίας. Περιλαμβάνει γενικά στοιχεία για την ελιά και το ελαιόλαδο από τα προϊστορικά χρόνια έως και σήμερα καθώς και στατιστικά στοιχεία για τη παραγωγή, τη κατανάλωση και το εμπόριο του ελαιολάδου, γίνεται αναφορά στη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το ελαιόλαδο, στους κανόνες εμπορίας διακίνησης τους οποίους θέσπισε το Διεθνές Συμβούλιο αλλά και η Ε.Ε. Όσο αφορά την Ε.Α.Σ Λακωνίας που είναι το κύριο αντικείμενο της πτυχιακής μελέτης γίνεται περιγραφή του κύκλου εργασιών της σχετικά με τον τομέα της τυποποίησης και ανάλυση των εμπορικών δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού.

ABSTRACT

The current academic study focuses on the standardization and commercial trade of olive oil made by the Agricultural Union of Associations of Laconia. It includes general facts for olive oil from prehistoric times until today, as well as statistic facts for the production, consumption and olive oil 's trade. Reference is made on European Union 's policy for olive oil, it 's trade and transortational rules that the International Board and EU have established. As for A.U.A. of Laconia which is the main object of this study a description of standardization and analysis of the commercial activities of the A.U.A.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο γεωργικός τομέας στην Ελλάδα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί ο αριθμός των γεωργών στην χώρα μας είναι μεγάλος. Επίσης τα γεωργικά προϊόντα συμβάλουν σημαντικά στο ύψος του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) και συν τοις άλλοις επιδρούν θετικά στην αξία των εξαγωγικών επιδόσεων της Ελλάδας. Η καλλιέργεια της ελιάς συναντάτε από αρχαιοτάτων χρόνων στην Ελλάδα και συνεχίζει να καλλιεργείται σε μεγάλο βαθμό ως σήμερα. Το ελαιόλαδο, προϊόν της επεξεργασίας της ελιάς, αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα ελληνικά προϊόντα το οποίο πρωταγωνιστεί και στο εξωτερικό.

Ένας από τους Νομούς της Ελλάδας που υπάρχει σημαντική ελαιοκαλλιέργεια, είναι ο Νομός Λακωνίας, για το λόγο αυτό το ελαιόλαδο για το Νομό Λακωνίας αποτελεί μεγάλο οικονομικό παράγοντα.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η ανάλυση των λειτουργιών της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας που αφορούν στην τυποποίηση, στη διακίνηση και προώθηση, καθώς και η πορεία ανάπτυξης της επιχείρησης αυτής. Ο λόγος που επιλέχθηκε η Ε.Α.Σ. Λακωνίας είναι ότι διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στην τυποποίηση, διακίνηση και προώθηση του ελαιόλαδου που παράγεται στην περιοχή της Λακωνίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναδρομή της ελιάς και του ελαιόλαδου από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και σήμερα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η οικονομική σημασία του ελαιόλαδου στην χώρα μας καθώς και το μέγεθος παραγωγής και εμπορίας τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και σε επίπεδο χώρας και στο Νομό Λακωνίας. Επίσης σ' αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) για το ελαιόλαδο καθώς και οι κανόνες εμπορίας και διακίνησης ελαιόλαδου που έχουν θεσπιστεί από την Ε.Ε και το Διεθνές Συμβούλιο.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τον αντικειμενικό στόχο της εργασίας που είναι η εμπορία του ελαιολάδου από την Ε.Α.Σ Λακωνίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται διεξοδική αναφορά στις δραστηριότητες της Ε.Α.Σ. Λακωνίας και η πορεία ανάπτυξης της επιχείρησης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται οι εμπορικές δραστηριότητες της Ε.Α.Σ. Λακωνίας, που σχετίζονται με την παραγωγή και διάθεση του ελαιολάδου των παραγωγών και των μελών της.

Τέλος στο έκτο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα-προτάσεις της έρευνας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ελαιόλαδο ή το λάδι για τους Έλληνες χαρακτηρίζεται σεπτό, δηλαδή σεβάσμιο, αιδέσμιο και αξιοσέβαστο. Με τα συνώνυμα αυτά προσδιορίζεται και το δέντρο της ελιάς, η σημασία του οποίου ταυτίζεται με το λάδι.

Η ελιά ως καρπός, αδιαπέραστο και διαχρονικό συμπλήρωμα του γεύματος και το λάδι της αποτελεί θεμελιώδες είδος διατροφής, είναι παράλληλα και τελετουργικό υλικό, από τις αρχαίες σπονδές μέχρι και το ευχέλαιο, το βάπτισμα, το χρίσμα της χριστιανικής λατρείας. Ακόμη το λάδι έως προσφάτως σήμαινε οικονομική δύναμη και πολύτιμο εμπορεύσιμο αγαθό.

Υπάρχει ωστόσο και μια ποιητική διάσταση σ' αυτό το πολύτιμο υλικό: τα λυχνάρια με το βαμβακένιο φυτίλι ήταν μέσα φωτισμού από τα βάθη του καιρού πριν χρησιμοποιηθεί το πετρέλαιο, το αέριο, κλπ. Φάρμακο το ίδιο λόγω ευεργετικών ιδιοτήτων του, αλλά και φορέας φαρμάκων, καθώς και φορέας αρωμάτων το λάδι. Δοξάστηκε επίσης και ως υλικό περιποίησης των στιβαρών σωμάτων των αθλητών που αλείφονταν με αυτό πριν τα γυμνάσια ορίζοντας το έτσι ως ένα είδος προστατευτικού υμένα των νέων σωμάτων. Αξίζει τέλος να αναφερθεί ότι ακόμα και το άχρηστο μέρος του λαδιού (ή μούργα) γίνεται σαπούνι, με άλλα λόγια κάτι που καθαρίζει κάθε ρύπο.

Οι ευεργετικές ιδιότητες του ελαιολάδου ήταν γνωστές στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, κυρίως ως προετοιμασία για συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες ή στη μάχη. Ο Όμηρος αναφέρεται στο λάδι με το οποίο αλείφονταν οι ήρωες του μετά το λουτρό, ο δε Πλάτωνας το θεωρεί ως «αρωγή» για τους πόνους.

Το ελαιόλαδο διαχρονικά συνεχίζει να είναι το πρωταρχικό διατροφικό είδος για το λαό μας, ο οποίος συνέδεσε αυτό με την υγιεινή διατροφή του και με τις συνακόλουθες ευεργετικές επιδράσεις του στον τομέα της υγείας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έλλειψη του λαδιού κατά τα δίσεκτα χρόνια της κατοχής (1941-1944) υπήρξε πρωταρχική αιτία των θανάτων ιδίως στην περιοχή της πόλης των Αθηνών.

Στις δεκαετίες του '40 και του '50 αποτέλεσε πλέον βασικό ανταλλακτικό είδος και λειτούργησε ως «νόμισμα» σε εκείνα τα δύσκολα χρόνια.

Η άρρηκτη σχέση του με την ζωή του Έλληνα έχει αφήσει στο γλωσσικό μας πάμπολλες εκφράσεις όπως «του έβγαλε το λάδι», «τελείωσε το λάδι στο καντήλι του», «το “λάδωμα” πάει γόνα» κ.α. Η Δημοτική Μούσα τραγούδησε αρκετές φορές το ευλογημένο δέντρο της ελιάς, αποδεικνύει την έντονη συναισθηματική σχέση του λάου μας με το δέντρο αυτό.

Ο κότινος της αγριελιάς που στεφάνωνε τους αρχαίους Ολυμπιονίκες φανέρωνε την ιδιαίτερη σημασία που έδιναν αλλά και τον σεβασμό που είχαν προς το δέντρο της ελιάς οι αρχαίοι μας πρόγονοι.

Στην Ελλάδα η ελιά καλλιεργείται από αρχαιοτάτων χρόνων, όπως αποδεικνύεται από τα ευρήματα των ανασκαφών. Από τον καιρό της προϊστορίας τα προϊόντα διατροφής της ελιάς ήταν απαραίτητα στη ζωή μας, που δεν ήταν άλλα από την βρώσιμη ελιά και το λάδι. Η ελιά η οποία καλλιεργείται σχεδόν σε όλη την Ελλάδα καλλιεργείται και στην Λακωνία. Η ελαιοκαλλιέργεια στη Λακωνία αναφέρεται από την εποχή της τουρκοκρατίας και συνεχίζεται έως σήμερα.

Το ευνοϊκό κλίμα της Λακωνίας για την ανάπτυξη της ελιάς, με τις μέτριες βροχοπτώσεις και την άφθονη ηλιοφάνεια, αποτελούν ευνοϊκές συνθήκες για την καλλιέργεια των δένδρων της ελιάς και την παραγωγή υψηλής ποιότητας ελαιολάδου. Σχεδόν όλη η Λακωνία είναι κατάφυτη από ελιές, που με πολύ μεράκι φύτεψαν οι Λάκωνες. Με ιδιαίτερη στοργή και φροντίδα οι Λάκωνες αγρότες, λειτουργώντας οικολογικά και με σεβασμό στο περιβάλλον, φύτεψαν το ευλογημένο δέντρο της ελιάς, στα πεδινά, στα ριζώματα των βουνών και σε ημιορεινές περιοχές, αφού η ζωή τους είχε πλήρως ταυτιστεί με την ελιά: δέντρο που έδινε πάντα βιοποριστικό διέξοδο στους αγωνιστές αγρότες. Σήμερα αγναντεύουμε τους ελαιώνες της Λακωνίας με πολύ θαυμασμό και δέος αφού μέσα σ' αυτούς προβάλλει ο αγώνας, ο μόχθος, ο κόπος και ο ιδρώτας του άγνωστου Λάκωνα αγρότη. Τα λιόδεντρα αυτά για να μεγαλώσουν και για να δώσουν ένα καλό εισόδημα χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια, γιατί είναι δέντρα της υπομονής και της επιμονής.

Το Λακωνικό παρθένο ελαιόλαδο χαίρει ιδιαίτερης αποδοχής ως ένα εύγευστο αρωματικό αγουρέλαιο. Το ελαιόλαδο της Λακωνίας αποτελούσε πρώτιστο αγαθό και συνιστούσε πηγή ευεργετημάτων και ευτυχίας για τους κατοίκους της. Όμως στη σύγχρονη εποχή με την ανάπτυξη και παραγωγή χαμηλού κόστους σπορέλαιων όλα τα ελαιόλαδα υφίστανται τον έντονο ανταγωνισμό λόγω της χαμηλής τιμής διάθεσης των προϊόντων αυτών. Από τον ανταγωνισμό αυτό δεν ξεφεύγουν ούτε το υψηλής ποιότητας ελαιόλαδο, όπως της Λακωνίας το οποίο υφίστανται τον έντονο ανταγωνισμό με αποτέλεσμα την παρουσία προβλημάτων διάθεσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΑΙΟΔΕΝΤΡΟΥ

Το ελαιόδεντρο άρχισε να καλλιεργείται μαζί με άλλα καρποφόρα δέντρα στη Μεσόγειο πριν την αρχή της καταγραφής της ιστορίας. Η ιερότητα με την οποία το δέντρο και τα κλαδιά του συνδέονται δείχνει ότι ο καρπός είναι τόσο παλιός όσο και ο άνθρωπος. Οι σύγχρονοι ιστορικοί θεωρούν το ελαιόδεντρο ως πολιτιστικό δείκτη και ως πυξίδα για να εξερευνήσει κάποιος τα επιτεύγματα των πολιτισμών (Boskou, 1996).

Στα αρχαία χρόνια το ελαιόδεντρο συμβόλιζε τη φιλία και την ειρήνη ανάμεσα στα έθνη. Στους νικητές των Ολυμπιακών Αγώνων τοποθετούσαν στο κεφάλι τους ένα στεφάνι από κλαδιά ελιάς. Το ελαιόδεντρο, επίσης συμβόλιζε την αρχή της καλλιεργημένης ζωής, της γνώσης και της θείας Φώτισης. Το πιθανόν να είναι συνδεδεμένο με το γεγονός ότι για χιλιάδες χρόνια υπήρξε η πιο πολύτιμη πηγή φωτισμού (Boskou, 1996).

Η ελληνική μυθολογία και η Παλαιά Διαθήκη είναι γεμάτες από πληροφορίες που επισημαίνουν το ρόλο του ελαιόδεντρου στη θρησκεία και στη καθημερινή ζωή. Μεταξύ των μύθων, οι οποίοι σχετίζονται με το ελαιόδεντρο στη θρησκεία και την καθημερινή ζωή. Μεταξύ των μύθων, οι οποίοι σχετίζονται με το ελαιόδεντρο, ίσως οι πιο συμβολικοί είναι εκείνοι που αναφέρονται στο πέταγμα του περιστεριού από την κιβωτό του Νώε. Στην ελληνική μυθολογία, το ελαιόδεντρο παρουσιάζεται σαν δώρο στον άνθρωπο από τους θεούς του Ολύμπου. Στη διαφωνία ανάμεσα στον Ποσειδώνα, θεό της θάλασσας και των σεισμών, και την Αθηνά, θεά της σοφίας για την κατοχή της Αττικής, η Αθηνά νίκησε και το ελαιόδεντρο κρίθηκε ως δώρο πιο χρήσιμο από το δώρο του Ποσειδώνα, το αλάτι. Ο Νώε, ένας από τους πατριάρχες της Παλαιάς Διαθήκης και ο δεύτερος πρόγονος της ανθρωπότητας, άφησε πρώτο το περιστέρι να πετάξει μετά την πλημμύρα. Το πουλί επέστρεψε με ένα κλαδί ελιάς,

σημάδι της υποχώρησης των υδάτων και σύμβολο της καθιέρωσης της ειρήνης μεταξύ του Θεού και του ανθρώπου (Boskou, 1996).

Πολλά είδη ελαιόδεντρου είναι γνωστά, αλλά το πιο διαδεδομένο είναι από το *Olea europaea*. Η προέλευση των ειδών έχει αποτελέσει αντικείμενο διαφωνίας. Σύμφωνα με υπάρχουσες θεωρίες, το ελαιόδεντρο, όπως είναι γνωστό σήμερα, καλλιεργήθηκε στο Αρχαίο Ιράν και στη Μεσοποταμία 5000 π.Χ. Οι άνθρωποι που ζούσαν σ' αυτές τις περιοχές πέτυχαν την καλλιέργεια του ελαιόδεντρου και το μετέφεραν στην Βόρεια Αφρική από την στεριά ή την θάλασσα. Άλλοι πιστεύουν ότι το ελαιόδεντρο προέρχεται από την Αφρική. Οι Αρχαίοι Αιγύπτιοι γνώριζαν να καλλιεργούν την ελιά συστηματικά (Boskou, 1996).

Η εξάπλωση του ελαιόδεντρου στις δυτικές περιοχές πραγματοποιήθηκε από τους Φοίνικες, οι οποίοι συναλλάσσονταν με άλλα θαλάσσια κέντρα. Από τον 16ο αιώνα π.Χ. το δέντρο καλλιεργείται στα ελληνικά νησιά, την Λιβύη και την Κερθαγένη. Οι Έλληνες επέκτειναν την καλλιέργεια της ελιάς και τη διέδωσαν μέσω των αποικιών και των μετακινήσεων που έκαναν οι ναυτικοί τους. Το νησί της Σάμου ονομαζόταν Ελαιόφυτος, το οποίο σημαίνει «καλλιεργημένος με ελιές», και το ιερό νησί της Δήλου περιγράφονταν ως «καλυμμένα με ξύλα ελιάς» (Boskou, 1996).

Η πρώτη σημαντική βελτίωση στην καλλιέργεια ελιάς και καλύτερη οργάνωση πραγματοποιήθηκε τον 8ο και 7ο αιώνα π.Χ.. Αργότερα, οι Ρωμαίοι ανακάλυψαν τα ελαιόδεντρα μέσω των επαφών τους με τις Ελληνικές αποικίες στην Ιταλία. Παρόλο που δεν ήταν θαυμαστές των ελιών και του ελαιολάδου, οι Ρωμαίοι διέδωσαν το δέντρο σε ολόκληρη την αυτοκρατορία τους. Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν το ελαιόλαδο στο μπάνιο τους και ως καύσιμο, αλλά και για εδώδιμους σκοπούς, το θεωρούσαν ως προϊόν μέτριας ποιότητας. Η γέννηση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και η κατάκτηση της Ελλάδας, της Μικράς Ασίας και της Αιγύπτου αύξησαν τα δίκτυα συναλλαγής γύρω από την Μεσόγειο θάλασσα και έτσι το ελαιόλαδο έγινε πολύ πιο σημαντικό, όχι μόνο ως βασική τροφή αλλά ακόμα ως φαρμακευτική και ενεργειακή πηγή (Boskou, 1996).

Η εξάπλωση της ελαιοκαλλιέργειας συνεχίστηκε μέχρι τον 5ο αιώνα π.Χ. και αναβίωσε πάλι όταν άρχισαν να ακμάζουν τα θαλάσσια κράτη. Μεταξύ του 12ο

αιώνα και του 16ο αιώνα, παρατηρήθηκε μια εντυπωσιακή ανάπτυξη των ελαιώνων στην Ιταλία (Boskou, 1996).

Όταν ανακαλύφθηκε η Αμερική, ιεραπόστολοι και άποικοι εισήγαγαν το κρασί και το ελαιόλαδο στο Νέο Κόσμο. Η αμπελοκαλλιέργεια αναπτύχθηκε σχεδόν παντού, όμως η ελαιοκαλλιέργεια μόνο σε ορισμένες ευνοϊκές περιοχές όπως στη Χιλή, στην Αργεντινή και στην Καλιφόρνια, όπου το κλίμα είναι παρόμοιο με της Μεσογείου (Boskou, 1996).

Κατά την διάρκεια του 19ο αιώνα, η καλλιέργεια της ελιάς έφτασε στο απόγειό της διότι ο φωτισμός των κατοικιών βασιζόταν σε λιπαρές ουσίες, και οι καρποί της ελιάς χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή εδώδιμων ελαίων (Boskou, 1996).

Σήμερα, η καλλιέργεια της ελιάς έχει επεκταθεί σε πολλές περιοχές του κόσμου, όπου οι κλιματικές συνθήκες είναι παρόμοιες με αυτές που επικρατούν στις Μεσογειακές χώρες και για το λόγο αυτό οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται ως περιοχές μεσογειακού κλίματος. Οι κύριες ελαιοπαραγωγικές χώρες οι χώρες που περιβάλλουν την Μεσόγειο θάλασσα όπως η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Τυνησία, η Τουρκία, η Συρία, η Κροατία, η Αλβανία, η Λιβύη, η Κύπρος, η Αίγυπτος και άλλες Μεσογειακές χώρες. Στις άλλες ηπείρους καλλιεργείται στην Αργεντινή, στη Χιλή, στο Μεξικό, στο Περού, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στην Αυστραλία (Boskou, 1996).

Σήμερα το ελαιόλαδο δεν χρησιμοποιείται πλέον για φωτισμό, εκτός μόνον για θρησκευτικούς σκοπούς. Η βασική του χρήση είναι ως διατροφικό είδος, όμως χρησιμοποιείται για την παρασκευή φαρμάκων και καλλυντικών (Boskou, 1996).

1.1. Χαρακτηριστικά του ελαιόδεντρου

Η *O. Europaea* ανήκει στο γένος *olea* από την οικογένεια *oleaceae*. Το γένος περιέχει περίπου 35 είδη από αειθαλής θάμνους και δέντρα. Μέχρι την εμφάνιση των σύγχρονων τεχνικών διάδοσης και καλλιέργειας, οι ελιές καρποφορούσαν μετά από το όγδοο έτος τους. Η ελιά είναι ένα δέντρο μακρόβιο, θεωρείται ότι μπορεί να ζήσει για πολλούς αιώνες και υπάρχουν αναφορές ότι τα ελαιόδεντρα ζουν περισσότερο από 1000 χρόνια. Μια εξήγηση γι' αυτή τη μακροζωία είναι η χαρακτηριστική ικανότητα του δέντρου να εμφανίζει πάνω στο έδαφος βλαστούς και ρίζες από νεαρούς οφθαλμούς, οι οποίοι είναι άφθονοι στο κάτω μέρος του κορμού. Το δέντρο είναι επίσης ανθεκτικό στις δυσμενείς συνθήκες και μπορεί να αναπτυχθεί ακόμα κι αν έχει πληγεί από παγετό ή ακόμη και φωτιά. Το ύψος του δέντρου μπορεί να ποικίλει από 3 έως 20 μέτρα (Boskou, 1996).

Το υψηλό κόστος της καλλιέργειας και της συγκομιδής οδήγησαν στην δημιουργία χαμηλού ύψους ελαιόδεντρων (4-5 μέτρα ύψος). Τα χαμηλά ελαιόδεντρα είναι διαδεδομένα στις άγονες, ή ημι-άγονες περιοχές οι οποίες είναι παραδοσιακά αβροδίατης καλλιέργειας, όμως τα ελαιόδεντρα αντιδρούν πολύ καλά στην άρδευση, αλλά μπορεί να ωφεληθεί από την άρδευση. Στη Μεσόγειο, οι κλιματικές συνθήκες είναι ευνοϊκές διότι οι βροχοπτώσεις είναι συχνές κατά την περίοδο του Φθινοπώρου έως της αρχής της άνοιξης. Κατά συνέπεια, δεν παρατηρείται έλλειψη υγρασίας κατά τη διάρκεια της περιόδου σχηματισμού των ανθέων. Εντούτοις στα ξηρά έτη, το πότισμα πριν την άνθιση οδηγεί σε αυξημένη ανθοφορία (Boskou, 1996).

Τα ελαιόδεντρα παρουσιάζουν σχετική αντοχή στο υφάλμυρο νερό. Οι ερευνητές πειραματίζονται με διάφορες ποικιλίες για την αντίδραση στο χλωριούχο νάτριο, ερευνώντας την πιθανή χρήση του υφάλμυρου νερού (Boskou, 1996).

Οι μέθοδοι καλλιέργειας των ελιών ποικίλουν από περιοχή σε περιοχή. Κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να αναπτυχθούν τεχνικές ώστε να ομαλοποιήσουν την παραγωγή και την ποιότητα της ελαιοσυγκομιδής. (Boskou, 1996).

1.2. Παραγωγή ελαιολάδου κατά την αρχαιότητα και η εξέλιξη της

Στα αρχαία χρόνια, η εξαγωγή του ελαίου γινόταν με την βοήθεια της μυϊκής δύναμης των ανθρώπων και των υποζυγίων. Μπορούμε να φανταστούμε ποσό δύσκολη και χρονοβόρος ήταν αυτή η διαδικασία και φυσικά πόσο χαμηλή ήταν η ποσότητα και η ποιότητα των ελαιόλαδων που παράγονταν. Ο κόπος των ανθρώπων ήταν μεγάλος, αφού για την επεξεργασία του καρπού απαιτούνταν πολύς κόπος. Μάλιστα πολλοί από τους καρπούς της ελιάς οι οποίοι δεν οδηγούνταν αμέσως για επεξεργασία, είτε υπερωρίμαζαν και έπεφταν από τα ελαιόδεντρα είτε παρέμεναν για πολύ χρόνο αποθηκευμένοι μετά την συγκομιδή τους, έτσι ώστε όταν προσκομίζονταν στο ελαιοτριβείο να βρίσκονται στην αρχή της αποσύνθεσης τους, το αποτέλεσμα ήταν η ποιότητα του ελαιολάδου που παράγονταν να είναι πολύ χαμηλή αφού η περιεκτικότητα σε όλεα ήταν πολύ υψηλή (Πολυμέρου-Καμηλάκη, 2003).

Από τα βάθη των αιώνων οι άνθρωποι για να διαχωρίσουν το ελαιόλαδο από την σάρκα του ελαιόκαρπου χρησιμοποιούσαν το άλεσμα του ελαιόκαρπού και μετά την πίεση της ελαιοζύμης. Ο καρπός αλεθόταν ολόκληρος παρόλο που μπορούσε να απομακρυνθεί ο πυρήνας στο αρχικό στάδιο. Ο λόγος της μη απομάκρυνσης του πυρήνα ήταν η πεποίθηση ότι ήταν δυνατόν να εξαχθεί το ελαιόλαδο που υπήρχε στον πυρήνα αν το άλεθαν, γεγονός το οποίο δεν συνέβαινε την εποχή εκείνη ώστε να αυξηθεί η απόδοση του ελαιοκάρπου. Όπως έχει αποδειχθεί όμως ο πυρήνας του ελαιοκάρπου περιέχει κάποιες φυσικές ιδιότητες που διευκολύνουν την επεξεργασία της ελαιοζύμης στα επόμενα στάδια της επεξεργασίας. Αυτό είναι ο λόγος που ο τρόπος επεξεργασίας του ελαιόκαρπου παραμένει ίδιος, δηλαδή πρώτα το άλεσμα του καρπού και μετά η εκπίεση (Μπαλατσούρας, 1995).

Αναλυτικά, η διαδικασία εξαγωγής ελαίου από τον ελαιόκαρπο από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας διακρίνεται σε τρία βασικά στάδια. Το πρώτο στάδιο είναι το στάδιο της πολτοποιήσης του καρπού, το δεύτερο στάδιο είναι αυτό της εξαγωγής του λαδιού από τον πολτό και το τρίτο και τελευταίο στάδιο είναι ο διαχωρισμός των στερεών από τα υγρά (Πολυμέρου-Καμηλάκη, 2003).

Η επεξεργασία του ελαιολάδου γινόταν με διάφορους τρόπους, οι τρόποι αυτοί εξαρτώνται από την οικονομική ευχέρεια που είχε ο κάθε αγρότης. Το σπάσιμο του καρπού γινόταν με δυο τρόπους. Ο πρώτος γινόταν με χρήση χειροκίνητων μεγάλων πέτρινων κυλίνδρων και ο δεύτερος με την βοήθεια κυλινδρικών και κωνικών πετρών από γρανίτη. Οι πέτρες αυτές περιστρέφονταν γύρω από έναν άξονα με την βοήθεια ζώων ή ανθρώπων. Σε μερικές περιπτώσεις αξιοποιούνταν η δύναμη του ανέμου και του ατμού. Έχει ανακαλυφθεί ότι στην περιοχή της Βοιωτίας, για το πάτημα του αλεσμένου καρπού των ελιών χρησιμοποιούσαν ψηλά και βαριά τσόκαρα, τα λεγόμενα «κρουζέπες» (Λαμπράκη, 2000).

Τα ειδικά αυτά παπούτσια, τα ξυλοπάπουτσα κατασκευάζονταν ειδικά για την σύνθλιψη των ελαιοκάρπων. Ήταν από ξύλο και αυτό εύκολα εξηγείτε από την σύνθεση του καρπού. Ο καρπός της ελιάς έχει ξυλώδη πυρήνα και αν κάποιος επιχειρούσε να το σπάσει με γυμνά και ακάλυπτα πόδια θα πληγωνόταν. Τα παπούτσια τα χρησιμοποιούσαν άνδρες οι οποίοι ονομάζονταν κρουπεζοφόροι (Μπαλατσούρας 1995).

Η γενέτειρα της ελαιουργίας θεωρείται ότι είναι η Αίγυπτος, η Εγγύς Ανατολή και όλες οι χώρες της λεκάνης της Μεσογείου γενικά. Αυτό στηρίζεται στο γεγονός ότι το ελαιόδεντρο είναι αυτοφυές σε αυτές τις περιοχές η καλλιέργεια του οποίου έχει αρχίσει από αρχαιοτάτων χρόνων (Μπαλατσούρας 1995).

Η χρησιμοποίηση των χειροκίνητων ελαιοτριβείων γινόταν μέχρι το 1940. Σε πολλά χωριά της Ελλάδας για την αποφυγή πληρωμής των φόρων για την παραγωγή του ελαιολάδου, η έκθλιψη και η εξαγωγή του ελαιολάδου λάμβανε χώρα αποθήκες των παραγωγών κρυφά από τους περίοικους. Οι παραγωγοί έθλιβαν τους καρπούς χειρωνακτικά χρησιμοποιώντας βαριές πέτρες.

Παρακολουθώντας την πορεία της ελαιοποίησης παρατηρείτε ότι με την βοήθεια πρώτων των ζώων και μετέπειτα του ατμού και του νερού, οι άνθρωποι μείωσαν την μεγάλη σωματική δύναμη που ήταν απαραίτητη. Οι επεξεργαζόμενες ποσότητες ελαιοκάρπου ήταν μικρότερες όταν χρησιμοποιούσαν ζώα σε σχέση με την χρησιμοποίηση των υδροκίνητων ελαιοτριβείων. Τα ζώα θεωρούνταν καλύτερα εξαιτίας της υπερθέρμανσης του ελαιολάδου από την γρήγορη περιστροφή των λίθων.

Η κατασκευή των ελαιοτριβείων αυτών γινόταν στην ύπαιθρο. Τέτοιες ελαιοτριβεία έχουν βρεθεί στην Πελοπόννησο, στην Κρήτη, στη Σαμοθράκη και στη Ζακύνθου (Μπαλατσούρας 1995).

Ακόμα και σήμερα σε χώρες που παράγουν ελαιόλαδο, όπως είναι η Ελλάδα, λειτουργούν πολλά ελαιοτριβεία με πέτρινους μύλους, τα οποία παλαιότερα είχαν εγκαταλειφθεί. Τα ελαιοτριβεία αυτά σιγά-σιγά αρχίζουν να αρχίζουν να είναι πάλι σε λειτουργία ύστερα από απαίτηση των παραγωγών και των καταναλωτών για καλύτερης ποιότητας ελαιόλαδο (Λαμπράκη, 2000).

Εκτιμάται ότι η πρώτη φορά που ήρθε ο άνθρωπος σε επαφή με τον καρπό της ελιάς ήταν όταν περιφερόμενος στο δάσος για να εντοπίσει τη τροφή του πάτησε κατά λάθος έναν καρπό αγριελιάς. Ο καρπός τον πόνεσε αλλά το λάδι που περιείχε ο καρπός του μαλάκωσε το σκληρό δέρμα του ποδιού. Από τότε θεωρείται ότι άρχισε να χρησιμοποιεί το λάδι των καρπών για την επάλειψη του σώματος ως φαρμακευτικό είδος. Το λάδι την εποχή του Ομήρου ήταν δυσεύρετο γι αυτό η χρήση του ήταν περιορισμένη.

Η έκθλιψη ή το άλεσμα του καρπού πραγματοποιούνταν μέσα σε ιγδία κτιστά με ορθογώνια διατομή και με μεγάλες διαστάσεις. Ο καρπός που είχε τοποθετηθεί σε αυτά εκθλιβόταν με την βοήθεια κυλινδρικού ή ημικυλινδρικού δίσκου που κινούνταν από το ένα άκρο στο άλλο. Η συσκευή σε μορφή λεκάνης είχε κλίση προς τα επάνω και επικοινωνούσε με την «υπόκλινο» μέσα στο οποίο μαζεύονταν το λάδι. Αυτά τα ελαιουργεία χρησιμοποιούνταν για την έκθλιψη μικρών ποσοτήτων ελαιοκάρπου.

Δεν έχουν βρεθεί γραπτά κείμενα με την περιγραφή της επεξεργασίας του ελαιοκάρπου κατά τους ιστορικούς χρόνους από Έλληνες συγγραφείς. Όμως ύστερα από ανασκαφές στην Τυνησία και την Ιταλία έχουν βρεθεί ελαιοτριβεία. Αυτά τα ελαιοτριβεία αποτελούνταν από μια πέτρινη κατασκευή όπου στο εσωτερικό του ο καρπός υφίστανται έκθλιψη με την βοήθεια δυο ημι-κυλινδρικών πετρών. Αυτές οι δύο πέτρες συνδέονται με ένα στύλο που έπαιζε ρόλο του υπομοχλίου στο ανεβοκατέβασμα. Τα ελαιοτριβεία αρχικά κινούνταν με την δύναμη των ζώων και μετά με ηλεκτρικούς κινητήρες. Η διαδικασία αυτή συμπληρώθηκε με τις μαλακτικές

συσκευές όπου ο ρόλος τους ήταν να αποδιοργανώνων τους ιστούς και να ενώνουν τα μικρά σταγονίδια ελαιολάδου σε μεγάλες σταγόνες (Μπαλατσούρας 1995).

Η εκπίεση της ελαιοζύμης εξελίχθηκε με τον καιρό όπως και η έκθλιψη το άλεσμα. Αρχικά η εκπίεση γινόταν με την πίεση της ελαιομάζας στην παλάμη των ανθρώπων και αυτή η διαδικασία επαναλαμβανόταν δυο και τρεις φορές. Για καλύτερο αποτέλεσμα την δεύτερη και την τρίτη φορά χρησιμοποιούσαν ζεστό νερό. Όσο πρωτόγονη και αν παρουσιάζεται αυτή η διαδικασία είχε όμως καλά αποτελέσματα. Για αρκετά χρόνια στην Ήπειρο και στην Κρήτη η πίεση της ελαιοζύμης γινόταν με αυτόν τον τρόπο. Έπειτα η παλάμη των ανθρώπων αντικαταστάθηκε από μεγάλες δεξαμενές, με την βοήθεια του ζεστού νερού (Μπαλατσούρας,1995).

1.3. Η ελαιοκαλλιέργεια στη Μεσόγειο

Τον 8ο και 7ο αιώνα π.Χ. , κατά τον Β' αποικισμό οι Έλληνες μεταφέρουν την ελιά σε όλη την λεκάνη της Μεσογείου. Η διάδοση της καλλιέργειας της ελιάς διαδόθηκε στην Κάτω Ιταλία στην Σικελία και στην Προβηγκία μέσω των Φωκαέων. Οι Φωκαείς μάλιστα στα τέλη του 7ο αιώνα π.Χ. ίδρυσαν στις εκβολές του ποταμού Ροδανού στη Γαλλία τη γνωστή για τους ελαιώνες και αμπελώνες της Μασσαλίας. Οι κάτοικοι της Γαλατίας στη συνέχεια γνώρισαν από τους Μασσαλιώτες να καλλιεργούν την ελιά και το αμπέλι. Η εξάπλωση όμως ήταν περιορισμένη και γινόταν με βραδύ ρυθμό. Έρευνες έχουν δείξει ότι η καλλιέργεια της περιοριζόταν μόνο στην περιοχή της Μασσαλίας. Με την βοήθεια των Φοινίκων η ελαιοκαλλιέργεια διαδίδεται στις ακτές της Μεσογείου. Ακολούθως το ελαιόδεντρο πέρασε στην Ισπανία, αν και ήταν ήδη γνωστό αλλά με την άγρια μορφή του. Το λάδι της τροφοδότησε για αρκετό χρονικό διάστημα την Προβηγκία (Σημανταράκης & Λυκούδη, 2001).

Η μεταφορά του ελαιολάδου στα μεγάλα εμπορικά κέντρα γινόταν με την βοήθεια αμφορέων οι οποίοι τοποθετούνταν στα κοιλώματα των εμπορικών πλοίων διασχίζοντας την Μεσόγειο. Αιώνες μετά οι Ισπανοί και οι Πορτογάλοι, αντιγράφοντας τους Φοίνικες και τους Έλληνες οι οποίοι μετέφεραν το ελαιόλαδο

και διέδιδαν την καλλιέργεια της ελιάς, ακολούθησαν την ίδια κατεύθυνση. Δηλαδή διέδωσαν την ελαιοκαλλιέργεια στο Νέο Κόσμο (Σημανταράκης & Λυκούδη, 2001).

Όσον αφορά στην Αργεντινή η ελαιοκαλλιέργεια είναι διαδεδομένη κυρίως στις επαρχίες La Rioja και Catamarca. Στην περιοχή Arauco υπάρχουν ελαιόδεντρα 400 χρόνων, από το όνομα των οποίων μετονομάστηκε μια γνωστή ποικιλία Arauco και Criolla. Στο Μαρόκο η ελιά καλλιεργείται σχεδόν σε όλη τη χώρα και κυρίως στις περιοχές Μαράκες και Φες (Σημανταράκης & Λυκούδη, 2001).

Σήμερα, σε όλο τον κόσμο καλλιεργούνται περίπου 900.000.000 ελαιόδεντρα. Τα 650.000.000 από αυτά καλλιεργούνται στις Μεσογειακές χώρες και τα υπόλοιπα στις άλλες περιοχές. Η ελαιοκαλλιέργεια είναι ανεπτυγμένη ιδιαίτερα σε πέντε κράτη: την Ισπανία με 190.000.000 δέντρα, την Ιταλία με 185.000.000, την Ελλάδα με 150.000.000, την Τουρκία με 82.000.0000, την Πορτογαλία με 35.000.000 και τέλος τη Γαλλία με 4.000.000 (Σημανταράκης & Λυκούδη, 2001).

1.4. «Ελαιοτρόπιον»

Οι αρχαίοι Έλληνες ονόμασαν το σημερινό ελαιοτριβείο «Ελαιοτρόπιον» (τρέπω = στρέφω). Το καλύτερο σωζόμενο ελαιοτριβείο χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 4ο έως τα τέλη του 3ο αιώνα π.Χ (Πολυμέρου – Καμηλάκη, 2003).

Το Ελαιοτρόπιον αποτελούνταν από μια μεγάλη λίθινη λεκάνη, η οποία ονομαζόταν *montarium* που σημαίνει ιγδίων (γουδί), και είχε σχήμα κοίλου τμήματος σφαίρας. Υπήρχαν δυο είδη ιγδίων, ο ένας με βαθιά λεκάνη και ο άλλος με άβαθη, και η χρήση τους εξαρτιόταν από τον τρόπο σύνθλιψης. Με τον πρώτο η σύνθλιψη των καρπών γινόταν με κοπάνισμα, ενώ με τον δεύτερο τρόπο με πίεση και τριβή. Και στους δυο τρόπους χρησιμοποιούνταν ο δοίδυκος (το γουδοχέρι) ή ένας λίθινος τριπτήρας για το δεύτερο τρόπο. Όσα σκεύη βρεθήκαν στις ανασκαφές ήταν πήλινα, αν και η πλειοψηφία των σκευών ήταν ξύλινα αλλά δεν διασώθηκαν λόγω του φθαρτού υλικού τους (Πολυμέρου – Καμηλάκη, 2003).

Η σύνθλιψη πραγματοποιούνταν με βάρος που είχε την μορφή δυο λίθινων «μυλόπετρων» (obres στα λατινικά και τροχοί ο ελληνικός όρος) με σχήμα τμήματος φακού και τοποθετημένες κατακόρυφα μέσα στο λίθινο γουδί ,περιστρέφονταν μέσα στο λίθινο γουδί. Οι επίπεδες επιφάνειες των obres βρίσκονται εκατέρωθεν του κιονίσκου ενώ οι κυρτές επιφάνειες έβλεπαν προς το κοίλωμα της εσωτερικής επιφάνειας του λίθινου γουδιού, χωρίς όμως να εφάπτονται. Ένας ξύλινος μοχλός (cura ο λατινικός όρος και κωπή ο ελληνικός) βοηθούσε στη μεταβίβαση της κίνησης ο οποίος περνούσε μέσα από μια οπή που υπήρχε στο κέντρο τους. Η κωπή ασφαλιζόταν στην πάνω επιφάνεια του κιονίσκου με την βοήθεια ενός σιδερένιου άξονα (columella ο λατινικός όρος και πόλος ο ελληνικός). Το κεντρικό τμήμα της κοπής τετραγωνικής διατομής, έτσι ώστε να αντιστοιχεί στην επίπεδη άνω επιφάνεια του κιονίσκου, και τα ελεύθερα τμήματα του είχαν διατομή κυκλική για να χρησιμοποιούνται ως λαβές. Για τη σωστή χρήση του ελαοτροπίου χρησιμοποιούνταν και άλλα ξύλινα και μετάλλινα προσαρτήματα που στόχο είχαν την στερέωση της κοπής στους τροχούς και την ασφάλιση της στην επιφάνεια του κιονίσκου, για αποφυγή της μετατόπισης από την θέση λειτουργίας (Πολυμέρου – Καμηλάκη, 2003).

1.5. Ελιά και λάδι στα προϊστορικά χρόνια

Το πέρασμα των ανθρώπων από την κατάσταση του τροφοσυλλέκτη σε αγρότη σηματοδοτεί η καλλιέργεια των δημητριακών και κατά κάποιον τρόπο η καλλιέργεια της ελιάς. Η ελιά είναι πολιτισμικό ορόσημο για την ανάπτυξη των μεσογειακών λαών, σηματοδοτεί την πορεία του ανθρώπου σε ένα ανώτερο επίπεδο (Ψιλιάκης και άλλοι, 1999).

1.5.1. Πινακίδες Γραμμικής Α΄ και Β΄ Γραφής

Η εξαιρετική σημασία του ελαιολάδου στους ανθρώπους των περασμένων αιώνων είναι γνωστή από διάφορες γραπτές μαρτυρίες. Η απόδειξη ήρθε με την ανακάλυψη στις Αρχάνες των πινακίδων Γραμμικής Α΄ Γραφής. Πάνω σ΄ αυτές τις πινακίδες αποτυπωνόταν το ιδεόγραμμα του ελαιόδεντρου. Μαζί μ΄ αυτό, υπήρχαν

σκαλιστά περιγράμματα ειδών διατροφής, όπως των ελιών, του λαδιού, του σιταριού και του κρασιού. Κοντά στο χώρο που βρέθηκαν οι πινακίδες παρατηρήθηκαν απανθρακωμένοι καρποί ελιών.

Υπήρχε διαχωρισμός μεταξύ της άγριας ελιάς και της ήμερης. Το ελαιόλαδο από την άγρια ελιά ήταν περισσότερο σε σχέση με την ήμερη ελιά σε αναλογία 7:2. Στα μεταγενέστερα χρόνια το ελαιόλαδο από αγριελιά χρησιμοποιείται για ιατρικούς λόγους, όπως για παράδειγμα εντριβές σε ώμους.

Σημαντική εξέλιξη είναι ότι το ίδιο το ιδεόγραμμα υπήρχε σε μυκηναϊκές πινακίδες της Γραμμικής Β. Η ανάγνωση των πινακίδων έδωσε πολλά στοιχεία για τη ζωή και την διατροφή στα μυκηναϊκά χρόνια. Το λάδι χρησιμοποιούνταν στη διατροφή τους και το προσέφεραν στους θεούς. Καλλιεργούσαν το ελαιόδεντρο και πρόσθεταν αρωματικά βότανα στο ελαιόλαδο για την παρασκευή αρωματικού λαδιού. Επιβεβαιώνεται η ύπαρξη βρώσιμων ελιών σε μια πινακίδα στο ανάκτορο της Πύλου. Από τις καταγραφές γίνεται αντιληπτή η οικονομική σημασία του ελαιόδεντρου και της ελιάς την εποχή εκείνη (Ψιλάκης, και άλλοι, 1999).

Καθώς αυξάνονταν οι ελαιοπαραγωγικές δυνατότητες των ελαιοπαραγωγών και ήταν σε θέση να καλλιεργούν συστηματικά, μετεβλήθησαν και οι αναλογίες των δυο ειδών ελαιόδεντρων. Άρχισε και η χρησιμοποίηση των δύο ειδών ελαιολάδου, σε ιατρικές συνταγές λόγω χάρη όπου έπρεπε να μπει συγκεκριμένη ποσότητα ελαιολάδου από άγρια ελιά και συγκεκριμένη από ήμερη ελιά.

Και στις δυο πινακίδες τα ιδεογράμματα που υποδηλώνουν το ελαιόδεντρο, τον καρπό της ελιάς και το ελαιόλαδο ήταν εντυπωσιακά και εύκολα αναγνωρίσιμα (Ψιλάκης, και άλλοι, 1999).

1.5.2. Ομηρικά χρόνια

Σ' αυτήν την εποχή, όπως και σε άλλες εποχές, η ελιά διαδραματίζει σημαντικό ρολό στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Στο κήπο του βασιλιά των Φαιάκων υπήρχαν δέντρα με βρώσιμους καρπούς και ελιές. Η αναφορά στους δυο

τύπους των ελαιόδεντρων αποδεικνύει ότι χρησιμοποιούσαν και εκτιμούσαν τις χρήσεις και των δυο ειδών.

Οι βρώσιμες ελιές και το ελαιόλαδο χρησίμευαν ως είδη διατροφής ενώ το αρωματισμένο λάδι προοριζόταν για την περιποίηση του σώματος λόγω της λιπαρής υφής, όπως και για την φροντίδα των νεκρών. Η θεά Αφροδίτη χρησιμοποίησε ελαιόλαδο αρωματισμένο με ρόδα για να αποδώσει τιμή και σεβασμό στο νεκρό Έκτορα. Με τον ίδιο τρόπο απόδωσε τιμές και ο Δίας στο νεκρό σώμα του υιού Σαρπηδόνα (Ψιλάκης, και άλλοι, 1999).

1.5.3. Κλασική εποχή

Στα κλασικά χρόνια υπήρχαν ειδικά μέτρα προστασίας για τα ιερά ελαιόδεντρα που πίστευαν ότι προέρχονταν από την ελιά που είχε φυτέψει η θεά Αθήνα στο βράχο της Ακρόπολης. Ο προστάτης των ελαιόδεντρων λεγόταν ότι ήταν ο Δίας.

Ελαιόδεντρα βρίσκονταν αρχικά στο ιερό άλσος και σιγά σιγά άρχισε να εξαπλώνεται η καλλιέργεια τους σε άλλα σημεία της Αττικής. Συμπεραίνεται ότι ονόμαζαν κάθε ξεχωριστό δέντρο ως ελιά και το περιέφραζαν για να δηλώνει την σημασία του. Η προστασία, των δέντρων δεν σταματούσε στην περίφραξη αλλά κάθε μήνα ο Άρειος Πάγος έστελνε ανθρώπους να εξετάζουν την κατάσταση τους. Σε περίπτωση που έβλεπαν σημάδια παραβίασης και επιβλαβών ενεργειών στην περίφραξη ή στο δέντρο, τότε ο αίτιος αντιμετώπιζε σκληρή τιμωρία. Ακόμα και σε περίπτωση μαρασμού ή καψίματος δεν επιτρεπόταν κανείς να πειράξει τον κορμό γιατί πίστευαν πως θα ξαναβγάλει βλαστούς αφού το ίδιο είχε κάνει και η ιερή ελιά της Ακρόπολης όταν καταστράφηκε από τους Πέρσες, το 480 π.Χ. Στον Πελοποννησιακό πόλεμο είχε γίνει πολύ μεγάλη καταστροφή σε αγρούς με ελαιόδεντρα όμως κανείς δεν είχε την δικαιοδοσία να επέμβει.

Η συγκομιδή του καρπού τους ήταν ευθύνη της πολιτείας. Οι πολίτες αναλάμβαναν όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την σωστή φροντίδα του ελαιόδεντρου και από το λάδι που παραγόταν έπαιρναν κάποιο μέρος. Αυτός ο

τρόπος καλλιέργειας λειτούργησε μέχρι τον 4ο αιώνα, μετά την εργασία αυτή την αναλάμβαναν συγκεκριμένοι πολίτες που είχαν οριστεί από την πολιτεία. Η συλλογή είχε πάρει εργολαβικό χαρακτήρα τα ελαιόδεντρα αποτελούσαν στοιχείο φορολογίας. Το ελαιόλαδο που είχε στην κατοχή της η Πολιτεία χρησιμοποιούνταν ως έπαθλο στους Παναθηναϊκούς Αγώνες.

Πολλές περιοχές διεκδικούσαν την προέλευση της ελιάς όπως η Κρήτη που υποστηριζόταν ότι από εκεί άρχισε η καλλιέργεια την εποχή του χαλκού. Η άλλη εκδοχή αναφέρεται στην μεταφορά της αγριελιάς από την Ολυμπία στην Κρήτη και στην συστηματική καλλιέργειά της.

Για τους Έλληνες η αξία της ελιάς ήταν ανεκτίμητη και αυτό αποδεικνύεται καθώς το δέντρο της ελιάς ήταν ένα από τα στοιχεία που έπαιρναν μαζί τους όταν δημιουργούσαν μια αποικία. Έτσι άρχισε η εξάπλωση της καλλιέργειας της γης σε άλλα μέρη.

Οι ελαιώνες - περιοχές μεγάλων εκτάσεων με ελαιόδεντρα, είχαν οικονομική, κοινωνική, θρησκευτική και διατροφική αξία. Από το γεγονός αυτό είναι δυνατόν οι ελαιώνες να αποτελούσαν στρατηγικούς στόχους. Έτσι κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, οι Σπαρτιάτες κατάστρεψαν όλα τα ελαιόδεντρα που υπήρχαν γύρω από την Αττική και μ' αυτό τον τρόπο οι Αθηναίοι έχασαν μια μεγάλη πηγή πλούτου (Ψιλάκης και άλλοι, 1999).

1.6 Η ελαιοκαλλιέργεια το 19^ο αιώνα

Κατά το 19^ο αιώνα η ελαιοκομία βρίσκεται σε πολύ μεγάλη εξάπλωση και διάδοση, όχι μόνο στην Ελλάδα και στις χώρες τις Μεσογείου, αλλά και στις άλλες χώρες με ευνοϊκές συνθήκες καλλιέργειας για το δένδρο της ελιάς (Κυριτσάκης, 1993).

Οι Ρωμαίοι, οι Ισπανοί, οι Πορτογάλοι και οι Φραντζίκανοί ιεραπόστολοι είναι αυτοί που συμβάλλανε στην μεταφορά της ελιάς σε άλλες χώρες που είχαν

κλίμα παρόμοιο με το Μεσογειακό. Κατά αυτό τον τρόπο άρχισε η εγκατάσταση των ελαιώνων σε νέες περιοχές (Κυριτσάκης, 1993).

Από το 1850 έως το 1900 καλλιεργήθηκαν νέες ποικιλίες ελαιόδεντρων στην Καλιφόρνια που προέρχονταν από τις μεσογειακές χώρες. Οι νέες αυτές ποικιλίες ήταν για ελαιοποίηση αφού είχε φανεί ότι το λάδι θα αποτελούσε ένα σημαντικό γεωργικό προϊόν. Στις Η.Π.Α κατά το 1875 ο αριθμός των ελαιόδεντρων ανερχόταν σε 11.500 ενώ το 1910 ανήλθε σε 1.000.000. Μετά από λίγα χρόνια παρατηρήθηκε αύξηση της προτίμησης των καταναλωτών σε βρώσιμες ελιές για το λόγο αυτό πολλά ελαιόδεντρα για ελαιοποίηση εμβολιάστηκαν με ποικιλίες βρώσιμες ελιές.

Ως προς την Αυστραλία τα πρώτα ελαιόδεντρα εκτιμάται ότι φυτευτήκαν στην περιοχή του Σίνδεϋ περίπου. Η καλλιέργεια της ελιάς στην Ν. Αυστραλία δεν επεκτάθηκε όμως όσο αναμενόταν (Κυριτσάκης, 1993)

1.6.1 Το λάδι στην Ελλάδα

Η διατροφή του Έλληνα το 19ο αιώνα είναι παρόμοια με την διατροφή των αρχαίων Ελλήνων. Από καταγραφές που έχουν διασωθεί διαπιστώνεται ότι οι ποσότητες ελαιολάδου που καταναλωνόταν, κάλυπταν ένα σημαντικό μέρος της διατροφής του γεωργού και του μεγαλοκτηματία, χωρίς όμως να έχει προσδιοριστεί ακριβή ημερήσια κατανάλωση.

Οι καρποί της ελιάς περιλάμβαναν χρήσεις και εκτός διατροφής. Όπως στην σαπωνοποιία και στον φωτισμό. Επίσης τα υπολείμματα των ελαιοπιεστηρίων, μετά από κατάλληλη επεξεργασία τα χρησιμοποιούσαν ως ζωτροφή.

Η εφαρμογή της νέας τεχνολογίας περιόρισε την χρήση του ελαιολάδου μόνο ως είδος διατροφής αφού για τον φωτισμό αντικαταστάθηκε από το πετρέλαιο, το φωταέριο και φυσικά τον ηλεκτρισμό (ΕΤΒΑ-ΕΛΑΙΣ, 1993).

1.6.2. Ελαιοτριβεία και ελαιοπιεστήρια

Ο αριθμός των ελαιόδεντρων και η παραγωγή ελαιόλαδου αυξήθηκαν σημαντικά, μετά την σύσταση του νέου Ελληνικού κράτους και κατά την διάρκεια του 19ο αιώνα. Στα τέλη του αιώνα αυτού, μεγάλος μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την καλλιέργεια της ελιάς, σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Τέτοιες περιοχές είναι η Πελοπόννησος, τα Επτάνησα, η Στερεά Ελλάδα, η Εύβοια, και η Θεσσαλία. Το εισόδημα που αποκτούν από την ελιά οι αγρότες είναι το τρίτο σημαντικότερο μετά την αμπελουργία και τα σιτηρά (ΕΤΒΑ-ΕΛΛΑΙΣ, 1993).

Στην αύξηση των ελαιόδεντρων σημαντικά συνέβαλλε η πολιτεία με το νόμο που ψηφίστηκε το 1856 «περί εγκεντρίσεως των εθνικών αγριελιών», με τον οποίο ο καλλιεργητής μπορεί να γίνει ιδιοκτήτης εφόσον εμβολιάσει αγριελιές με ποικιλίες ήμερης ελιάς. Μερικά χρόνια αργότερα, το 1861, με το νόμο «περί διαθέσεως των εθνικών και εκκλησιαστικών ελαιόδεντρων», παραχωρούνται κτήματα με ελαιόδεντρα σε ελαιοκαλλιεργητές.

Η έκθλιψη του ελαιοκάρπου γινόταν καταρχάς με χειροκίνητα σιδηρά ελαιοπιεστήρια, τα οποία άφηναν 20-30% υπολείμματα. Η εισαγωγή των ατμοκίνητων ελαιοπιεστηρίων βελτίωσε την απόδοση και τα υπολείμματα μειώθηκαν στο 12-15%. Το πρώτο ατμοκίνητο ελαιοπιεστήριο κατασκευάστηκε στον Πειραιά το 1870, στο μηχανουργείο Βασιλειάδη. Στο τέλος του αιώνα η λειτουργία ατμοκίνητων ελαιοπιεστηρίων διαδόθηκε πάρα πολύ έτσι ο χρόνος έκθλιψης από 24 ώρες που απαιτούνταν για 300-400 οκάδων έπεσε στις 5 ώρες και επιπλέον αυξήθηκε η απόδοση και 10-12% (ΕΤΒΑ-ΕΛΛΑΙΣ, 1993).

1.7 Η ελαιοκομία τον 20^ο αιώνα

Κατά την διάρκεια της Επανάστασης 1821-1829 σε πολλά μέρη καταστράφηκαν και πυρπολήθηκαν οι ελαιώνες από τους Τούρκους. Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος, οι κάτοικοι επιδόθηκαν στην καλλιέργεια ελαιόδεντρων ακόμα και σε μέρη που πριν την Επανάσταση δεν καλλιεργούνταν. Κατά το 1864

υπολογίζεται ότι η κατεχόμενη με ελαιώνες γη ήταν 370.000 στρέμματα και η παραγωγή του ελαιολάδου 5.812.315 οκάδες (Λύχνος, 1948).

Κατά την χρονική περίοδο 1870-1880 η παραγωγή τριπλασιάζεται και παράλληλα τριπλασιάζεται ο αριθμός των ελαιόδεντρων μαζί με τις εκτάσεις των ελαιώνων που προσαρτήθηκαν με τα Επτανησίων υπολογίζεται στα 17.000.000 μέχρι τα 2.000.0000 στέμματα.

Σε έκθεση του Υπουργείου Οικονομικών το 1857 ο αριθμός των ελαιόδεντρων, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Νομαρχιών, ανερχόταν στα 7.440.000. ως προς την παραγωγή ελαιολάδου η χώρα μας κατέχει την τρίτη θέση ως προς την παραγωγή ελιών και ελαιολάδου, μετά την Ισπανία και την Ιταλία.

Η ελαιοκομία είναι σημαντική για την Ελλάδα, αφού κατά το 1929, σύμφωνα με την γεωργική απογραφή, η συνολική αξία της παραγωγής του ελαιολάδου και των βρώσιμων ελιών αντιπροσώπευε το 14,5% της συνολικής γεωργικής παραγωγής. Η αξία των σιτηρών αντιπροσώπευε το 32,4 % και τα βιομηχανικά φυτά το 22% αντίστοιχα. Παρατηρείται ότι η ελαιοκαλλιέργεια κατατάσσεται τρίτη από την άποψη της γεωργικής οικονομίας. Κατά το 1937 το ελαιολάδο και βρώσιμες ελιές αντιπροσώπευαν το 18,6%, τα σιτηρά 35,0%, και τα βιομηχανικά φυτά 18,8% της αξίας της γεωργικής παραγωγής, δηλαδή κατά το χρονικό αυτό διάστημα υπήρξε μια ανοδική πορεία της παραγωγής ελαιολάδου και βρώσιμων ελιών (Λύχνος, 1948).

Κατά την απογραφή του 1929 η καλλιεργούμενη έκταση ελαιώνων ανήρχετο σε 1.507.000 στρέμματα και αντιπροσώπευε το 1,2% της συνολικής έκτασης της χώρας (130.199.400 στρέμματα). Εάν ληφθεί υπόψη η συνολική καλλιεργούμενη έκταση γης εκείνης της εποχής (17.218.540 στρέμματα), η ελιά κατελάμβανε τη δεύτερη θέση μεταξύ των καλλιεργειών με αναλογία 8,8%, πρώτη καλλιέργεια ήταν εκείνη των σιτηρών με 60,8%, και ακολουθούσαν η άμπελος με 8,0% και ο καπνός με 5,9%. Εκτός όμως από αυτές τις εκτάσεις ελαιώνων υπήρχε και μεγάλος αριθμός μεμονωμένων ελαιόδεντρων τα οποία υπολογίζονταν σε 11.125.143 δένδρα.

Με την επόμενη απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 1939, από την συνολική έκταση της Ελλάδος (130.199.400 στρέμματα) τα 3.049.790 στρέμματα

φέρονται να καλύπτονται από ελαιώνες και σπυροφόρα δέντρα αντιπροσωπεύοντας το 9,1% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης της Ελλάδος. Σε έκταση 2.641.088 στρεμμάτων καλλιεργούνταν 38.754.752 πυκνόφυτων ελαιόδεντρων. Ο συνολικός αριθμός ελαιόδεντρων στην Ελλάδα ήταν 49.487.125. Ωστόσο θεωρείται ότι τα στοιχεία αυτά της απογράφης δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Για την εποχή αυτή εκτιμάται ότι ο αριθμός των ελαιόδεντρων ανερχόταν σε 64.000.000 και η έκταση ήταν 5.000.000 στρέμματα, από αυτά 10.000.000 ελαιόδεντρα προορίζονταν για την παραγωγή επιτραπέζιων ελιών (Λύχνος, 1948).

Μεταξύ των ελαιοπαραγωγικών διαμερισμάτων της χώρας μας παρατηρούνται σημαντικές διαφορές. Η Πελοπόννησος, η Κρήτη, η Στερεά Ελλάδα η Εύβοια και τα νησιά του Ιονίου Πελάγους, αντιπροσωπεύουν το 86% των φυτεμένων εκτάσεων με ελαιόδεντρα και το 89% των μεμονωμένων ελαιόδεντρων. Οι περιφέρειες που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη έκταση με ελιές είναι η Λακωνία, η Αχαΐα και η Μεσσηνία, η Κρήτη, η Μυτιλήνη, η Αττικοβοιωτία, η Φθιώτιδα, η Φωκίδα, η Εύβοια, οι Παξοί, η Ιθάκη, η Μαγνησία, η Χαλκιδική και η Θάσος.

Ο συνολικός αριθμός ελαιοκομικών οικογενειών της χώρας μας ανερχόταν στις αρχές του 20ο αιώνα στις 340.000 περίπου οικογένειες. Ο αριθμός των ελαιόδεντρων ανά ελαιόκτημα ήταν από 150 έως 300 ελαιόδεντρα κατά μέσο όρο. Ο μέγιστος αριθμός ελαιόδεντρων ανά ελαιόκτημα στην περιφέρεια (Χανιά, Λέσβος, Σάμος, Άνδρος, Τήνος, Χαλκιδική, Πρέβεζα, Αργολίδα, Κορινθία, Αχαΐα, Αττικοβοιωτία) κυμαινόταν από 200 ελαιόδεντρα έως 1700 (Λύχνος, 1948).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

2.1. Το ελαιόλαδο ως οικονομικός παράγοντας

Σήμερα στη χώρα μας υπάρχουν περισσότερα από 150.000.000 ελαιόδεντρα, τα οποία καλύπτουν περίπου 10.000.000 στρέμματα και παράγουν περίπου 400.000 τόνους ελαιόλαδο ετησίως. Η Κρήτη και η Πελοπόννησος έχουν τα περισσότερα ελαιόδεντρα, ακολουθεί η Δυτική Ελλάδα, η Ήπειρος, τα Ιόνια νησιά, η Στερεά Ελλάδα και το Βόρειο Αιγαίο. Από την μέση παραγωγή 400.000 τόνων ελαιολάδου πραγματοποιείται εξαγωγή περίπου 100.000 τόνων ετησίως. Το μεγαλύτερο μέρος ελαιολάδου εξάγεται σε χύμα μορφή και μόνο 6.000 τόνοι σε μορφή τυποποιημένου επωνύμου προϊόντος. Η εγχώρια αγορά καλύπτεται από 300.000 τόνους περίπου ελαιολάδου. Στην εγχώρια αγορά το 35% του συνόλου της κατανάλωσης διατίθεται σε χύμα μορφή, το 25% σε τυποποιημένη μορφή και το 40% προέρχεται από αυτοκατανάλωση (Μπένος, 2006).

Από πλευράς παραγωγής η Ελλάδα έχει καταφέρει να είναι τρίτη στη σειρά με τη μεγαλύτερη παραγωγή ελαιολάδου μετά την Ισπανία και την Ιταλία. Συνολικά έχει υπολογισθεί ότι δίδεται το 25% της συνολικής παραγωγής για εξαγωγή.

Η ακαθάριστη αξία παραγωγής είναι περίπου 1.1 δις ευρώ το 2004-2005, η επιδότηση από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) ανέρχεται σε 500 εκατ. ευρώ και έτσι η ακαθάριστη πρόσδοδος διαμορφώνεται σε 1,6 δις ευρώ έτσι οι επιδοτήσεις συμβάλλουν κατά 30% περίπου στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου για 400.000 ελαιοπαραγωγικές οικογένειες. Η μέση εμπορική τιμή παραγωγού είναι 3,0 ευρώ ανά λίτρο (Μπένος, 2006).

Η τιμή παραγωγής του ελαιολάδου θεωρείται χαμηλή. Στην περίπτωση όμως που υπάρξει βελτίωση στη διακίνηση και γενικά σε όλους τους τομείς που αφορούν στη διάθεση του ελαιολάδου εκτιμάται ότι η τιμή έχει δυνατότητα βελτίωσης.

Οι λόγοι που οδηγούν στην χαμηλή τιμή παραγωγής οφείλονται στο γεγονός ότι σχεδόν η διάθεση του ελαιολάδου είτε στο εξωτερικό είτε στο εσωτερικό διακινείται σε χύμα μορφή, που σημαίνει ότι διακινείται χωρίς να έχει υποστεί κάποια μορφή συσκευασίας και τυποποίηση στον τόπο παραγωγής. Η τυποποίηση και η συσκευασία λαμβάνει χώρα στο εξωτερικό και έτσι η προστιθέμενη αξία πραγματοποιείται εκτός Ελλάδας στο δε εσωτερικό η τυποποίηση είναι περιορισμένη αφού το ελαιόλαδο διακινείται υπό μορφή χύμα και ανώνυμα. Έχει εκτιμηθεί ότι αν το ελαιόλαδο δεν διατίθετο στην αγορά σε χύμα μορφή, τότε το συνολικό ελαιοκομικό εισόδημα θα είχε αυξηθεί κατά 40%. Βέβαια προϋποθέτει ότι η διάθεση του ελαιολάδου στο εσωτερικό και στο εξωτερικό θα πραγματοποιούνταν με τις ίδιες τιμές που υπάρχουν και σήμερα (Μπένος, 2006).

Το ελαιόλαδο παρουσιάζει υψηλή διατροφική του αξία και ευεργετικές ιδιότητες στην υγεία. Η δαπάνη του καταναλωτή για ελαιόλαδο φθάνει το 7% της δαπάνης για τρόφιμα ή το 1% της συνολικής δαπάνης (Μπένος, 2006).

Η ελαιοκαλλιέργεια συμβάλλει στην οικονομία και στη βιώσιμη ανάπτυξη των ελαιοπαραγωγικών περιοχών αυτών αφού διασφαλίζει εισοδήματα στους ελαιοπαραγωγούς, στους τυποποιητές και διακινητές ελαιολάδου, διασφαλίζει απασχόληση στους εμπλεκόμενους με την παραγωγή και διακίνηση και συντηρεί το περιβάλλον αφού είναι μία γεωργική παραγωγή με περιορισμένες εισροές. Ακόμη η συμβολή της ελαιοκαλλιέργειας στη διατήρηση του τοπίου, στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και στον αγροτουρισμό θεωρείται σημαντική (Κουτούκη, μη χρονολογημένο).

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ασχολούνται με την καλλιέργεια της ελιάς ανέρχονται σε 450.000 και αποτελούν το 30% περίπου της χώρας. Η συμμετοχή του ελαιολάδου και των βρώσιμων ελιών αποτελεί περίπου το 13 % του συνολικού εισοδήματος φυτικής παραγωγής. Το ελαιόλαδο αποτελεί βασική πηγή διατροφής του

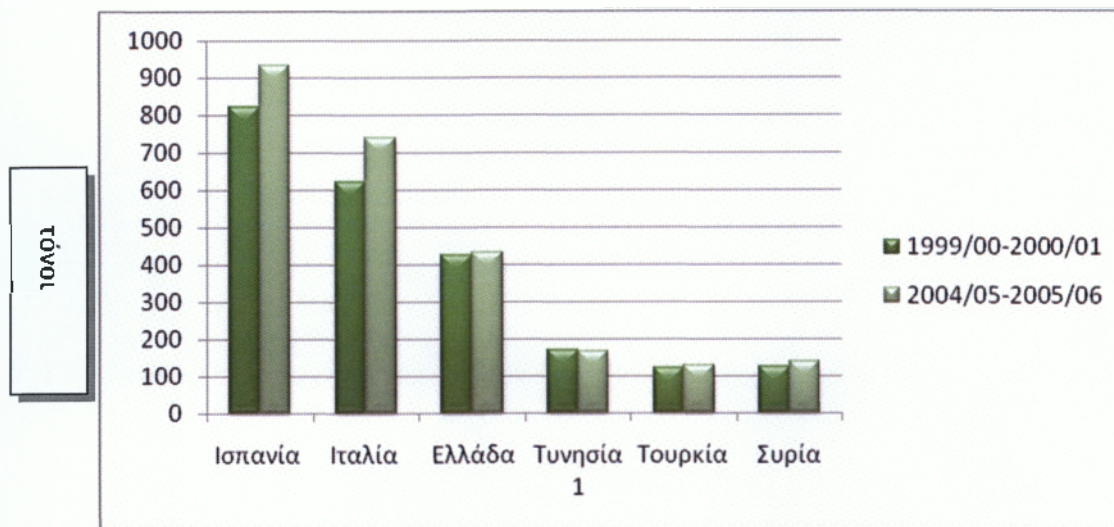
πληθυσμού της χώρας και πηγή εισροής χρημάτων από την Ε.Ε λόγω των εξαγωγών και των οικονομικών ενισχύσεων (Μπένος, 2006).

2.2. Παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση ελαιολάδου

Το ελαιόλαδο καλλιεργείται εδώ και χιλιάδες χρόνια στις χώρες γύρω από τη Μεσόγειο θάλασσα και έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διατροφή των ανθρώπων, καθώς και στην οικονομία και τον πολιτισμό τους. Η ελιά παραμένει ένας τυπικός Μεσογειακός καρπός από τότε που η καλλιέργεια της ελιάς διαδόθηκε στις χώρες που περιβάλλουν τη Μεσόγειο θάλασσα (Boskou, 1996).

Οι τρεις μεγάλες ελαιοπαραγωγικές χώρες είναι η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα, η οποία ακολουθείται από την Τυνησία, την Τουρκία και Συρία (Διάγραμμα 2.1). Άλλες χώρες με σημαντική παραγωγή είναι το Μαρόκο, η Αλγερία και η Πορτογαλία, ενώ η Γαλλία, η Αίγυπτος, η Λιβύη, ο Λίβανος, η Γιουγκοσλαβία, Κύπρος, το Ισραήλ και η Ιορδανία ακολουθούν με μεγάλη διαφορά. Ανάμεσα στις χώρες του Δυτικού Ημισφαιρίου, η Αργεντινή έχει το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγής (περίπου 10.000 τόνους). Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και το Μεξικό έχουν μια ετήσια παραγωγή μόνο 1.000 τόνων (Boskou, 1996).

Η παγκόσμια παραγωγή ελαιολάδου ανέρχεται σε 2.000.000 τόνους περίπου. Η παραγωγή ελαιολάδου αντιπροσωπεύει το 4% της παραγωγής παγκόσμιου φυτικού ελαίου και το 2,5% της παγκόσμιας παραγωγής λιπών και ελαίων. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η παραγωγή των Μεσογειακών χωρών.

Διάγραμμα 2.1. Παραγωγή των 5 κύριων ελαιοπαραγωγικών χωρών (1999-2001 & 2004-2006)

Πηγή: Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου

Το 90% της παγκόσμιας παραγωγής ελαιολάδου καταναλώνεται στις χώρες που παράγεται. Η υψηλή κατανάλωση των χωρών παραγωγής οφείλεται στο γεγονός ότι το ελαιόλαδο ανταποκρίνεται στις διαιτητικές συνήθειες και στις προτιμήσεις των ανθρώπων που αποκτώνται μέσω της παράδοσης στις χώρες παραγωγής του.

Οι κύριες παραγωγικές χώρες οι οποίες είναι οι κύριες εξαγωγικές χώρες έχουν μια κατανάλωση, η οποία κυμαίνεται από 1.520.000 έως 1.580.000 τόνους. Η Ελλάδα κατέχει την υψηλότερη, μεταξύ όλων των χωρών, κατά κεφαλή κατανάλωση ελαιολάδου ανά έτος, με περίπου 20 κιλά ανά άτομο (Boskou, 1996).

2.3. Παραγωγή και εμπορία ελαιολάδου στην Ελλάδα

2.3.1. Παραγωγή ελαιολάδου

Ο ελαιοκομικός τομέας στην Ελλάδα είναι από τους σημαντικότερους κλάδους για το λόγο αυτό είναι χρήσιμο να αναφερθούν ορισμένα στοιχεία, κατά την

τελευταία απογραφή του 2001 καταγράφηκαν 35.750.843 στρέμματα καλλιεργούμενης γης σε όλη την Ελλάδα, η έκταση που καλλιεργείται με ελαιόδεντρα ήταν 7.875.000 στρέμματα ή το 22% της συνολικής καλλιεργούμενης γης, δηλαδή η ελαιοκαλλιέργεια καταλαμβάνει ένα σημαντικό ποσοστό της γεωργικής γης της χώρας μας. Παρατηρείται μια αύξηση 12% περίπου της καλλιεργούμενης γης με ελαιόλαδα αφού στην απογραφή του 1991 η αντίστοιχη έκταση ήταν 6.787.616 (ΕΣΥΕ,2003).

Στη χώρα μας υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ελαιοτριβείων τα οποία είναι εγκατεστημένα στις ελαιοκομικές περιοχές. Κατά την ελαιοκομική περίοδο του 2008/2009 στην Ελλάδα λειτούργησαν 1174 ελαιοτριβεία (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε). Ο αριθμός του ελαιοτριβείου ανά νομό είναι: Μεσσηνίας 263, Ηρακλείου 248, Ηλείας 153, Χανίων 153, Λακωνίας 132, Αχαΐας 120 και Κέρκυρας 104 ελαιοτριβεία

Ο αριθμός των ελαιόδεντρων κατά την περίοδο 2002 -2008 παρουσιάζει περιορισμένη μείωση (5% περίπου), η μείωση αυτή παρατηρήθηκε κατά το έτος 2004

Πίνακας 2.1 : Αριθμός δέντρων, παραγωγή ελαιολάδου, τιμή & ακαθάριστη αξία παραγωγής στη Ελλάδα κατά τα έτη 2002-2009

Έτος	Αριθμός Δέντρων	%	Παραγωγή ελαιολάδου (τόνοι)	%	Τιμή	%	Ακαθάριστη αξία παραγωγής	%
2002	137.338.029	100,0	414.000	100,0	2,17	100,0	898.380	100,0
2003	137.372.304	100,0	306.940	74,1	2,19	100,9	672.199	74,8
2004	131.912.536	96,0	364.578	88,1	2,57	118,4	936.965	104,3
2005	133.057.581	96,9	367.579	88,8	2,83	130,4	1.040.249	115,8
2006	131.980.860	96,1	335.929	81,1	3,19	147,0	1.071.614	119,3
2007	130.822.386	95,3	419.297	101,3	2,65	122,1	1.111.137	123,7
2008	132.215.466	96,3	328.273	79,3	2,47	113,8	810.834	90,3
2009	131.469.420	95,7	*		2,07	95,4	*	

*Δεν υπάρχουν στοιχεία

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠ.Α.Α.Τ) 2009

και στην συνέχεια ο αριθμός των ελαιόδεντρων παραμένει σταθερός (Πίνακας 2.1). η ετήσια παραγωγή ελαιολάδου κυμαίνεται από 310 χιλ. τόνους έως 420 χιλ. τόνους

(Πίνακας 2.1). Η παραγωγή ελαιολάδου παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές ως αποτέλεσμα των μεταβολών που παρουσιάζουν τα ελαιόδεντρα.. Έτσι παρατηρείται σημαντική μείωση κατά το έτος 2003 (-24%) σε σχέση με το έτος 2002. Από το έτος 2004 έως και το έτος 2006 παρατηρείται σχετική ανάκαμψη της παραγωγής η οποία όμως παραμένει χαμηλότερη από την παραγωγή του έτους 2002. Κατά το έτος 2007 παρατηρείται αύξηση της παραγωγής του ελαιολάδου και η παραγωγή είναι περίπου στο επίπεδο του έτους 2002 κατά το επόμενο έτος η παραγωγή παρουσιάζει σημαντική μείωση περίπου 20% (Πίνακας 2.1). Ως προς την τιμή του ελαιολάδου κατά το χρονικό διάστημα (2002-2003) παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές στη τιμή του. Οι μεταβολές αυτές είναι αντίστροφες σε σχέση με την παραγωγή του ελαιολάδου δηλαδή κατά έτη όπου η παραγωγή είναι μειωμένη παρουσιάζει αύξηση της τιμής του ελαιολάδου.

Η αντίστροφη αυτή σχέση, παραγωγής και τιμής, δηλαδή μειωμένη παραγωγή- αυξημένη τιμή παρουσιάζεται ως μία γενικότερη τάση η οποία δεν συσχετίζεται πάντοτε όπως για παράδειγμα κατά το έτος 2007 όπου η παραγωγή είναι αυξημένη σε σχέση με το έτος 2006 η τιμή του ελαιολάδου παρουσιάζει αύξηση κατά 22%. Στη συνέχεια κατά το έτος 2008 όπου η παραγωγή είναι σημαντικά μειωμένη η τιμή του ελαιολάδου είναι χαμηλότερη σε σχέση με το έτος 2007 όμως παραμένει υψηλότερη σε σχέση με το έτος 2002 (Πίνακας 2.1). Αποτέλεσμα των μεταβολών τόσο της παραγωγής όσο και της τιμής του ελαιολάδου είναι η ακαθάριστη αξία παραγωγής να εμφανίζεται κατά το έτος 2003 χαμηλότερη σε σχέση με το έτος 2002 ως αποτέλεσμα της μειωμένης παραγωγής ελαιολάδου αλλά και της μειωμένης τιμής αυτού.

Κατά το έτος 2004 η ακαθάριστη αξία παραγωγής είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο με το έτος 2002 και το γεγονός οφείλεται στην αύξηση της τιμής του ελαιολάδου αφού η παραγωγή είναι μειωμένη. Κατά τα έτη 2005 και 2006 η αύξηση της ακαθάριστης αξίας παραγωγής οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση της τιμής του ελαιολάδου αφού η παραγωγή ήταν χαμηλή σε σχέση με το έτος 2002.

Κατά το έτος 2007 η αύξηση της ακαθάριστης αξίας παραγωγής οφείλεται τόσο στην αύξηση της παραγωγής όσο και στην αυξημένη τιμή του ελαιολάδου αν

και η τιμή αυτή ήταν χαμηλότερη σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη 2005 και 2006 όπου παρατηρήθηκαν υψηλότερες τιμές.

Κατά το έτος 2008 η μειωμένη παραγωγή και η χαμηλότερη τιμή του ελαιολάδου σε σχέση με αυτή των προηγούμενων ετών οδήγησαν στη μείωση της ακαθάριστης αξίας παραγωγής κατά 10% περίπου σε σχέση με το έτος 2002 (Πίνακας 2.1). Επομένως κατά το χρονικό διάστημα 2002-2008 ο αριθμός των ελαιόδεντρων παρέμενε σχεδόν σταθερός, η παραγωγή το ελαιολάδου ήταν μειωμένη καθ'ολη την εξεταζόμενη περίοδο με εξαίρεση το έτος 2007 όπου η παραγωγή ήταν περίπου στο ίδιο επίπεδο με του έτους αναφοράς (2002). Η τιμή του ελαιολάδου παρουσίασε συνεχή αύξηση με υψηλότερη κατά το έτος 2006, όπου ήταν αυξημένη κατά 50% περίπου και για τα επόμενα έτη παρουσίασε σημαντική κάμψη και μάλιστα κατά το έτος 2008 ήταν μόνο 10% περίπου υψηλότερη σε σχέση με το έτος αναφοράς 2002.

Οι μεταβολές της παραγωγής και της τιμής είχαν ως αποτέλεσμα σημαντικές μεταβολές στην ακαθάριστη αξία παραγωγής. Έτσι από την εξεταζόμενη περίοδο για τρία (3) έτη (2005,2006 και 2007) η ακαθάριστη αξία παραγωγής ήταν υψηλότερη από το έτος αναφοράς για ένα (1) έτος το 2004 ήταν στο ίδιο επίπεδο και για δύο (2) έτη 2003 και 2008 ήταν χαμηλότερη. Η διαχρονική μεταβολή της ακαθάριστης αξίας παραγωγής υποδεικνύει ότι το εισόδημα των ελαιοκαλλιεργητών για την περίοδο αυτή παραμένει σχεδόν σταθερό με σημαντικές διαφοροποιήσεις από έτος σε έτος.

2.3.2. Εμπορία ελαιολάδου

Η αγορά του ελαιολάδου χαρακτηρίζεται από το στάδιο ωριμότητας, ο χαρακτηρισμός αυτός οφείλεται στην σταθερότητα που παρατηρείται στην κατά κεφαλήν κατανάλωση, η οποία αν και είναι υψηλή δεν παρατηρούνται μεταβολές σε σημαντικό βαθμό από έτος σε έτος. Στην Ε.Ε υπάρχουν τρεις εξαγωγικές χώρες, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα και το ισοζύγιο εξαγωγών-εισαγωγών είναι θετικό. Άλλες εξαγωγικές χώρες είναι η Τυνησία, η Τουρκία και η Συρία. Στον πίνακα 2.2 καταγράφονται οι μεγαλύτερες εξαγωγικές χώρες ελαιολάδου στον κόσμο από το 1996 έως το 2005. (Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου (IOOC).

Πίνακας 2.2. Εξαγωγές ελαιολάδου των κυριότερων εξαγωγικών χωρών (σε τόνους)

	Ισπανία	%	Ιταλία	%	Ελλάδα	%	Τυνησία	%	Τουρκία	%	Συρία	%	Σύνολο	%
1996	203.500	100,0	151.500	100,0	125.000	100,0	115.000	100,0	40.500	100,0	6.000	100,0	641.500	100,0
1997	419.000	205,9	196.000	129,4	48.000	38,4	117.000	101,7	35.000	86,4	3.000	50,0	818.000	127,5
1998	397.000	195,1	189.000	124,8	107.500	86,0	175.000	152,2	86.000	212,3	4.000	66,7	958.500	149,4
1999	224.500	110,3	218.000	143,9	203.000	162,4	112.000	97,4	16.500	40,7	2.500	41,7	776.500	121,0
2000	400.000	196,6	357.000	235,6	104.000	83,2	95.000	82,6	42.000	103,7	10.000	166,7	1.008.000	157,1
2001	453.000	222,6	272.000	179,5	178.000	142,4	22.000	19,1	28.000	69,1	5.500	91,7	958.500	149,4
2002	567.000	278,6	290.000	191,4	74.000	59,2	40.000	34,8	74.000	182,7	30.500	508,3	1.075.500	167,7
2003	514.000	252,6	277.500	183,2	46.500	37,2	209.000	181,7	46.000	113,6	28.500	475,0	1.121.500	174,8
2004	684.000	336,1	427.300	282,0	43.500	34,8	96.000	83,5	93.500	230,9	36.000	600,0	1.380.300	215,2
2005	528.000	259,5	151.000	99,7	98.500	78,8	115.500	100,4	73.000	180,2	35.000	583,3	1.001.000	156,0
Μέσος Όρος	439.000	45,1	252.930	26,0	102.800	10,6	109.650	11,3	53.450	5,5	16.100	1,7	973.930	100,0

Πηγή: Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου (ΙΟΟC)

Τις μεγαλύτερες εξαγωγές ελαιολάδου πραγματοποιεί η Ισπανία (45,1% του συνόλου), ακολουθεί η Ιταλία (25% περίπου) η χώρα μας έρχεται Τρίτη με 10,6 % περίπου και το ίδιο ύψος εξαγωγών πραγματοποιεί και η Τυνησία (11,3). Οι άλλες δύο χώρες που εξαγουν ελαιόλαδο είναι η Τουρκία και η Συρία με μικρή συμμετοχή 5,5 % και 1,7 % αντίστοιχα (Πίνακας 2.2).

Κατά το χρονικό διάστημα 1996 έως και το 2006 παρατηρείται μια γενική τάση για αύξηση των εξαγωγών ελαιολάδου (Πίνακας 2.2) αφού οι εξαγωγές έχουν αυξηθεί κατά 50% και πλέον κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Κατά την περίοδο αυτή υπάρχουν χώρες όπως η Τουρκία και η Συρία που αύξησαν σημαντικά τις εξαγωγές τους, διπλασιασμός των εξαγωγών από την Τουρκία και πενταπλασιασμός από Τυνησία, γεγονός που οδηγεί στη διαπίστωση ότι οι χώρες αυτές ασκούν μια έντονη εξαγωγική δραστηριότητα. Από τις χώρες της Ε.Ε η Ισπανία αύξησε καθ'όλη την περίοδο τις εξαγωγές της, η Ιταλία ακολούθησε την Ισπανία στην αύξηση των εξαγωγών με εξαίρεση το τελευταίο έτος (2005) όπου το ύψος των εξαγωγών της είναι στο επίπεδο του έτους 1996, η χώρα μας παρουσίασε σημαντικές μεταβολές κυρίως αρνητικές αφού καθόλη την εξεταζόμενη περίοδο οι εξαγωγές είναι σημαντικά χαμηλότερες από το έτος 1996 με εξαίρεση τα έτη 1999 έως 2001 όπου οι εξαγωγές ήταν υψηλότερες από το έτος 1996. Ως προς την Τυνησία οι εξαγωγές του ελαιολάδου της παρουσιάζουν σημαντικές μεταβολές τόσο θετικές όσο και αρνητικές αφού υπάρχουν (2) έτη (1997 και 2005) όπου οι εξαγωγές είναι στο ίδιο με το έτος 1996 και για τα άλλα πέντε (5) έτη οι εξαγωγές είναι χαμηλότερες.

Ως προς τις εξαγωγές του ελαιολάδου της χώρας μας παρατηρείται ότι εξαγονται κατά μέσο όρο περίπου 100 χιλ. τόνοι ετησίως. Το ύψος των εξαγωγών αντιπροσωπεύει ένα ποσοστό που κυμαίνεται από το 24 έως το 32% της παραγωγής αφού η παραγωγή ελαιολάδου παρουσιάζει σημαντικές ετήσιες μεταβολές.

2.4. Παραγωγή και διακίνηση ελαιολάδου στο Νομό Λακωνίας

Η καλλιεργούμενη έκταση με ελαιόδεντρα στον νομό Λακωνίας είναι 950.000 στρέμματα με 14.000.000 καλλιεργούμενα ελαιόδεντρα και η μέση ετήσια παραγωγή ελαιολάδου από το 2004 – 2009 ήταν σε 21.272 τόνοι (Πίνακας 2.3) και η ετήσια παραγωγή βρώσιμης ελιάς ήταν 8.500 τόνους περίπου. Ο αριθμός των ελαιοκομικών εκμεταλλεύσεων εκτιμάται σε 30.000 περίπου, η ανθρώπινη εργασία για την καλλιέργεια των ελαιώνων σε 5 εκατ. ημερομίσθια, και η ακαθάριστη πρόσοδος από παραγωγή ελαιολάδου ανήλθε σε 100.000. εκατ. ευρώ ή το 35% της συνολικής ακαθάριστης αξία του Νομού (Διεύθυνση Γεωργίας Ν. Λακωνίας). Έτσι η μέση παραγωγή ανά ελαιοκομική εκμετάλλευση εκτιμάται σε 710 κιλά, η απασχόληση σε 167 ημερομίσθια ανά έτος και ελαιοκομική εκμετάλλευση και η ακαθάριστη αξία ελαιολάδου σε 3.333. ευρώ ανά έτος και ελαιοκομική εκμετάλλευση στη Λακωνία.

Πίνακας 2.3: Παραγωγή ελαιολάδου στο Νομό Λακωνίας κατά τα έτη 2004 – 2010

Έτος	Παραγωγή (τόνοι)	%	% Παραγωγή Χώρας
2005	14.586,88	100,0	4,0
2006	34.634,03	237,4	10,3
2007	14.995,28	102,8	3,6
2008	23.831,31	163,4	7,3
2009	21.214,14	145,4	5,9
2010	18.370,88	125,9	5,1
Μέσος Όρος	21.272,09		6,2
Τυπική απόκλιση	6801,98		
Συντελεστής μεταβλητότητας	32,0		

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Σπάρτης (2010)

Ένα σημαντικός λόγος ανάπτυξης της ελαιοκαλλιέργειας ήταν οι οικονομικές ενισχύσεις από την Ε.Ε, οι οποίες αποτέλεσαν ισχυρό κίνητρο για την ανάπτυξη της ελαιοκαλλιέργειας (Διεύθυνση Γεωργίας Σπάρτης, 2010).

Κατά την περίοδο 2005-2010 (Πίνακας 2.3) παρατηρείται αύξηση της παραγωγής ελαιολάδου για όλα τα έτη με εξαίρεση το έτος 2007 όπου η παραγωγή

ήταν στο ίδιο επίπεδο με αυτή του έτους 2005. Η μεγαλύτερη παραγωγή παρατηρήθηκε κατά το έτος 2006 που ήταν υπερδιπλάσια του έτους 2005.

Κατά τα τελευταία έτη δηλαδή από το έτος 2008 έως και το έτος 2010 η παραγωγή είναι σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με το έτος 2005. Ο μέσος όρος της παραγωγής για το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα ήταν 21.272 τόνοι, η τυπική απόκλιση 6801 τόνοι και ο συντελεστής μεταβλητότητας 32% γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχει πολύ μεγάλη διακύμανση της παραγωγής ελαιολάδου από έτος σε έτος. Η διακύμανση της παραγωγής οφείλεται στην έντονη παρεννιαυτοφορία του ελαιόδεντρου, το γεγονός όμως αυτό δημιουργεί δυσκολίες διάθεσης και διακίνησης του ελαιολάδου και γενικότερα στην εμπορία του προϊόντος αυτού. Η άρση του μειονεκτήματος αυτού ή η μείωσή του περνά μέσα από την υιοθέτηση γεωργικών πρακτικών που αμβλύνουν το φαινόμενο της παρεννιαυτοφορίας. Ένας στόχος που θα πρέπει να τον υιοθετήσει η ΕΑΣ Λακωνίας για την μείωση των δυσκολιών στον τομέα της εμπορίας.

Η συμμετοχή της παραγωγής ελαιολάδου της Λακωνίας στο σύνολο της εγχώριας παραγωγής αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό ποσοστό που κυμαίνεται από 3,6 % έως 10,3% με μέσο όρο 6,2 % (Πίνακας 2.3). Η συμμετοχή του Λακωνικού ελαιολάδου στο σύνολο της εγχώριας παραγωγής εκτιμάται ως σημαντικά ικανοποιητικό, γεγονός που εντάσσει τη Λακωνία μεταξύ των κυριότερων περιοχών παραγωγής ελαιολάδου στη χώρα μας.

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και τυποποίηση του ελαιολάδου στο Νομό Λακωνίας είναι αγροτικοί συνεταιρισμοί και ιδιωτικές επιχειρήσεις που διακρίνονται σε μονάδες παραγωγής (ελαιοτριβεία) και μονάδες τυποποίησης. Ο αριθμός των ελαιοτριβείων που δραστηριοποιούνται στο νομό Λακωνίας είναι 118, από τα οποία 41 ή το 32% του συνόλου ανήκουν στους αγροτικούς συνεταιρισμούς και λειτουργούν και ως τυποποιητικές και μεταποιητικές μονάδες και 77 ή το 68% ανήκουν σε ιδιωτικές επιχειρήσεις μεταποίησης ελαιολάδου. Ο αριθμός των μονάδων που τυποποιούν ελαιόλαδο, σε όλο τον Νομό Λακωνίας είναι είκοσι (20) επιχειρήσεις. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες μονάδες που εκθλίβουν και τυποποιούν ελαιόλαδο είναι ιδιωτικές, σε σχέση με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς που είναι λιγότεροι. Παρόλα αυτά στην τυποποίηση και

διακίνηση του ελαιολάδου η ΕΑΣ Λακωνίας κατέχει ένα κυρίαρχο ρόλο (Ε.Α.Σ Λ, 2010)

2.5. Κοινή οργάνωση αγοράς ελαιολάδου στην Ε.Ε

Ο τομέας των λιπαρών ουσιών ρυθμίζεται από τον κανονισμό 136/66 του Συμβουλίου της 22 Σεπτεμβρίου 1966 που τέθηκε σε ισχύ την 10η Νοεμβρίου 1967 όσον αφορά στο ελαιόλαδο και την 1η Ιουλίου 1967 για τις λοιπές λιπαρές ουσίες. Ο βασικός κανονισμός καλύπτει τα παρακάτω προϊόντα (Τσακλής, 2008):

- α) το ελαιόλαδο,
- β) τους σπόρους που μπορούν να παράγουν λάδι και καλλιεργούνται σε μεγάλο βαθμό στις εκτάσεις της Ε.Ε. Τέτοιοι σπόροι είναι οι ηλιόσποροι, τα γογγύλια, οι σπόροι της ελαιοκράμβης καθώς και τα έλαια που προέρχονται από αυτά.
- γ) τους υπόλοιπους ελαιούχους σπόρους, τους τροπικούς καρπούς, που μπορεί να παραχθεί λάδι από αυτούς, τα αλεύρια και τα έλαιά τους,
- δ) τα λίπη και τα έλαια που έχουν θαλάσσια προέλευση,
- ε) τα υπολείμματα που προέρχονται από την επεξεργασία των λιπαρών ουσιών και φυσικών ή ζωικών κηρών εκτός από αυτούς που περιέχουν λάδι, το οποίο έχει τα χαρακτηριστικά του ελαιολάδου,
- ζ) τα βρώσιμα λίπη και τα παρασκευασμένα προϊόντα, όπως η μαργαρίνη και η φυτίνη. Υπάρχει διάκριση μεταξύ του ελαιολάδου και των λοιπών λιπαρών σε ότι αφορά την μορφή και το βαθμό της προστασίας που παρέχονταν. Μια από τις αλλαγές είναι αυτή στους δασμούς των σπορέλαιων ανάλογα με το βαθμό επεξεργασίας τους. Για τα βιομηχανικά έλαια είναι 5% - 8% της αξίας τους ενώ για τα βρώσιμα έλαια από 10% - 15%.

Σκοπός της κοινοτικής ρύθμισης για το ελαιόλαδο είναι η αμοιβή των ελαιοπαραγωγών σε δίκαιο επίπεδο, η προστασία της παραγωγής των χώρων που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα από τον εξωτερικό ανταγωνισμό χωρίς να εμποδίζονται οι συναλλαγές με τρίτες χώρες. Από την πλευρά του καταναλωτή διασφαλίζεται η ποιότητα και οι λογικές τιμές που μπορούν να συναγωνίζονται αυτές των σπορέλαιων.

Όλα τα παραπάνω τέθηκαν σε εφαρμογή με τη βοήθεια τεσσάρων διαφορετικών τιμών, μιας εισοδηματικής ενίσχυσης ανά κιλό παραγόμενου ελαιολάδου καθώς και μιας αντισταθμιστικής εισφοράς για τις ποσότητες λαδιού που εισάγονται από τρίτες χώρες. Οι τέσσερις διαφορετικές τιμές αφορούν το ελαιόλαδο και ισχύουν για την περίπτωση του χονδρεμπορίου.

Οι τιμές είναι οι εξής (Τσακλής, 2008):

α) Ενδεικτική τιμή στον παραγωγό. Είναι το δίκαιο επίπεδο που προαναφέρθηκε για τους παραγωγούς εφόσον λάβουν υπόψη τους την ανάγκη για διατήρηση του όγκου Ευρωπαϊκής κοινοτικής παραγωγής ελαιολάδου.

β) Ενδεικτική τιμή αγοράς. Η τιμή αυτή για να καθοριστεί πρέπει να γίνεται κανονική διάθεση της παραγωγής λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο των τιμών των ανταγωνιστικών ελαίων. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει μια διαφορά μεταξύ αυτών των τιμών, η οποία καταβάλλεται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό στους παραγωγούς σε μορφή εισοδηματικής ενίσχυσης. Η ενίσχυση αυτή είναι ίδια για τις χώρες όλης της κοινότητας και παραμένει ίδια σε όλη την διάρκεια της ελαιοκομικής περιόδου. Η δημιουργία ενός συστήματος διοικητικού ελέγχου κρίθηκε απαραίτητη για τον έλεγχο της παραγωγής. Με το συγκεκριμένο σύστημα οι καταναλωτές πλήρωναν το ελαιόλαδο σε μειωμένες τιμές ενώ οι παραγωγοί το πουλούσαν σε σχετικά υψηλές τιμές.

γ) Τιμή παρέμβασης. Είναι εκείνη η τιμή που παρεμβαίνουν οι οργανισμοί παρέμβασης και αγοράζουν το λάδι που δεν απορροφήθηκε από την αγορά. Η συγκεκριμένη τιμή είναι πιο χαμηλή από την ενδεικτική τιμή αγοράς αφού για τη διαμόρφωση της τιμής παρέμβασης λαμβάνεται υπόψη οι εποχιακές διακυμάνσεις και οι δαπάνες μεταφοράς από τον τόπο παραγωγής στον τόπο κατανάλωσης λαδιού.

Η παρέμβαση στην αγορά του ελαιολάδου σε κάθε κράτος – μέλος που το παράγει γίνεται σε ειδικά κέντρα παρέμβασης. Το Συμβούλιο Υπουργών ορίζει τα κύρια κέντρα παρέμβασης. Κάθε παραγωγικό κράτος – μέλος προτείνει οργανισμούς παρέμβασης. Οι οργανισμοί παρέμβασης υποχρεώνονται να αγοράζουν κάθε προσφερόμενη ποσότητα ελαιολάδου που να μην είναι παρθένο ελαιόλαδο και μη εξευγενισμένο πυρηνέλαιο υπό την προϋπόθεση ότι το ελαιόλαδο διατηρείται σε κανονικές συνθήκες συντήρησης. Οι προϋποθέσεις για την ποιότητα είναι οι λιπαρές ουσίες έως 16 γραμμάρια στα 100 γραμμάρια και η περιεκτικότητά σε νερό και σε άλλα ξένα σώματα να μην είναι πάνω από 2%. Η ελάχιστη ποσότητα που παραδίδεται

στον οργανισμό παρέμβασης είναι 400 κιλά σε άριστη ποιότητα και 1.500 κιλά αν είναι από διάφορες ποιότητες.

δ) Τιμή εισόδου ή τιμή κατωφλίου. Είναι η τιμή για τις εισαγωγές ελαιολάδου στις χώρες τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και μεταβάλλεται όσο συχνά είναι απαραίτητο, έτσι ώστε η τιμή του ελαιολάδου να εισάγεται εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην ενδεικτική τιμή αγοράς.

Οι δασμοί, ποσοτικοί περιορισμοί και άλλα παρόμοια μέτρα καταργήθηκαν στα πλαίσια του ενδοκοινοτικού εμπορίου. Στις περιπτώσεις που οι κοινοτικές τιμές είναι υψηλότερες από τις διεθνείς η διαφορά αυτή καλυπτόταν από μια επιδότηση. Διάφορα άλλα μέτρα που έχει την δυνατότητα να πάρει η Κοινότητα είναι ρήτρες διαφυγής ή άρνηση έκδοσης πιστοποιητικών εισαγωγής κ.λ.π. Υπάρχουν ιδιαίτερα καθεστώτα σε κράτη που έχουν διμερείς συμφωνίες όπως είναι η Αλγερία, το Μαρόκο και η Τυνησία ή είναι κράτη – μέλη συνδεδεμένα όπως η Ελλάδα και η Τουρκία (Τσακλής, 2008).

Ο κανονισμός 162/27-10-1966 αφορά τις ανταλλαγές λιπαρών ουσιών της Ελλάδας με την Κοινότητα. Οι εισαγωγές ελληνικού ελαιολάδου στην Κοινότητα γίνονται με αντισταθμιστική εισφορά, η οποία είναι ίση με την διαφορά της τιμής κατωφλίου και της τιμής «ελεύθερη στα σύνορα». Από το σταθερό μέρος της αντισταθμιστικής εισφοράς απαλλάσσεται το παρθένο ελαιόλαδο και το εξευγενισμένο ελαιόλαδο που εισάγεται από το Μαρόκο, τη Τυνησία και την Ελλάδα (Τσακλής, 2008).

2.5.1. Οικονομική ενίσχυση της συσκευασίας

Με τη χορήγηση επιδότησης από την ΕΟΚ σε αυτό τον τομέα άρχισε και η διάθεση ελαιολάδου σε μικρές συσκευασίες. Η διευκόλυνση του καταναλωτή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην απόφαση αυτή. Η συσκευασία του ενός ή των πέντε λίτρων είναι πιο συμφέρουσα από αυτή των 17 λίτρων. Η μικρότερη συσκευασία περιορίζει αισθητά την αλλοίωση αφού το ελαιόλαδο δεν έχει τη δυνατότητα να μείνει αποθηκευμένο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε γενικές γραμμές, η συσκευασία

μικρού όγκου δοχείων βοήθησε στην εμπορία του και τη διατήρηση της ποιότητας του ελαιολάδου.

Με βάση τους κοινοτικούς κανονισμούς μια μονάδα τυποποίησης ελαιολάδου για να μπορέσει να πάρει την ενίσχυση από την ΕΟΚ πρέπει εκτός από το γεγονός ότι συσκευάζει συγκεκριμένου τύπου ελαιολάδου, σε συγκεκριμένο βάρος καθαρού περιεχομένου να παρουσιάζει δραστηριότητα το ελάχιστο 120 ημέρες κατά τη διάρκεια της ελαιοκομικής περιόδου και να διαθέτει για κατανάλωση σε συσκευασία ποσότητες ελαιολάδου το ελάχιστο 60 τόνους. Η ενίσχυση του ελαιολάδου καλύπτει επιπλέον πλαστικές συσκευασίες μη λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την επίδραση του φωτός. Επίσης, κατά την ίδια περίοδο, ο κάθε ιδιοκτήτης ελαιοτριβείου μπορούσε να συσκευάσει όλη την ποσότητα παραγωγής κάθε ελαιοπαραγωγού με την προϋπόθεση ότι με αυτόν τον τρόπο εξασφαλιζόνταν συνθήκες για τη σωστή συντήρηση. Το ελαιόλαδο της οικογένειας που θα καταναλωνόταν στο χρόνο, ο παραγωγός είχε τη δυνατότητα να το παραλάβει σε συσκευασμένα δοχεία (Κυριτσάκης, 1993).

2.5.2. Κανόνες εμπορίας ελαιολάδου

Ο τελευταίος κανονισμός σχετικά με την εμπορία προϊόντων του ελαιολάδου (1019/2002) προβλέπει τα πρότυπα για τη συσκευασία, την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση που απαιτούνται για την εμπορία στην Ε.Ε, δηλαδή παρέχει σημαντικές εγγυήσεις στον καταναλωτή και επιτρέπει στους παραγωγούς να μεγιστοποιούν τα κέρδη τους πουλώντας προϊόντα υψηλής ποιότητας. Τα κυριότερα σημεία του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1019/2002 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 13ης Ιουνίου 2002 είναι τα εξής:

Ως “λιανικό εμπόριο” θεωρείται η πώληση, στον τελικό καταναλωτή, ελαίου που παρουσιάζεται ως έχει ή είναι ενσωματωμένο σε τρόφιμο. Για να διασφαλιστεί η αυθεντικότητα των πωλούμενων ελαιολάδων, πρέπει να προβλεφθούν για το λιανικό εμπόριο συσκευασίες μικρού μεγέθους που να διαθέτουν κατάλληλο σύστημα κλεισίματος. Έτσι, το ελαιόλαδο παρουσιάζεται στον τελικό καταναλωτή σε συσκευασίες μέγιστης χωρητικότητας πέντε λίτρων. Οι συσκευασίες αυτές είναι εφοδιασμένες με σύστημα ανοίγματος που καταστρέφεται μετά την πρώτη χρήση

του. Ωστόσο, για τα έλαια που προορίζονται για την κατανάλωση σε εστιατόρια, νοσοκομεία, καντίνες ή άλλες παρόμοιες συλλογικές εστιάσεις, τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίσουν, συναρτήσει του τύπου της σχετικής μονάδας, μέγιστη χωρητικότητα των συσκευασιών ανώτερη των πέντε λίτρων.

Στη σήμανση των ελαίων πρέπει να περιλαμβάνεται με τρόπο ευκρινή και ανεξίτηλο, εκτός από την ονομασία πωλήσεως η ακόλουθη πληροφορία για την κατηγορία του ελαίου:

α) για το εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο: “ελαιόλαδο ανωτέρας κατηγορίας που παράγεται απευθείας από ελιές και μόνο με μηχανικές μεθόδους”

β) για το παρθένο ελαιόλαδο: “ελαιόλαδο που παράγεται απευθείας από ελιές και μόνο με μηχανικές μεθόδους”

γ) για το ελαιόλαδο – αποτελούμενο από εξευγενισμένα ελαιόλαδα και παρθένα ελαιόλαδα “έλαιο που περιέχει αποκλειστικά ελαιόλαδα που έχουν υποστεί επεξεργασία εξευγενισμένου και έλαια που έχουν παραχθεί απευθείας από ελιές”

δ) για το πυρηνέλαιο: “έλαιο που περιέχει αποκλειστικά έλαια που προέρχονται από επεξεργασία του προϊόντος που ελήφθη μετά την εξαγωγή του ελαιολάδου και έλαια που ελήφθησαν απευθείας από τις ελιές” ή “ελαιόλαδο που περιέχει αποκλειστικά έλαια που προέρχονται από επεξεργασία πυρήνων ελιάς και ελαίων που παράγονται απευθείας από ελιές” .

Ο προσδιορισμός της καταγωγής στη σήμανση μπορεί να αναγράφεται μόνο για το εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο και το παρθένο ελαιόλαδο. Ως “προσδιορισμός της καταγωγής” θεωρείται η ένδειξη ενός γεωγραφικού ονόματος επί της συσκευασίας ή επί της ετικέτας που συνδέεται με αυτό. Ο προσδιορισμός της καταγωγής είναι δυνατός σε περιφερειακό επίπεδο για τα προϊόντα τα οποία απολαμβάνουν προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης ή προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης. Στις άλλες περιπτώσεις ο προσδιορισμός της καταγωγής συνίσταται στην ένδειξη ενός κράτους μέλους της Κοινότητας ή μιας τρίτης χώρας. Η περιγραφή της καταγωγής που μνημονεύει κράτος μέλος ή την Κοινότητα, αντιστοιχεί στη γεωγραφική ζώνη στην οποία συγκομίσθηκαν οι ελιές και όπου βρίσκεται το ελαιοτριβείο στο οποίο το εν λόγω έλαιο εξήχθη από τις ελιές.

Οι ενδείξεις των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών μπορούν να αναγράφονται μόνον αν βασίζονται στα αποτελέσματα αναλυτικής μεθόδου.

Η ονομασία πώλησης ενός μείγματος ελαιολάδου και άλλων φυτικών ελαίων πρέπει να είναι η ακόλουθη:

“Μείγμα φυτικών ελαίων (ή συγκεκριμένα ονόματα των υπόψη φυτικών ελαίων) και ελαιολάδου”, ακολουθούμενη αμέσως μετά, από την ένδειξη του ποσοστού του ελαιολάδου στο μείγμα.

Στην ετικέτα δεν επιτρέπεται να αναφέρονται ιδιότητες που δεν έχουν αποδοθεί στα χαρακτηριστικά του ελαιολάδου. Απαγορεύεται τρόφιμα που περιέχουν ελαιολάδο να εκμεταλλεύονται τον καταναλωτή προβάλλοντας τη φήμη του ελαιολάδου, χωρίς να παρουσιάζουν την πραγματική σύνθεση του προϊόντος. Κατά συνέπεια, πρέπει να εμφανίζεται σαφώς στις ετικέτες το ποσοστό ελαίου, καθώς και ορισμένες ενδείξεις για τα προϊόντα που αποτελούνται αποκλειστικά από μείγμα φυτικών ελαίων.

Οι άλλες ενδείξεις που αναγράφονται στην ετικέτα πρέπει να στηρίζονται από αντικειμενικά στοιχεία, για να αποφευχθούν κίνδυνοι καταχρήσεων εις βάρος του καταναλωτή και επιτροπών του ανταγωνισμού στη αγορά των σχετικών ελαίων.

Το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται η διεύθυνση του παρασκευαστή, συσκευαστή ή πωλητή που αναγράφεται στη σήμανση προβαίνει σε δειγματοληψίες και εξακριβώνει την ακρίβεια των ενδείξεων της σήμανσης.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα στα οποία περιλαμβάνεται ένα σύστημα κυρώσεων για να διασφαλίσουν την τήρηση του παρόντος κανονισμού. Τα κράτη μέλη μπορούν να καθιερώσουν σύστημα έγκρισης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται με την εμπορία ελαιολάδου, οι εγκαταστάσεις συσκευασίας των οποίων βρίσκονται στο έδαφός τους. Η έγκριση και ένας αλφαριθμητικός κωδικός αναγνώρισης χορηγούνται σε κάθε επιχείρηση που υποβάλλει τη σχετική αίτηση και η οποία πληροί τους ακόλουθους όρους:

- α) διαθέτει εγκαταστάσεις συσκευασίας,
- β) δεσμεύεται να συγκεντρώσει και να διατηρεί τα δικαιολογητικά στοιχεία που προβλέπει το κράτος μέλος, σύμφωνα με το άρθρο 7,

γ) διαθέτει σύστημα αποθήκευσης που επιτρέπει τη διεξαγωγή ικανοποιητικού για το συγκεκριμένο κράτος μέλος ελέγχου της προέλευσης των ελαίων των οποίων προσδιορίζεται η καταγωγή. Η σήμανση φέρει, ενδεχομένως, τον αλφαριθμητικό κωδικό αναγνώρισης της εγκεκριμένης επιχείρησης συσκευασίας.

Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται από την 1η Νοεμβρίου 2002

Η ποιότητα είναι βασικός παράγοντας για την αύξηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και της κατανάλωσης τόσο στην Ε.Ε όσο και στις τρίτες χώρες. Το ελαιόλαδο είναι γνωστό ως προϊόν υψηλής ποιότητας και η δημιουργία μιας στρατηγικής για την ποιότητα είναι μια από τις πιο σημαντικές πτυχές των πρωτοβουλιών της Ε.Ε. Εντούτοις, η ποιότητα δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την κοινοτική νοθεμία. Απαιτεί τη συμμετοχή όλων αυτών που ασχολούνται με την παραγωγή και την εμπορία: των παραγωγών, των ελαιοτριβείων, των μεταποιητών και αυτών που το εμπορεύονται. Στο πλαίσιο αυτό η μεταρρύθμιση του 2004 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αφαιρούν ένα περιορισμένο ποσοστό των ενισχύσεων για την εμπορία και να το διαθέτουν σε οργανώσεις («εγκεκριμένες διεπαγγελματικές οργανώσεις») που ασχολούνται με δραστηριότητες όπως είναι η μελέτη της αγοράς, η βελτίωση της περιβαλλοντικής επίπτωσης της παραγωγής ελαιολάδου, η βελτίωση της ποιότητας και η ανιχνευσιμότητα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη προσπάθειά της να προστατέψει τους καταναλωτές και τους στόχους της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για το κλάδο του ελαιολάδου εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 865/2004 στις 29 Απριλίου του 2004, στον οποίο ένα μέρος του αναφέρεται στο σύστημα εισαγωγών ελαιολάδου της Ε.Ε από τις τρίτες χώρες.

Για κάθε εισαγόμενη ποσότητα ελαιολάδου στην Κοινότητα απαιτείται η προσκόμιση άδειας εισαγωγής. Οι άδειες εισαγωγής εκδίδονται από τα κράτη μέλη για κάθε ενδιαφερόμενο που υποβάλλει σχετική αίτηση, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής του στην Κοινότητα.

Οι άδειες εισαγωγής ισχύουν σε ολόκληρη τη Κοινότητα. Οι εν λόγω άδειες εκδίδονται κατόπιν σύστασης εγγύησης, με την οποία διασφαλίζεται ότι τα προϊόντα εισάγονται κατά τη διάρκεια ισχύος της άδειας. Πλην ανωτέρας βίας, η εγγύηση

καταπίπτει εν όλο ή εν μέρει, εάν η εισαγωγή δεν πραγματοποιηθεί εμπροθέσμως ή πραγματοποιηθεί μόνο εν μέρει.

Για να εξασφαλιστεί ο κατάλληλος εφοδιασμός της κοινοτικής αγοράς με ελαιόλαδο μέσω εισαγωγών από τρίτες χώρες, μπορεί να αποφασίζετε,

- η μερική ή ολική αναστολή της εφαρμογής των δασμών του κοινού δασμολογίου για το ελαιόλαδο, καθώς και ο καθορισμός των λεπτομερειών της εν λόγω αναστολής,
- το άνοιγμα ποσόστωσης για την εισαγωγή ελαιολάδου με μειωμένο συντελεστή δασμών του κοινού δασμολογίου, καθώς και ο καθορισμός των λεπτομερειών διαχείρισης της εν λόγω ποσόστωσης.

Εάν, λόγω των εισαγωγών ή των εξαγωγών η κοινοτική αγορά του ελαιολάδου υφίσταται ή απειλείται να υποστεί σοβαρές διαταραχές που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τους στόχους της νέας ΚΑΠ, είναι δυνατόν να εφαρμόζονται κατά τις συναλλαγές με τις χώρες που δεν είναι μέλη του ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου), τα ενδεικνυόμενα μέτρα, μέχρις ότου εκλείψει η εν λόγω διαταραχή ή απειλή διαταραχής. (Κυριστάκης, 1993)

2.5.3. Διεθνείς κανόνες συσκευασίας και διακίνησης

Σύμφωνα με τα εμπορικά κριτήρια που έχει θέσει το Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου, τα ελαιόλαδα και τα πυρηνέλαια που προορίζονται για εμπόριο πρέπει να συσκευάζονται σε “κιβώτια” που υπακούουν στις βασικές αρχές υγιεινής τροφίμων. Αυτά τα “κιβώτια” μπορεί να είναι (Boskou, 1996):

- Δεξαμενές, κιβώτια ή κάδοι τα οποία επιτρέπουν την μεταφορά μεγάλων ποσοτήτων ελαιολάδων και των πυρηνελαίων σε χύμα μορφή, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να κλείνουν αεροστεγώς και εσωτερικά είναι εξοπλισμένο με τον κατάλληλο τύπο βερνίκι.
- Μεταλλικά δοχεία που είναι σε καλή κατάσταση, ερμητικά στεγανά, και εσωτερικά καλυμμένα με κατάλληλο “βερνίκι”.

- Μεταλλικά τενεκεδάκια και κονσερβοκούτια τα οποία είναι λιθογραφημένα, καινούρια, ερμητικά στεγανά, και εσωτερικά καλυμμένα με κατάλληλο “βερνίκι”.
- Και τέλος γυάλινα μπουκάλια ή μπουκάλια τα οποία είναι φτιαγμένα από κατάλληλα μακρομοριακά υλικά.

Ποσότητα μέσα στις συσκευασίες: Ο όγκος που καταλαμβάνουν τα περιεχόμενα πρέπει κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες να μην είναι λιγότερο από 90% της χωρητικότητας των συσκευασιών, εκτός από την περίπτωση των συσκευασιών που είναι η χωρητικότητα τους ή λιγότερο από 1 λίτρο, που σ’ αυτή την περίπτωση, ο όγκος που καταλαμβάνεται πρέπει κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες να μην είναι λιγότερο από το 80% της συσκευασίας. Αυτή η χωρητικότητα είναι ίση με τον όγκο του απεσταγμένου νερού στους 20 βαθμούς Κελσίου που η συσκευασία μπορεί να αντέξει όταν γεμίσει (Boskou, 1996).

2.6 Διεθνής Συμφωνία

Η διεθνής συμφωνία για το ελαιόλαδο είναι η συνέχεια της συμφωνίας του έτους 1963 και επισημοποιήθηκε το έτος 1979. Στους σκοπούς περιλαμβάνεται η διαφήμιση του ελαιολάδου τονίζοντας τα θρεπτικά και θεραπευτικά χαρακτηριστικά που έχει και ορισμένες οργανοληπτικές ιδιότητες.

Οι στόχοι της είναι βασισμένοι σε διατάξεις της Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών αναλυτικότερα περιλαμβάνουν (Κυριτσάκης,1993):

- Την επίλυση των προβλημάτων για την προώθηση του ελαιολάδου στην αγορά. Την υπερπήδηση των προβλημάτων που προκύπτουν μέσω της συμφωνίας.
- Την επέκταση των συναλλαγών από τις εξαγωγές και τη διευκόλυνση των μέτρων για την αύξηση των εσόδων των ελαιοπαραγωγικών χωρών. Την τήρηση των μέτρων για ισορροπία μεταξύ κατανάλωσης και παραγωγής του ελαιολάδου. Την εξάλειψη ή μείωση του αθέμιτου ανταγωνισμού που μπορεί να προκύψει.

- Το συντονισμό της πολιτικής παραγωγής και εμπορίας του ελαιολάδου ώστε να μπορέσει να οργανωθεί η αγορά του ελαιολάδου μέσω της πολιτικής παραγωγής και της εμπορίας του. Την ασφάλεια των προμηθειών, τη δομή των αγορών και τα συστήματα εμπορίας και μεταφοράς. Την βελτίωση των διαδικασιών που αποβλέπουν στη διαφάνεια στην αγορά του ελαιολάδου.
- Και την μελέτη της κατάστασης της ελαιουργικής βιομηχανίας με βάση τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την προώθηση λύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος (Κυριτσάκης, 1993).

Οι σκοποί του Διεθνούς Συμβουλίου είναι η βελτίωση του τρόπου ελαιοκαλλιέργειας και της ποιότητας των προϊόντων που παράγονται από το ελαιόδεντρο, η καθιέρωση κριτηρίων που αφορούν στην ποιότητα του ελαιολάδου και της βρώσιμης ελιάς και μεθόδων που είναι κατάλληλες για την επεξεργασία των προϊόντων ελιάς. (Κυριτσάκης, 1993).

Οι περισσότερες χώρες που παράγουν ελαιόλαδο αποφάσισαν να υπογράψουν μια συμφωνία το 1963. Το αποτέλεσμα αυτής της συμφωνίας ήταν η σύσταση του Διεθνούς Συμβουλίου Ελαιολάδου και κατά το 1965 τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία για το ελαιόλαδο.

Τα κράτη μέλη του Διεθνούς Οργανισμού ελαιολάδου είναι η Αγγλία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δυτική Γερμανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Δανία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Αλγερία, η Αίγυπτος, η Γιουγκοσλαβία, η Λιβύη, το Μαρόκο, η Τουρκία και η Τυνησία. Οι αντιπρόσωποι των μελών-κρατών συναντιούνται δύο φορές το χρόνο με αντικείμενο των συνεδριάσεων αυτών το ελαιόλαδο και τα άλλα προϊόντα του ελαιόδεντρου (Κυριτσάκης, 1993).

2.7 Γεωργική πολιτική της Ε.Ε. για το ελαιόλαδο

Με την εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) επέρχονται σημαντικές αλλαγές στον τρόπο χορήγησης των οικονομικών ενισχύσεων στη γεωργία και κτηνοτροφία. Γενικότερα, η νέα ΚΑΠ εισάγει πολιτικές για τη

προστασία του περιβάλλοντος, την αειφορία της γεωργίας, τη ποιότητα, την ανταγωνιστικότητα, τη σύνδεση της παραγωγής με την κατανάλωση και στηρίζει το εισόδημα των παραγωγών.

Οι κυριότερες τομές που επιχειρεί είναι:

- Η αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή, η πολλαπλή συμμόρφωση, η διαφοροποίηση των ενισχύσεων και η σταθερότητα, και η συνέχιση των χρηματοδοτήσεων μέχρι το 2013.
- Καθιερώνεται η ενιαία ενίσχυση, με την οποία ενοποιούνται σε μία όλες οι δραστηριότητες των παραγωγών χωρίς να συνδέονται με τις ποσότητες παραγωγής. Ο παραγωγός με μια αίτηση εισπράττει κάθε χρόνο την οικονομική ενίσχυση που προκύπτει από το μέσο όρο των ενισχύσεων των διαφόρων δραστηριοτήτων που ελάμβανε κατά την τριετία 2000-2002 εκτός από το ελαιόλαδο που ισχύει η τετραετία 1999-2002. Η χορήγηση της ενίσχυσης του ελαιολάδου γίνεται με βάση τα ατομικά δικαιώματα που καθορίστηκαν με την έκταση που χρησιμοποιήθηκε κατά την τετραετία. Ένα ατομικό δικαίωμα ισούται με δέκα στρέμματα. Αν κάποιος έχει τριάντα στρέμματα ελιές, αυτός κατέχει τρία δικαιώματα. Ο υπολογισμός της αξίας του δικαιώματος έγινε με τη διαίρεση μέσου όρου των ενισχύσεων του ελαιολάδου της 1999-2002 με το μέσο όρο της έκτασης που χρησιμοποιήθηκε την αναφερθείσα περίοδο αναφοράς. Τα καθορισμένα δικαιώματα, οι δικαιούχοι δύνανται να τα πωλούν, να τα ενοικιάζουν, να τα δωρίζουν, μαζί ή χωρίς την έκταση που κατέχουν.

Η μέχρι σήμερα εφαρμογή του νέου τρόπου χορήγησης της ενίσχυσης του ελαιολάδου κρίνεται ικανοποιητική με τη λήψη και εφαρμογή μέτρων που θα βελτιώσουν την εμπορία, την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα του ελαιολάδου των βρώσιμων ελαίων. Η ελαιοκαλλιέργεια θα εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντικό κλάδο παραγωγής της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το ελαιόδεντρο αποτελεί σύμβολο λατρείας και πηγή υγείας από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και τα σύγχρονα. Ακόμα, έχει καθιερωθεί ως το εθνικό δέντρο της χώρας μας, διότι συμβολίζει την ειρήνη, τη γνώση και την αντοχή. Όλοι γνωρίζουν το κλαδί αγριελιάς (κότινο), το οποίο χρησιμοποιούσαν ως βραβείο για τους νικητές των αθλημάτων των Ολυμπιακών Αγώνων στη Αρχαία Ολυμπία.

Το ελαιόλαδο είναι το απαραίτητο συστατικό της μεσογειακής διατροφής και συνάμα αποτελεί και την κύρια πηγή εισοδήματος σε κατοίκους αγροτικών περιοχών. Το ελαιόλαδο έχει κερδίσει την παγκόσμια αγορά γιατί έχει γίνει ένα διατροφικό είδος απαραίτητο στην διατροφή των ανθρώπων παγκοσμίως, λόγω των υψηλών θρεπτικών συστατικών του, γιατί είναι το μοναδικό εδώδιμο έλαιο που παράγεται με φυσικό τρόπο και συντηρείται με φυσικό τρόπο, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Παρ' όλα αυτά το ελαιόλαδο αντιμετωπίζει προβλήματα κατά τη διάθεση του στο εξωτερικό και στο εσωτερικό αφού υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός από τα άλλα βρώσιμα έλαια και τα οποία δεν διαθέτουν τις ευεργετικές ιδιότητες του ελαιολάδου, και τα οποία διατίθενται σε χαμηλότερες τιμές, τέτοια έλαια είναι το σογιέλαιο, το αραβοσιτέλαιο, το ηλιέλαιο, το σπορέλαιο, κ.α. Ένας ακόμη λόγος είναι η διακίνηση στο εξωτερικό χύμα προϊόντος το οποίο συσκευάζεται στο τόπο διάθεσης.

Κύριος αντικειμενικός στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση του τομέα της τυποποίησης και εμπορίας του ελαιολάδου σε μια περιοχή με σημαντική παραγωγή όπως ο Νομός Λακωνίας. Από τους εμπλεκόμενους φορείς εμπορίας και τυποποίησης η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας (Ε.Α.Σ.Λ.) κατέχει μία εξέχουσα θέση στην τυποποίηση και εμπορία του ελαιολάδου. Ο λόγος αυτός οδήγησε την επιλογή της Ε.Α.Σ Λακωνίας ως αντικείμενο της έρευνας, αφού διαδραματίζει έναν καθοριστικό ρόλο στη τυποποίηση και την εμπορία του ελαιολάδου. Απώτερος

σκοπός της έρευνας είναι η αξιολόγηση των δραστηριοτήτων εμπορίας του ελαιολάδου από την Ε.Α.Σ. Λακωνίας, η συμβολή της στην εμπορία του ελαιολάδου στο Νομό Λακωνίας καθώς και η πρόταση μέτρων πολιτικής για την καλύτερη προώθηση αυτού.

Τα δεδομένα της διακίνησης του ελαιολάδου, του πυρηνόξυλου και του πυρηνέλαιου προέρχονται από τα αρχεία της Ε.Α.Σ. Λακωνίας και φορούν το χρονικό διάστημα 2002-2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

4.1 Γενικά στοιχεία της επιχείρησης

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας, διέπεται από τις διατάξεις του καταστατικού και την νομοθεσία που αφορούν τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις. Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών λειτουργεί με την επωνυμία “Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας”. Για τις συναλλαγές της Ένωσης με το εξωτερικό χρησιμοποιείται η επωνυμία της Ένωσης με πιστή μετάφραση σε οποιαδήποτε γλώσσα.

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας είναι συνεταιρισμός δεύτερου βαθμού ο οποίος λειτουργεί στα πλαίσια του νόμου περί Συνεταιρισμών. Συστάθηκε το 1940 και έχει την έδρα της στη Σπάρτη του νομού Λακωνίας στη διεύθυνση Λεωνίδου 113, Σπάρτη, Τ.Κ. 23100.

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας που εδρεύει στην Σπάρτη, λειτουργεί επίσης τέσσερα παραρτήματά σε διάφορες περιοχές του νομού και τα οποία είναι: (1) παράρτημα Ε.Α.Σ. Λακωνίας στο Γύθειο, (2) παράρτημα Ε.Α.Σ. Λακωνίας στη Σκάλα, (3) παράρτημα Ε.Α.Σ. Λακωνίας στη Νεάπολη και (4) παράρτημα Ε.Α.Σ. Λακωνίας στην Αερόπολη. Η λειτουργία των παραρτημάτων έχει ως σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών της Ένωσης σε ολόκληρο το Νομό. Όλα τα παραρτήματα ασχολούνται με εργασίες παροχής υπηρεσιών και προμηθευτικές εργασίες. Στην Σπάρτη η Ένωση λειτουργεί επίσης πολυκατάστημα με είδη διατροφής (Ε.Α.Σ.Λ, 2010.).

Η Ένωση διαθέτει μονάδα τυποποίησης ελαιολάδου που είναι εγκατεστημένη στην Βιομηχανική περιοχή της Σπάρτης, στις Αμόκλες. Στη μονάδα αυτή

τυποποιείται και συσκευάζεται το ελαιόλαδο της Ε.Α.Σ Λακωνίας, ακόμη στη μονάδα αυτή πραγματοποιείται η συγκέντρωση του ελαιοπυρήνα για την εξαγωγή πυρηνελαίου στο πυρηνελουργείο που διαθέτει ώστε στη συνέχεια να γίνει η διακίνησή του στην εσωτερική και εξωτερική αγορά (Ε.Α.Σ.Λ, 2010.).

4.2 Σκοποί του Συνεταιρισμού

Σκοπός της Ένωσης είναι η ενίσχυση, διερεύνηση και συντονισμός των δραστηριοτήτων των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών μελών της.

Η Ένωση μπορεί να αναλαμβάνει και η ίδια δραστηριότητες από αυτές, που προβλέπονται για τα μέλη της είτε για λογαριασμό των μελών της είτε για λογαριασμό της. Η Ένωση πρακτορεύει στην περιφέρεια τις ασφαλιστικές εταιρίες.

Η Ένωση, για την εκπλήρωση του σκοπού της, αναπτύσσει ιδίως τις ακόλουθες δραστηριότητες (Ε.Α.Σ.Λ, 2010.):

- 1) Βιομηχανικές
- 2) Εμπορικές
- 3) Παροχή Υπηρεσιών

Για την πληρέστερη εκπλήρωση των σκοπών Ένωσης είναι:

1. Μέλος της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ).
2. Συμπράττει με άλλες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις κάθε βαθμού για την σύσταση ή συμμετοχή σε κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕΣΕ), Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ), Συνεταιριστικές Εταιρίες (ΣΕ) του Ν.2810/2000.
3. Συμπράττει σε κοινές επιχειρήσεις, με καταναλωτικούς ή άλλου συνεταιρισμούς, με νομικά πρόσωπα του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα με κοινωφελής Οργανισμούς, με Επιχειρήσεις Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), με Συνεταιριστικές Οργανώσεις άλλων Χωρών και με φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο πλαίσιο της διακρατικής και διεπαγγελματικής συνεργασίας.

4. Συνιστά ή μετέχει σε εταιρίες, του Εμπορικού Νόμου ή του Αστικού Κώδικα οι οποίες έχουν αντικείμενό τους δραστηριότητες, οι οποίες εμπίπτουν στους σκοπούς της Ένωσης.
5. Μετέχει ή εκπροσωπείται αρμοδίως στις διεπαγγελματικές Οργανώσεις οι οποίες συνιστώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2732/1999, όπως κάθε φορά ισχύει σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.
6. Έχει αναγνωρισθεί ως Ομάδα Παραγωγών, σύμφωνα με την κείμενη και κοινοτική νομοθεσία. (Ε.Α.Σ.Λ,2010).

4.3. Μέτοχοι- Μετοχικό κεφάλαιο

Η Ε.Α.Σ.Λ έχει ως μέλη της 70 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς του Νομού Λακωνίας, οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί εκπροσωπούν 16.516 φυσικά πρόσωπα-αγρότες. Κάθε πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός διαθέτει μετοχικό κεφάλαιο το οποίο εκτιμάται στο ποσό των 330.000€ αποτελούμενος από 1100 συνεταιριστικές μερίδες για τον κάθε ένα συνεταιρισμό. Η αξία της κάθε συνεταιριστικής μερίδας ανέρχεται σε 300€ η μία. Κάθε πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός μέλος μετέχει στην Ένωση υποχρεωτικά με μία υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα και έχει μία ψήφο (Ε.Α.Σ.Λ,2010).

4.4. Επιχειρηματικές Δραστηριότητες

Η Ε.Α.Σ. Λακωνίας διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στη τυποποίηση, διακίνηση, προώθηση και γενικά στην εμπορία του ελαιόλαδου που παράγεται στη περιοχή της Λακωνίας. Επίσης η Ε.Α.Σ. Λακωνίας δραστηριοποιείται σε (Ε.Α.Σ.Λ.,2010) :

- 1) Βιομηχανικές Εργασίες
  - Παραγωγή πυρηνελαίου
  - Πυρηνόξυλο
- 2) Προμηθευτικές Εργασίες
  - Εμπορία Λιπασμάτων
  - Εμπορία μειγμάτων Ζωοτροφών

- Εμπορία γεωργικών φαρμάκων και λοιπών ειδών γεωργικής χρήσης.
  - Εμπορία τροφίμων και λοιπών ειδών οικιακής χρήσης (Σ/Μ).
  - Εργασίες Παροχής Υπηρεσιών
  - Απόδοση Οικονομικών Ε.Ε Ενισχύσεων ελαιολάδων, Επιτραπέζιας ελιάς, ΟΣΔΕ (Επιδοτούμενες καλλιέργειες, κτηνοτροφικά, κλπ.)
  - Υπολογισμός και διανομή ΦΠΑ Αγροτών
  - Πρακτόρευση ασφαλειών Αγροτικής Συνεταιριστικής Ασφαλιστικής
- 3) Συμμετοχές, στο μετοχικό κεφάλαιο εταιριών:
- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΝΩΝΑΣ Α.Ε
  - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΝΩΝΑΣ-ΤΑΥΓΕΤΟΣ Α.Ε
  - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ Α.Ε
- 4) Συμμετοχές στο μετοχικό κεφάλαιο Συνεταιριστικών Οργανώσεων
- ΠΑΣΕΓΕΣ
  - ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ
  - ΣΥΚΙΚΗ
  - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ
  - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Γ.Α
  - ΚΕΣΠΥ

Όλες οι δραστηριότητες αναπτύσσονται στη διοικητική περιφέρεια του Νομού Λακωνίας και της Νήσου Κυθήρων του Νομού Πειραιά (Ε.Α.Σ.Λ.,2010).

4.5. Ανάπτυξη της επιχείρησης

Η Ε.Α.Σ. Λακωνίας ενεργώντας με το παραπάνω σκεπτικό, πέτυχε να είναι σήμερα μια επιχείρηση κλειδί στα χέρια των παραγωγών. Παράλληλα, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη Λακωνική αλλά και στην Εθνική Οικονομία , τυγχάνοντας αναγνώρισης σε όλους τους επιχειρηματικούς κύκλους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για την αξιοπιστία της και για την κορυφαία ποιότητα των προϊόντων που προφέρει. Είναι ένας Οργανισμός με βαθιές ρίζες στο παραδοσιακό Συνεταιριστικό σύστημα και στις αρχές του, αποστέλλει δε τον καλύτερο δεσμό μεταξύ των αγροτών και των καταναλωτών (Ε.Α.Σ.Λ.,2010).

Πίνακας 4.1. Κτηριακές & μηχανολογικές εγκαταστάσεις ΕΑΣ Λακωνία

ΚΤΗΡΙΑΚΕΣ & ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ Ε.Α.Σ ΛΑΚΩΝΙΑΣ					
Α	ΚΤΗΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	ΕΜΒΑΔΟ	ΑΡΧΙΚΗ ΑΞΙΑ	ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΑΞΙΑ 31/12/2009
1	ΚΤΗΡΙΑ ΣΠΑΡΤΗΣ	1955-1960	1.138,82	179.206,25	72.775,60
2	ΚΤΗΡΙΟ ΕΛΟΥΣ		849,6	8.836,32	0,01
3	ΚΤΗΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ		6.067,84	1.744.893,32	1.615.809,58
4	ΚΤΗΡΙΑ ΣΚΑΛΑΣ		1578	180.189,96	7.472,23
5	ΚΤΗΡΙΑ ΓΥΘΕΙΟΥ		1.518,56	452.603,47	101.251,15
6	ΚΤΗΡΙΟ ΜΟΔΑΩΝ		924,5	281.166,54	0,04
7	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΛΑΔΙΟΥ			147.378,56	0,01
8	ΜΗΧΗΜΑΤΑ ΣΚΑΛΑΣ			6.887,40	0,01
9	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΠΥΡΗΝ/ΓΕΙΟΥ			259.094,63	0,01
10	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΕΡΓΟΣΤ.ΕΛΑΙΩΝ			23.710,54	0,01
11	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΕΡΓ.ΡΑΦΗΝΑΡΕΙΑΣ			23,560,10	0,01
	ΣΥΝΟΛΟ			3.283.966,99	1.797.308,66
12	ΓΕΩΤΡΗΣΗ	1970-1980		390,89	0,01
	ΣΥΝΟΛΟ			390,89	0,01
13	ΚΤΗΡΙΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ	1980-1990	477,4	368.334,75	39.489,12
14	ΚΤΗΡΙΟ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ(ΑΜΥΚΛΕΣ)		2302	427.922,37	0,01
15	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ			379.302,75	0,01
16	ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ			13.278,15	0,01
17	ΥΔΑΤΟΔΕΞΑΜΕΝΗ			4.292,12	0,01
18	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΓΥΘΕΙΟΥ			2.208,63	0,01
19	ΓΕΦΥΡΟΠΛΑΣΤΙΓΓΑ			7.193,63	0,01
	ΣΥΝΟΛΟ			1.202.532,40	39.489,18
20	ΜΗΧ/ΤΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ&ΔΙΑΥΑΓΑΣΗΣ ΛΑΔΙΟΥ	1990-2000		252.730,68	0,01
21	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΠΥΡ/ΓΕΙΟΥ			92.654,82	23.873,69
22	ΠΡΟΘΕΡΜΑΝΤΗΡΑΣ ΠΥΡ/ΓΕΙΟΥ			37.564,20	0,01
23	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΠΛΑΣΤΙΓΓΑ			6.749,81	0,01
	ΣΥΝΟΛΟ				389.699,51
24	ΚΤΗΡΙΟ ΕΡΓ/ΣΙΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	2000-2009		32.292,00	19.375,20
25	ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΕΠΕΞ/ΣΙΑΣ ΕΛΙΩΝ			21.900,00	10.293,00
26	ΣΥΣΚΕΥΗ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΡΠΟΥ			167.000,00	112.519,00
27	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΛΑΔΙΟΥ			32.920,00	16.589,23
28	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΖΩΤΡΟΦΩΝ			10.695,00	1.056,83
29	ΝΕΑ ΜΟΝΑΔΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΥΠ/ΣΗΣ ΛΑΔΙΟΥ			1.540.463,00	1.448.035,22
30	ΑΝΟΞΕΙΔΩΤΕΣ ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ			388.043,00	346.124,12
	ΣΥΝΟΛΟ			2.193.313,00	1.953.992,60
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ			7.069.902,79	3.814.664,17

Πηγή: ΕΑΣ Λακωνίας

Η Ε.Α.Σ Λακωνίας έχει εγκατασταθεί στο 7^ο χιλιόμετρο της επαρχιακής οδού Σπάρτης- Γυθείου. Οι εγκαταστάσεις του Συνεταιρισμού έχουν άμεση επαφή με τον επαρχιακό δρόμο Σπαρτής – Γυθείου γεγονός που αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα.

Η επιχείρηση για την κάλυψη των αναγκών τις διαθέτει κτήρια εξοπλισμένα με το κατάλληλο μηχανολογικό εξοπλισμό, σε διαφορές γεωγραφικές περιοχές του νομού, τα οποία έχουν αποκτηθεί σε διαφορά χρονικά διαστήματα από το έτος ίδρυσης του συνεταιρισμού έως και σήμερα.

Το χρονικό διάστημα 1955-1960 έγιναν οι πρώτες κτηριακές εγκαταστάσεις του εργοστασίου οι οποίες κάλυψαν εδαφική έκταση 6.067,84 m² και η αξία τους υπολογίζεται σε 1.733.893,36 € (Πίνακας 4.1), ενώ ο μηχανολογικός εξοπλισμός του εργοστασίου του ελαιολάδου ανήλθε σε 147.378,56 €, όσο αφορά τις υπόλοιπες κτηριακές εγκαταστάσεις τα έτη 1955-1960 λαμβάνουν χώρα ως εξής, πραγματοποιήθηκε η κατασκευή του κτηρίου Έλους με εμβαδόν 849,6 m² και αξίας 8.836,32 €, η κατασκευή του κτηρίου Σκάλας 1578 m² και αξίας 180.89,96 €, η κατασκευή του κτηρίου Γυθείου με εμβαδόν 1578 m² και αξίας 1518,56 € και η κατασκευή του κτηρίου Μολάων με 924,5 m² και αξίας 281.166,54 € (Πίνακας 4.1).

Επίσης τη χρονική αυτή περίοδο αγοράστηκε ο μηχανολογικός εξοπλισμός ο οποίος ήταν απαραίτητος για τη λειτουργία του εργοστασίου και η δαπάνη του οποίου ανήλθε σε 6.887,40 € η δαπάνη για τον μηχανολογικό εξοπλισμό του πυρηνελουργείου ανήλθε σε 259.094,63 €, ο μηχανολογικός εξοπλισμός για την επεξεργασία των ελαίων κόστισε 23.710,54 € και τέλος ο μηχανολογικός εξοπλισμός για τον εξευγενισμό του πυρηνελαίου ανήλθε σε 23.560,10 € (Πίνακας 4.1).

Οι κτηριακές εγκαταστάσεις αυτές και ο μηχανολογικός εξοπλισμός ήταν απαραίτητα για επεξεργαστεί η Ε.Α.Σ το ελαιόλαδο και να παράγει πυρηνέλαιο ώστε να εισέλθει στον τομέα της εμπορίας με την τυποποίηση των προϊόντων της.

Τα επόμενα δέκα χρόνια η επιχείρηση βάση των αναγκών τις προβαίνει στην κατασκευή γεώτρησης με δαπάνη 390,89 € (Πίνακας 4.1).

Το 1980-1990 η επιχείρηση αναπτύσσεται προβαίνοντας στην κατασκευή νέων κτηρίων. Αρχικά κατασκεύασε το πρατήριο γεωργικών εφοδίων στη Σπάρτη του οποίου η δαπάνη ανήλθε σε 368.334,75 € και το εμβαδόν του κτηρίου σε 477,4 m² καθώς και στην κατασκευή του κτηρίου λιπασμάτων στις Αμύκλες με εδαφική έκταση 2302 m² και δαπάνη 427.922,37 €. Επίσης προέβει στην κατασκευή συστήματος βιολογικού καθαρισμού στη μονάδα τυποποίησης της επιχείρησης αξίας 379.302,75 €, καθώς και στην εγκατάσταση δεξαμενών αποβλήτων αξίας 13.278,15 € στην κατασκευή υδατοδεξαμενής αξίας 4.292,12 € και στην αγορά γεφυροπλάστιγγας αξίας 7193,63 € (Πίνακας 4.1).

Πέρα των παραπάνω εγκαταστάσεων η Ε.Α.Σ. Λακωνίας τα έτη 1980-1990 προέβει και στη κατασκευή του κτηρίου λιπασμάτων στις Αμύκλες όπου η αξία του ανήλθε σε 427.922 € και η εδαφική του έκταση σε 2303m² καθώς και στην αγορά μηχανημάτων για το παράρτημα του Γυθείου τα όποια κόστισαν 2.208,63 €.

Η δεκαετία 1990-2000 είναι η χρονική περίοδο όπου η επιχείρηση ανανεώνει και εκσυγχρονίζει τις εγκαταστάσεις οι οποίες λόγω παλαιότητας δεν ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες ανάγκες. Για το λόγο αυτό προβαίνει στην αγορά νέων μηχανημάτων τυποποίησης συσκευασίας και διαυγασής ελαιολάδου, αξίας 252.730 €, στην αγορά μηχανημάτων επεξεργασίας ελαιοπυρήνων, αξίας 92.654,68 € και στην αγορά ηλεκτρονικής πλάστιγγας αξίας 6.749,81 € (Πίνακας 4.1).

Τα έτη 2000-2009 η επιχείρηση προβαίνει στην κατασκευή νέου κτηρίου για την επεξεργασία αποβλήτων αξίας 32.292,00 € αλλά και στην αγορά μηχανημάτων τυποποίησης λαδιού αξίας 32,920,00 €, στην αγορά εξοπλισμού επεξεργασίας ελιών αξίας 21.900,00 € και συσκευής μέτρησης ελαιόκαρπου αξίας 10,695 €.

Το 2008 η Ε.Α.Σ. Λακωνίας συμμετέχει σε επενδυτικό σχέδιο που αφορά στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, που εγκρίθηκε από την αρμόδια γνωμοδοτική Επιτροπή του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Το επενδυτικό σχέδιο εντάχθηκε στο Γ' Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) που αφορούσε τον εκσυγχρονισμό του τυποποιητηρίου, προϋπολογισμού δαπάνης 880.000€ και επιχορήγησης 440.000€. Το επενδυτικό σχέδιο αυτό ολοκληρώθηκε και με τον τρόπο αυτό πραγματοποιήθηκε η μετεγκατάσταση και

εκσυγχρονισμός της μονάδας τυποποίησης ελαιολάδου, το οποίο βοήθησε σημαντικά στην προώθηση του ελαιολάδου καθώς και στην ανάπτυξη της επιχείρησης. Η συνολική αξία της νέας μονάδας τυποποίησης ανήλθε τελικά σε 1.540.463,00 € και η εγκατάσταση των νέων ανοξειδωτών δεξαμενών αποθήκευσης ανήλθε σε 388.403 € (Πίνακας 4.1) (Ε.Α.Σ.Λ.,2010).

4.5.1. Προϊόντα

Η Ε.Α.Σ.Λ. διαθέτει στο εμπόριο ελαιόλαδο κατηγορίας εξαιρετικά παρθένο υπό την επωνυμία Δωρικό και πυρηνέλαιο υπό την επωνυμία Εστία. Το εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο που παράγεται από την Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λακωνίας και φέρει το εμπορικό όνομα Δωρικό Λακωνίας είναι το φυσικό προϊόν έκθλιψης από τον ελαιοκάρπο των τοπικών ποικιλιών ελαιόδεντρων, κυρίως της κορωνέικης και της αθηνοελιάς (Ε.Α.Σ.Λ.,2010).

Η ΕΑΣ Λακωνίας επιλέγει τα εξαιρετικά παρθένα ελαιόλαδα από τοπικά ελαιοτριβεία, τα αποθηκεύει σε ανοξειδωτές δεξαμενές και τα εμφιαλώνει με ανοξειδωτά μηχανήματα, έτσι ώστε να διατηρείται η γεύση και το άρωμα τους.

Το εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο Δωρικό Λακωνίας χαρακτηρίζεται από γεύση, έντονο άρωμά και ευχάριστη πικρή επίγευση τα οποία είναι, χαρακτηριστικά.

Το ελαιόλαδο με την επωνυμία Δωρικό διατίθεται σε συσκευασία (α) γυάλινης φιάλης 750ml και 1lt, (β) πλαστικής φιάλης 1 lt και (γ) ανοξειδωτού δοχείου 3lt και 5lt.

Όσο αφορά στο πυρηνέλαιο Εστία πρόκειται για έλαιο το οποίο περιέχει αποκλειστικά έλαια που προέρχονται από την επεξεργασία του προϊόντος που ελήφθη μετά τη εξαγωγή του ελαιολάδου και από έλαια που ελήφθησαν απ' ευθείας από την επεξεργασία του ελαιοκάρπου.

Το έλαιο αυτό είναι κατάλληλο για μαγείρεμα, για τηγάνισμα, για τις φρέσκες σαλάτες και ζαχαροπλαστική. Το πυρηνέλαιο διακρίνεται για την αντοχή του στις

υψηλές θερμοκρασίες. Η διάθεση του στην εσωτερική και εξωτερική αγορά γίνεται σε χύμα μορφή (Ε.Α.Σ.Λ.,2010).

4.5.2. Διάθεση προϊόντων- πωλήσεων

Σήμερα, η ΕΑΣ Λακωνίας, διαθέτει ένα πολύ καλά οργανωμένο δίκτυο πωλήσεων μέσα από το οποίο διακινεί τα προϊόντα της σε όλη την Ελλάδα.

Συγκεκριμένα έχει εμπορικούς αντιπροσώπους στους νομούς Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας, Δράμας, Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Κιλκίς, Πέλλας, Γρεβενών, Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας, Σερρών, Ιωαννίνων, Λαρίσης, Καρδίτσας, Τρικάλων, Πιερίας, Μαγνησίας, Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Ημαθίας Άρτας, Φθιώτιδας. Δηλαδή καλύπτει με αντιπροσώπους όλη τη Βόρεια Ελλάδα και Κεντρική Ελλάδα (Μακεδονία, Θράκη, Ήπειρο και Θεσσαλία).

Τα προϊόντα της ΕΑΣ Λακωνίας διατίθενται σε μεγάλες αλυσίδες πολυκαταστημάτων όπως Ατλάντικ Α.Ε, Σκλαβενίτης Α.Ε.Β.Ε., ΜΕΤΡΟ, Μάκρο.

Όσον αφορά στις εξαγωγές η διακίνηση συσκευασμένου ελαιολάδου γίνεται σε πολλές χώρες του εξωτερικού όπως ΗΠΑ, Ταϊβάν, Καναδά και Γερμανία ενώ η διακίνησή του σε χύμα μορφή γίνεται με ειδικά δεξαμενόπλοια και μόνο στην Ιταλία. Ως προς το πυρηνέλαιο αυτό εξάγεται σε χύμα μορφή στην Ισπανία (Ε.Α.Σ.Λ.,2010).

4.5.3. Διακρίσεις προϊόντων

Η Ε.Α.Σ.Λ. διακρίθηκε με το βραβείο ποιότητας «MARIO SOLINAS» ΣΤΗΝ Μαδρίτη το 2006. Ο διαγωνισμός αυτός είναι ετήσιος, διοργανώνεται από το Δ.Σ.Ε. και είναι ο σημαντικότερος διαγωνισμός για το Έξτρα Παρθένο ελαιόλαδο (Εικόνα 4.1).

International Extra Virgin Olive Oil Competition
organised by the
INTERNATIONAL OLIVE COUNCIL

DIPLOMA

The Chairman of the International Olive Council hereby presents
Union of Agricultural Cooperatives of Lakonia, Sparta (Greece)
with
Second Prize in the *Mario Solinas* Quality Award 2006
Medium Fruitiness Section
for the extra virgin olive oil from the batch of 21,364 litres coded 766 LN

Madrid, 23 November 2006

IOC CHAIRMAN

D. Suf El-D

IOC CHAIRMAN

EXECUTIVE DIRECTOR

[Signature]

EXECUTIVE DIRECTOR

Εικόνα 4.1: Βραβείο Ποιότητας Παρθένου Ελαιολάδου

9TH INTERNATIONAL
OLIVE OIL AWARD – ZURICH 2010

UNION OF AGRICULTURAL COOPERATIVES OF LAKONIA GREECE

«DORIAN»

PGI LAKONIA

SPECIAL PRICE

BEST OF GREECE

MEDIUM

UNION OF AGRICULTURAL COOPERATIVES OF LAKONIA
SPARTI GREECE

International Olive Oil Award
SPECIAL PRICE

H. Kleinst

Arlette Bonaparte
President of the Jury
Paris, France

Εικόνα 4.2: Βραβείο Ποιότητας Ελαιολάδου

ΕΠΕΣΤΙΑ ΚΥΣΣΟΥ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

2^{ος} ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ ΕΛΑΙΩΝ

Ημερίδα Βραβείων Έλαιου

Κατατίθεται στο γινώσκον

ΔΟΡΙΚΟ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

της Επιτελείας

ΕΑΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Εικόνα 4.4: Βραβείο Παρθένου Ελαιολάδου

Management Services

CERTIFICATE

The Certification Body
of TÜV SÜD Management Service GmbH
certifies that

**Union of Agricultural
Cooperatives of Lakonia**
113, Leonidou str.
23100 Sparti
GREECE

has established and applies
a Quality Management System for

**Elaboration and standardization
of olive oil**

An audit was performed, Report No. 70111950
Proof has been furnished that the requirements
according to

ISO 9001: 2008

are fulfilled. The certificate is valid until 2011-12-20
Certificate Registration No. 12 100 27043 TMS

Munich, 2009-03-12

QMS-TGA-ZM-07-92

TÜV SÜD Management Service GmbH • Zertifizierstelle • Ridlerstraße 65 • 80333 München • Germany

TÜV

Εικόνα 4.5: Πιστοποιητικό ISO 9001:2008

CERTIFICATE

The Certification Body
of TÜV SÜD Management Service GmbH
certifies that

**Union of Agricultural
Cooperatives of Lakonia**
Leonidou str. 113
GR-23100 Sparti

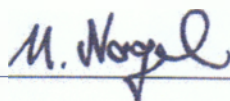
has established and applies
a Food Safety Management System for

Elaboration and standardization of olive oil.

An audit was performed, Report No. 70111950
Proof has been furnished that the requirements
according to

ISO 22000: 2005

are fulfilled. The certificate is valid until 2012-03-11
Certificate Registration No. 12 510 27043 TMS

Munich, 2009-03-18

TGA-ZM-07-02

TÜV SÜD Management Service GmbH • Zertifizierstelle • Ridlerstraße 65 • 80339 München • Germany

TÜV

Εικόνα 4.6: Πιστοποιητικό ISO 22000:2005

Ακόμη στον 9ο Διεθνή Διαγωνισμό Ελαιολάδου που πραγματοποιήθηκε στην Ζυρίχη στις 15 Απριλίου 2010 το Παρθένο ελαιόλαδο Δωρικό βραβεύτηκε με το βραβείο για το καλύτερο ελληνικό ελαιόλαδο (Εικόνα 4.2)

Και τέλος στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό που οργανώθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Στρατηγικού Σχεδιασμού, στο Εξαιρετικά Παρθένο ελαιόλαδο ΠΓΕ Λακωνία απονεμήθηκε το Αργυρό Βραβείο Γεύσης το 2010 (Εικόνα 4.3) και στο Εξαιρετικά Παρθένο ελαιόλαδο ΔΩΡΙΚΟ απονεμήθηκε το Χρυσό Βραβείο Γεύσης (Εικόνα 4.4) (Ε.Α.Σ.Λ., 2010)

4.5.4 Συστήματα ποιότητας και ασφάλειας

Η ποιότητα των προϊόντων της Ε.Α.Σ Λακωνίας παρακολουθείται και ελέγχεται από οργανωμένα εργαστήρια ποιοτικού ελέγχου που λειτουργούν στις εγκαταστάσεις της και στελεχώνονται από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό.

Εφαρμόζεται σύστημα διασφάλισης ποιότητας κατά EN ISO 9001: 2000 (Εικόνα 4.2) και ISO 22000: 2005 (Εικόνα 4.1) στις διαδικασίες παραγωγής του ελαιολάδου από το έτος 2005 (Ε.Α.Σ Λ.,2010).

Το σύστημα ελέγχου HACCP έχει ως στόχο την διασφάλιση της υγιεινής και της ασφάλειας του καταναλωτή. Τα οφέλη του είναι: η απόδειξη προσήλωσης των επιχειρήσεων στην προστασία του καταναλωτή, στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών, στην προώθηση του ελαιολάδου στην εξωτερική αγορά και αύξηση των πωλήσεων. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας του ελαιολάδου προς όφελος όλων των φορέων της εμπορίας αλυσίδας και ενίσχυση των εξαγωγικών δυνατοτήτων της χώρας.

Η διασφάλιση της υγιεινής και τις ασφάλειας καθόλου το στάδιο της παραγωγής επιθεωρείται και πιστοποιείται από την εταιρεία TUV HELLAS σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο ISO 9001 (ελληνική έκδοση ΕΛΟΤ EN ISO 9001). Η εφαρμογή του συστήματος διαχείρισης ποιότητας ISO, σε συνδυασμό με τα άλλα συστήματα και προδιαγραφές ποιότητας παραγωγής και μεταποίησης, θέτουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ενίσχυση και διάκριση του ελαιολάδου και την

βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ελαιολάδου τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και στην εξωτερική αγορά.

4.6. Τυποποίηση ελαιολάδου

Η Ε.Α.Σ Λακωνίας προμηθεύεται ελαιόλαδο κυρίως από τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και τα μέλη αυτών που είναι ελαιοπαραγωγοί. Το ελαιόλαδο μεταφέρεται με το βυτιοφόρο που διαθέτει η Ε.Α.Σ.Λ στους ειδικά σχεδιασμένους αποθηκευτικούς χώρους και αποθηκεύεται στις δεξαμενές, που διαθέτει η επιχείρηση.

Το ελαιόλαδο αποθηκεύεται σε ελαιοδεξαμενές χωρητικότητας 120 τόνων. Στην συνέχεια οδηγείται στο τυποποιητήριο για να αρχίσει η διαδικασία της τυποποίησης. Το ελαιόλαδο με την βοήθεια ενός συμπιεστή οδηγείται στο χώρο των ελαιοδεξαμενών όπου λαμβάνει χώρα η διαδικασία του φιλτραρίσματος ώστε απομακρυνθούν τυχόν υπολείμματα, κοινώς μούργα.(εικόνα 5. παράρτημα). Τα υπολείμματα αυτά αποτελούν την πρώτη ύλη για την παρασκευή σαπουνιών.

Στη συνέχεια το φιλτραρισμένο ελαιόλαδο, είναι πλέον έτοιμο για τυποποίηση. Το ελαιόλαδο μεταφέρεται από τις δεξαμενές στις μηχανές τυποποίησης με εναέριες σωλήνες προκειμένου να αρχίσει η διαδικασία της τυποποίησης.

Στο τυποποιητήριο λειτουργούν δυο γραμμές εμφιάλωσης. Μια για το γέμισμα μεταλλικών δοχείων και άλλη μια πλαστικών και γυάλινων φιαλών. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εγκαταστάσεις του τυποποιητηρίου είναι από τις πλέον σύγχρονες αφού εγκαταστάθηκαν το 2008 και λειτουργούν με αυστηρά κριτήρια για την ποιοτική διασφάλιση του ελαιολάδου, πιστοποιημένη κατά το σύστημα ISO-9001:2008 (Εικόνα 4.5) και ISO 22000:2005 (Εικόνα 4.6) .

Η ποιότητα του ελαιολάδου εξαρτάται από τη χημική του σύσταση και από τις αλλοιώσεις ή μεταβολές που παθαίνουν τα συστατικά του, από το σχηματισμό του στον ελαιόκαρπο μέχρι την κατανάλωσή του. Η ποιοτική του αξιολόγηση γίνεται από

τρία (3) βασικά κριτήρια που έχουν καθοριστεί από το Διεθνή Οργανισμό Ελαιολάδου, τα οποία είναι (Iris, Μη Χρονολογημένο):

1. Η οξύτητα
2. Η οξείδωση
3. Τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά.

Αναλυτικότερα έχουμε :

Οξύτητα : Το ποσό των ελεύθερων λιπαρών οξέων εκφρασμένων σε gr ελαιικού οξέος που περιέχονται σε 100 gr λαδιού. Αυτή η οξύτητα είναι συνέπεια της υδρόλυσης των τριγλυκεριδίων που το αποτελούν, και οφείλεται στην επίδραση ενζύμων (λιπασών), της δράσης μικροοργανισμών ή φυσικοχημικών παραγόντων. Όσο μεγαλύτερη οξύτητα τόσο χειρότερης ποιότητας ελαιόλαδο.

Οξείδωση : Η αλλοίωση που παθαίνει το λάδι κατά την επαφή του με το O_2 .

Κατά την οξείδωση το οξυγόνο αντιδρά με τα ακόρεστα λιπαρά οξέα και σχηματίζονται υπεροξειδία, τα οποία διασπώνται σε ενώσεις με μικρό μοριακό βάρος (αλδεΐδες, κετόνες, οξέα) , στις οποίες οφείλεται η δυσάρεστη οσμή και γεύση του λεγόμενου ταγγισμένου ελαιόλαδου. Έτσι φτάνει να μετρήσουμε τον αριθμό υπεροξειδίων και αφού ξέρουμε ότι είναι συνάρτηση με το βαθμό οξείδωσης βρίσκουμε την κατηγορία ποιότητας του λαδιού. Μέθοδοι που μετράνε τον βαθμό οξείδωσης είναι επίσης : I) μέτρηση απορρόφησης στο υπεριώδες φάσμα κ' II) μέθοδος KREISS.

Οργανοληπτικά χαρακτηριστικά: με διάφορους έμπειρους δοκιμαστές που κάνουν υποκειμενικό προσδιορισμό με βάση τα χαρακτηριστικά του όπως γεύση, άρωμα , οσμή και χρώμα.

Με βάση τα παραπάνω έχουμε τις εξής παρακάτω κατηγορίες (Iris, Μη Χρονολογημένο) :

A) Παρθένο ελαιόλαδο: το ελαιόλαδο το οποίο παραλαμβάνεται από τον καρπό της ελιάς με μηχανικά ή φυσικά μέσα και σε συνθήκες που δεν προκαλούν αλλοιώσεις στα ποιοτικά του χαρακτηριστικά. Η ελεύθερη οξύτητα, εκφραζόμενη σε ελαιικό οξύ, είναι έως 0,8g/100g

Β) Εξευγενισμένο ή ραφινέ: είναι το ελαιόλαδο που έχει προέλθει μετά από εξευγενισμό (εξουδετέρωση-απόσμωση-αποχρωματισμό κ.τ.λ.) και είναι κατάλληλο για χρήση με οξύτητα εκφρασμένη σε ελαϊκό οξύ έως 0,5/100gr

Γ)Ελαιόλαδο γνήσιο ή κουπέ: μείγμα παρθένου και εξευγενισμένου κατάλληλο για χρήση με οξύτητα εκφρασμένη σε ελαϊκό οξύ έως 01,5/100gr

Η συσκευασία σε μεταλλικά δοχεία πέντε (5) και τριών (3) λίτρων ακολουθεί την εξής διαδικασία: τα μεταλλικά δοχεία μεταφέρονται την αυτόματη γεμιστική και τυποποιητική μηχανή πάνω στην ταινία μεταφοράς και αφού ολοκληρωθεί το αυτόματο γέμισμα και κλείσιμο των δοχείων οδηγούνται στην ετικετέζα όπου γίνεται αυτόματα η επικόλληση της ετικέτας πάνω στο δοχείο, στο οποίο αναγράφονται στοιχεία για το προϊόν.

Στην συνέχεια επάνω στην ταινία μεταφοράς, τα δοχεία οδηγούνται στο αυτόματο μηχάνημα όπου τοποθετούνται σε χάρτινα κουτιά ανά τέσσερα μεταλλικά δοχεία τα οποία, κλείνονται αυτόματα και με την βοήθεια του μεταφορικού ανυψωτικού μηχανήματος απομακρύνονται από το χώρο του τυποποιητηρίου.

Η δυναμικότητα συσκευασίας για τα μεταλλικά δοχεία των πέντε (5) λίτρων, είναι 30 τόνοι ελαιόλαδο / οκτώ ώρες και για τα δοχεία των τριών (3) λίτρων είναι 22 τόνοι / οκτώ ώρες.

Κατά την διαδικασία της συσκευασίας στην γραμμή εμφιάλωσης απαιτείται η παρουσία δυο ατόμων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η διαδικασία συσκευασίας σε γυάλινες φιάλες ακολουθεί την εξής διαδικασία: οι φιάλες αρχικά διέρχονται από μια αυτόματη φυσική μηχανή όπου αυτόματα γίνεται αναστροφή των φιαλών και με το φύσημα του αέρα, γίνεται ο καθαρισμός των φιαλών ώστε να απομακρυνθούν τυχόν σκόνες, στη συνέχεια με την βοήθεια της ταινίας μεταφοράς οδηγούνται στην αυτόματη γεμιστική μηχανή και μετά στην σφραγιστική μηχανή όπου γίνεται ο πωματισμός με πλαστική κάψα.

Στην συνέχεια οδηγούνται στην ετικετέζα όπου γίνεται η αυτόματη επικόλληση των ετικετών και αναγράφονται τα στοιχεία του τυποποιητή και τα

θρεπτικά στοιχεία του ελαιολάδου, στο σημείο αυτό γίνεται και η αναγραφή της ημερομηνίας λήξης επάνω στις φιάλες αυτόματα.

Στην συνέχεια οι φιάλες με την ταινία μεταφοράς, στην μηχανή συσκευασίας κιβωτίων, όπου αυτόματα συσκευάζονται σε ατομικά κιβώτια, για να μην είναι εκτεθειμένα στο φως. Και εν συνεχεία τα κιβώτια αυτά με την βοήθεια μικρού μεταφορικού μέσου απομακρύνονται από τον χώρο του συσκευαστηρίου και τοποθετούνται στους αποθηκευτικούς χώρους.

Η δυναμικότητα παραγωγής στην γραμμή εμφιάλωσης των φιαλών ποικίλει και εξαρτάται από το μέγεθος της συσκευασίας της φιάλης. Για τις μικρές φιάλες που η συσκευασία τους θεωρείται χρονοβόρα, η δυναμικότητα είναι 5 τόνοι ελαιόλαδο ανά οκτώ ώρες. Ενώ για τις μεγάλες φιάλες η δυναμικότητα είναι 25 τόνοι / οκτώ ώρες. Και σε αυτή την γραμμή εμφιάλωσης απαιτείται η παρουσία δυο ατόμων, ανά οκτάωρο, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η Ε.Α.Σ. Λακωνίας έχει προβλέψει τη λειτουργία και στις δυο μονάδες σύστημα συσκευασίας για βιολογικό ελαιόλαδο. Το σύστημα συσκευασίας για βιολογικό ελαιόλαδο δεν έχει χρησιμοποιηθεί επειδή δεν έχει παρουσιαστεί ζήτηση έως σήμερα τώρα από την αγορά.

Παρατηρείται, ότι στη γραμμή συσκευασίας των μεταλλικών δοχείων υπάρχει μεγαλύτερη απόδοση ανά ώρα λειτουργίας σε σχέση με την γραμμή συσκευασίας γυάλινων και πλαστικών φιαλών, αφού το μέγεθος της συσκευασίας προσδιορίζει και την αποδοτικότητα του συσκευασμένου προϊόντος.

Τα είδη των συσκευασιών που χρησιμοποιούνται έχουν επιλεγεί με αυστηρά κριτήρια ως προς την ποιοτική διασφάλιση του προϊόντος και για αυτό το λόγο είναι εφοδιασμένες με πάμα ασφαλείας για την αποφυγή νοθείας (Ε.Α.Σ Λ.,2010).

4.7. Μεταφορικά Μέσα

Η Ε.Α.Σ Λακωνίας διαθέτει ένα (1) αυτοκίνητο φορτηγό ωφέλιμου φορτίου 1,5 τόνων. Το αυτοκίνητο αυτό οποίο αγοράστηκε το 2008 σε αντικατάσταση

παλαιότερου φορτηγού αυτοκινήτου. Το φορτηγό αυτοκίνητο χρησιμοποιείται για τη διακίνηση των συσκευασμένων προϊόντων στο εσωτερικό της χώρας.

Ακόμη, η Ε.Α.Σ Λακωνίας διαθέτει αυτοκίνητο βυτιοφόρο το οποίο και αυτό αγοράστηκε το 2008 σε αντικατάσταση παλαιότερου. Το νέο αυτοκίνητο βυτιοφόρο είναι ανοξείδωτο, κατάλληλο για μεταφορά τροφίμων χωρητικότητας 27 ½ τόνους.

Τα δύο (2) αυτά μεταφορικά μέσα καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες διανομών και διακίνησης του ελαιολάδου προς τους πελάτες και αντιπροσώπους της Ε.Α.Σ Λακωνίας. Η μεταφορά του πυρηνόξυλου πραγματοποιείται με 4 ιδιόκτητα φορτηγά αυτοκίνητα της Ένωσης (Ε.Α.Σ Λ.,2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Α.Σ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

5.1. Η έννοια της εμπορίας

Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων ονομάζεται το σύνολο των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται από τη στιγμή που τα προϊόντα που έχουν παραχθεί διατίθενται από τους παραγωγούς μέχρι τη στιγμή που παραλαμβάνονται από τους καταναλωτές, καθώς και η καθοδήγηση της γεωργικής παραγωγής προς τα προϊόντα εκείνα που ζητούν οι καταναλωτές (Κιτσοπανίδης και Καμενίδης 1992).

Πίνακας 5.1. Διακινούμενη ποσότητα ελαιολάδου, πυρηνελαίου και πυρηνόξυλου από την Ε.Α.Σ Λακωνίας (τόνοι)

Έτος	Ελαιόλαδο	Δείκτης	Πυρηνέλαιο	Δείκτης	Πυρηνόξυλο	Δείκτης
2002	657	100,00	1.312	100,00	11.733	100,00
2003	752	114,40	1.485	113,00	7.205	61,00
2004	893	135,90	819	62,00	6.639	57,00
2005	2.084	317,20	970	74,00	7.384	63,00
2006	3.123	475,30	2.151	164,00	14.016	119,00
2007	929	141,40	1.071	82,00	10.354	88,00
2008	1.520	231,30	2.013	153,00	13.119	112,00
2009	1.200	182,60	1.221	93,10	11.309	96,40
Μέσος Όρος	1.395		1.380		10.220	

Πηγή: Ε.Α.Σ. Λακωνίας 2010

5.2. Διακίνηση ελαιολάδου, πυρηνελαίου και πυρηνόξυλου

Η Ε.Α.Σ. Λακωνίας εμπορεύεται ελαιόλαδο που προέρχεται από την παραγωγή των συνεταιρισμένων μελών της και τα δευτερογενή προϊόντα επεξεργασίας του ελαιόκαρπου, πυρηνέλαιο και πυρηνόξυλο που προέρχονται από την επεξεργασία του ελαιοπυρήνα που προμηθεύεται από τους πρωτοβάθμιους ελαιουργικούς συνεταιρισμούς μέλη της. Οι διακινηθείσες ποσότητες από το έτος 2002 έως και το έτος 2009 κατά μέσο όρο ήταν για το ελαιόλαδο 1.394 τόνοι, για το πυρηνέλαιο 1.380 τόνοι και για το πυρηνόξυλο 10.219 τόνοι (Πίνακας 5.1.).

Η μέση ετήσια ποσότητα του διακινούμενου ελαιολάδου από την ΕΑΣ Λακωνίας αντιπροσωπεύει το 6,5% περίπου της μέσης ετήσιας παραγωγής ελαιολάδου του Ν. Λακωνίας. Η συμμετοχή της ΕΑΣ Λακωνίας στη συνολική παραγωγή ελαιολάδου του Νομού είναι σχετικά περιορισμένη όμως η διακινούμενη αυτή ποσότητα είναι σημαντική αφού στο Νομό όπως έχει αναφερθεί δραστηριοποιείται ένας ικανοποιητικός επιχειρήσεων τυποποίησης και εμπορίας και συγκεκριμένα είκοσι (20) επιχειρήσεις.

Γράφημα 5.1 Διακινούμενη ποσότητα ελαιολάδου, πυρηνελαίου και πυρηνόξυλου από την Ε.Α.Σ Λακωνίας (τόνοι)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 5.1

Ως προς τις διακινούμενες ποσότητες ελαιολάδου και των δευτερογενών προϊόντων του παρατηρείται ότι η μεγαλύτερη ποσότητα που διακινείται από την Ε.Α.Σ Λακωνίας είναι το πυρηνόξυλο, ακολουθεί το ελαιόλαδο και έπεται το πυρηνέλαιο με μικρή διαφορά (Πίνακας 5.1 και Γράφημα 5.1).

Το διακινούμενο ελαιόλαδο από το έτος 2002 έως και το έτος 2006 παρουσιάζει μια σταθερή αύξηση (Πίνακας 5.1 και Γράφημα 5.1), κατά το έτος 2007 παρατηρείται σημαντική μείωση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Κατά τα τελευταία έτη 2008 και 2009 παρατηρείται αύξηση του ελαιολάδου σε σχέση με το 2007. Άξιο παρατήρησης είναι ότι κατά τα δύο τελευταία έτη (2008 και 2009) οι διακινούμενες ποσότητες είναι σχεδόν διπλάσιες σε σχέση με την διακινήθεισα ποσότητα κατά το έτος 2002. Έτσι η πορεία της διακίνησης ελαιολάδου από την ΕΑΣ Λακωνίας παρουσιάζει αυξητική πορεία, δηλαδή οι δυσκολίες που υπήρχαν κατά τα πρώτα έτη (2002, 2003 και 2004) της εξεταζόμενης περιόδου φαίνεται ότι έχουν ξεπεραστεί.

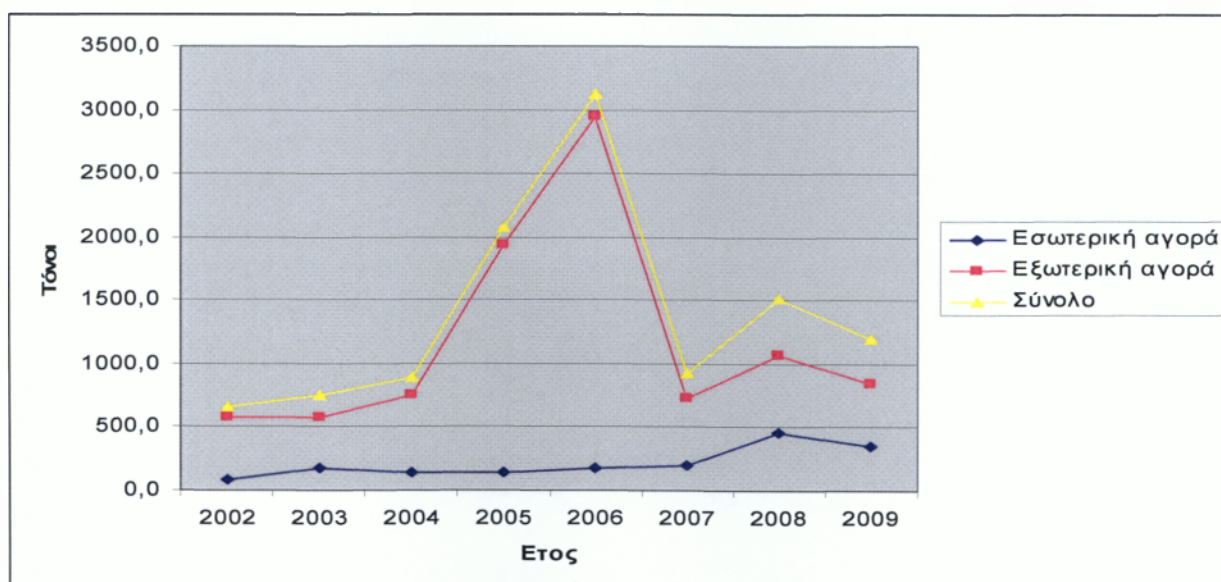
Το διακινούμενο πυρηνέλαιο παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές σε σχέση με το ελαιόλαδο (Πίνακας 5.1, Γράφημα 5.1). Η πορεία της διακινούμενης ποσότητας παρουσιάζεται σε έντονες μεταβολές, έτσι παρατηρήθηκε αύξηση κατά το έτος 2003, σημαντική μείωση κατά τα έτη 2004 και 2005 σε σχέση με τα δύο προηγούμενα (2002 και 2003). Όσον αφορά στα επόμενα έτη η διακινούμενη ποσότητα πυρηνελαίου αυξάνεται κατά το έτος 2006, μειώνεται κατά το έτος 2007, αυξάνεται εκ νέου κατά το έτος 2008 και μειώνεται εκ νέου κατά το έτος 2009. Γενικά παρατηρείται μία πορεία με σημαντικές μεταβολές που προσδιορίζουν όμως μία σταθερή πορεία αφού άλλωστε και ο μέσος όρος της περιόδου 2002 -2009 είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο με το έτος 2002, έτος έναρξης της περιόδου αυτής (Πίνακας 5.1).

Όσο αφορά στο πυρηνόξυλο κατά την περίοδο 2003 – 2005 παρατηρείται σημαντική μείωση της διακινούμενης ποσότητας, κατά τα έτη 2006 και 2008 η διακινούμενη ποσότητα είναι σχετικά υψηλότερη σε σχέση με το έτος 2002 ενώ κατά τα έτη 2007 και 2009 παρατηρείται σχετική μείωση (Πίνακας 5.1, Γράφημα 5.1). Από την πορεία της διακινούμενης ποσότητας πυρηνόξυλου παρατηρείται ότι είναι περίπου παρόμοια με του πυρηνελαίου, δηλαδή μία σταθερή πορεία διαχρονικά με σημαντικές μεταβολές από έτος σε έτος.

Πίνακας 5.2. Διακινούμενη ποσότητα τυποποιημένου και χύμα ελαιολάδου στην εσωτερική και εξωτερική αγορά από την ΕΑΣ Λακωνίας (τόνοις)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος	%
Τυποποιημένο										
Εσωτερική	77,1	173,8	143,5	145,0	176,8	203,4	454,3	351,8	215,7	15,4
Εξωτερική	340,4	341,5	379,3	258,4	389,7	339,3	408,0	566,0	379,6	32,6
Σύνολο	417,5	515,3	522,8	403,4	566,5	542,7	862,3	917,7	594,3	42,5
Χύμα										
Εσωτερική	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Εξωτερική	239,1	237,0	370,2	1680,8	2556,2	386,5	658,4	281,8	801,3	57,4
Σύνολο	239,1	237,0	370,2	1680,8	2556,2	386,5	658,4	281,8	801,3	57,4
Γενικό Σύνολο										
Εσωτερική	77,1	173,8	143,5	145,0	176,8	203,4	454,3	351,8	215,7	15,4
Εξωτερική	579,5	578,5	749,5	1939,2	2955,9	725,8	1066,4	847,7	1179,1	84,6
Σύνολο	656,6	752,2	893,0	2084,1	3122,7	929,2	1520,7	1199,5	1394,8	100
Δείκτης	100,0	114,6	136,0	317,4	475,6	141,5	231,6	182,7		

Πηγή: Ε.Α.Σ Λακωνίας

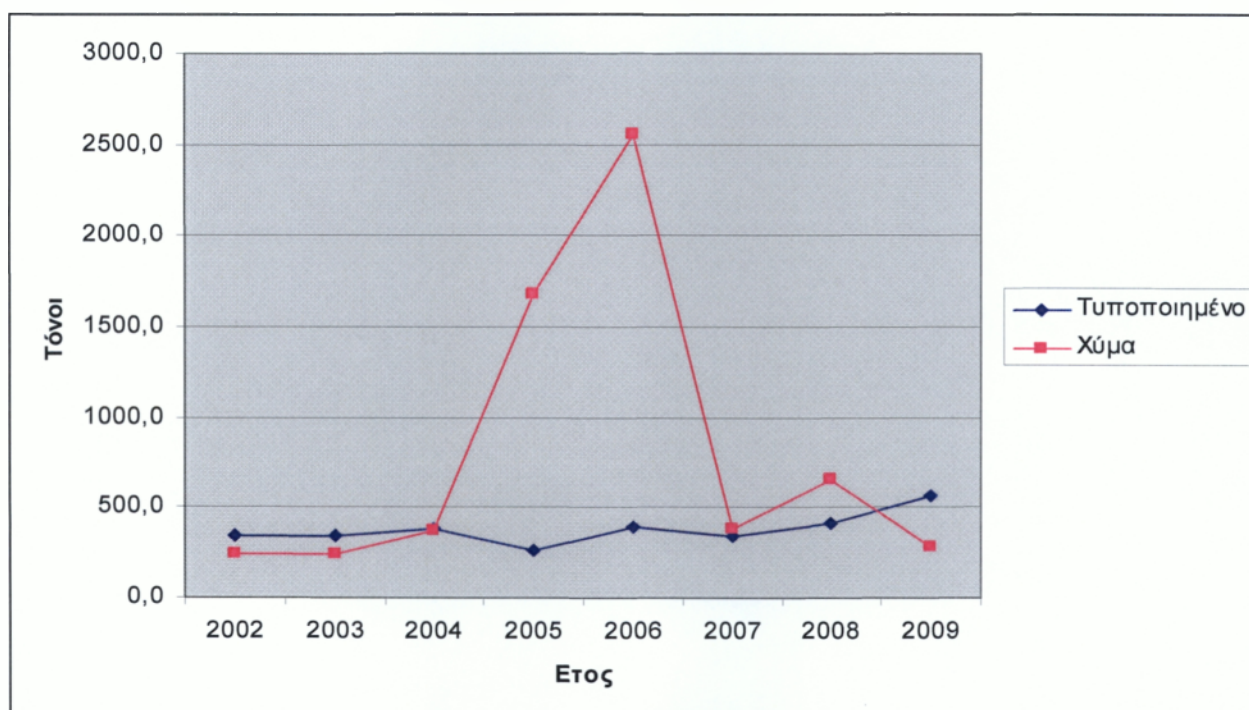
Γράφημα 5.2. Διακινούμενη ποσότητα ελαιολάδου από την ΕΑΣ Λακωνίας
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 5.2

Άξιο παρατήρησης είναι ότι η πορεία της διακινούμενης ποσότητας πυρηνελαίου και πυρηνόξυλου συνδέεται με το ύψος της ετήσιας παραγωγής ελαιολάδου του Ν. Λακωνίας (Πίνακας 2.3. και 5.1.).

Το ελαιόλαδο διακινείται από την Ε.Α.Σ Λακωνίας τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά υπό δύο (2) μορφές α) τυποποιημένο και β) χύμα. Το τυποποιημένο ελαιόλαδο διακινείται σε συσκευασίες του ενός (1) λίτρου, τριών (3) λίτρων και πέντε (5) λίτρων. Το ελαιόλαδο που διατίθεται στην εσωτερική αγορά διακινείται μόνον ως τυποποιημένο σύμφωνα με την ισχύουσα Νομοθεσία, ενώ στην εξωτερική αγορά διατίθεται και με τις δύο μορφές (τυποποιημένο και χύμα).

Από το σύνολο της διακινούμενης ποσότητας, κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο, το μεγαλύτερο μέρος 84,6% του συνόλου, μέσος όρος 119,5 τόνοι) διατέθηκε στην εξωτερική αγορά και το υπόλοιπο 15,4% (μέσος όρος 215,7 τόνοι) προωθήθηκε στην εσωτερική αγορά (Πίνακας 5.2. και Γράφημα 5.2).

Διάγραμμα 5.3 Διακίνηση ελαιολάδου στην εξωτερική αγορά

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 5.2

Πίνακας 5.3. Διακίνηση ελαιολάδου σε χώρες εξωτερικού (τόνοι)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος	%
Τυποποιημένο										
Η.Π.Α	125,8	100,3	78,6	89,1	105,8	107,2	77,8	68,6	94,1	8,0
Ταϊβάν	205,5	214,0	270,2	134,2	185,3	108,7	236,3	296,9	206,4	17,5
Καναδάς	4,3	15,8	5,7	12,8	0	2,0	24,3	31,6	12,1	1,0
Γερμανία	4,9	7,4	3	2,2	0	0	0	0	3,2	0,3
Ιαπωνία	0	3,9	13,5	20,1	98,6	121,5	69,7	168,9	62,0	5,3
Σύνολο	346,4	341,5	379,3	258,4	389,7	339,3	408,0	566,0	377,8	32,0
Χύμα										
Ιταλία	239,1	237,0	370,2	1.680,8	2.556,2	386,5	658,4	281,8	801,3	68,0
Σύνολο	239,1	237,0	370,2	1.680,8	2.556,2	386,5	658,4	281,8	851,3	68,0
Γενικό Σύνολο										
Σύνολο	579,5	578,5	749,523	1.939,2	2.945,9	725,8	1.066,4	847,7	1179,1	100,0
Δείκτης	100,0	98,8	129,3	334,6	508,4	125,3	184,0	146,3		

Πηγή: Ε.Α.Σ. Λακωνίας

Η διάθεση του τυποποιημένου ελαιολάδου στην εσωτερική αγορά κατά το έτος 2002 ήταν πολύ περιορισμένη και κατά τα επόμενα έτη παρουσιάζει αύξηση, πράγματι κατά το έτος 2003 η ποσότητα του τυποποιημένου ελαιολάδου ανήλθε σε 173,8 τόνους ενώ κατά το 2002 ήταν 77,1 τόνοι. Τα επόμενα έτη 2004 και 2005 παρουσιάζεται μικρή μείωση σε σχέση με το έτος 2003, κατά τα έτη 2006, 2007 και 2008 παρουσιάζεται σταθερή αύξηση από έτος σε έτος και μόνο κατά το έτος 2009 παρουσιάζεται μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος 2008, πάντως η διάθεση ελαιολάδου παραμένει υψηλή (Πίνακας 5.2. και Γράφημα 5.2.). Γενικά η πορεία διάθεσης του ελαιολάδου, στην εσωτερική αγορά, ακολουθεί μία συνεχή αυξητική πορεία, ιδιαίτερα δε τα δύο τελευταία έτη 2008 και 2009 (Διάγραμμα 5.2).

Η πορεία του ελαιολάδου στην εξωτερική αγορά παρουσίασε μία πολύ έντονη αύξηση κατά τα έτη 2005, 2006 και 2008 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη και στη συνέχεια η πορεία είναι μεν αυξητική αλλά με λιγότερο έντονο ρυθμό (Διάγραμμα 5.2).

Ως προς τους τύπους διάθεσης η μορφή χύμα ελαιολάδου αποτελεί το 57,4% της συνολικής διακινούμενης ποσότητας και το τυποποιημένο το 32,4% αντίστοιχα. Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο μέρος της ελαιολάδου που διακινείται από την ΕΑΣ Λακωνίας στις εξωτερικές αγορές διατίθεται σε χύμα μορφή. Στην περίπτωση όμως που οι διακινούμενες ποσότητες εξεταστούν αναλυτικά ανά έτος, παρατηρούμε ότι η εξαγόμενη ποσότητα χύμα ελαιολάδου ήταν σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με την εξαγόμενη ποσότητα σε τυποποιημένη μορφή μόνο για τα έτη 2005, 2006 και 2008 ενώ για τα άλλα έτη οι μεταβολές δεν είναι σημαντικές (Διάγραμμα 5.3).

Αναλυτικά η διάθεση του τυποποιημένου ελαιολάδου στην εξωτερική αγορά κατά τα έτη 2003 και 2004 παρουσιάζει έντονη ανοδική πορεία στη συνέχεια, κατά το έτος 2005 παρατηρείται μείωση (Πίνακας 5.3 και Γράφημα 5.2) του διακινούμενου ελαιολάδου, κατά τα έτη 2006 και 2007 παρατηρείται εκ νέου αύξηση της διακινούμενης ποσότητας τυποποιημένου ελαιολάδου σε αρκετά μεγάλο βαθμό, ώστε οι ποσότητες να συγκρίνονται με αυτές που διακινήθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη 2003 και 2004. Κατά το έτος 2007 παρατηρείται σχετική μείωση της διακινούμενης ποσότητας του ελαιολάδου στο εξωτερικό σε σχέση με το έτος 2006, κατά το έτος 2008 η ποσότητα του διακινούμενου ελαιολάδου παρουσιάζει εκ νέου αύξηση η οποία και συνεχίστηκε και κατά το επόμενο έτος 2009 (Πίνακας 5.2 και Γράφημα 5.2). Η πορεία αυτή υποδεικνύει ότι η Ε.Α.Σ.Λ. ακολουθεί μία σταθερή πορεία ως προς την εξαγωγή τυποποιημένου ελαιολάδου και όταν υπάρξουν συγκεκριμένες συγκυρίες πραγματοποιούνται εξαγωγές σε χύμα μορφή.

Παρατηρώντας τα παραπάνω δεδομένα φαίνεται ότι η Ε.Α.Σ.Λ. διακινεί το μεγαλύτερο μέρος του ελαιολάδου είτε σε χύμα μορφή είτε τυποποιημένο στις αγορές του εξωτερικού και περιορισμένες ποσότητες στην αγορά του εσωτερικού.

Η διακινούμενη μορφή χύμα ελαιολάδου έχει την ίδια πορεία με αυτήν της συνολικής ποσότητας, αφού αντιπροσωπεύει την πλειονότητα του εξαγόμενου ελαιολάδου για όλο το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα. Η αναλογία χύμα και τυποποιημένου ελαιολάδου παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις από έτος σε έτος (Πίνακας 5.2), όπως για παράδειγμα κατά τα έτη 2005 και 2006 όπου η μορφή χύμα ελαιολάδου αντιπροσώπευε περίπου το 90% των συνολικών εξαγωγών, ενώ για τα έτη 2002, 2003, 2004 και 2009 η αναλογία ήταν υπέρ της μορφής του τυποποιημένου και για τα λοιπά έτη (2007 και 2008), η αναλογία ήταν υπέρ της μορφής χύμα αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ως προς την πορεία διακίνησης του τυποποιημένου ελαιολάδου το οποίο είναι σε μικρότερη ποσότητα συγκριτικά με το

χύμα ελαιόλαδο, αυτή παρουσιάζεται με σταθερά αυξητική τάση. Στη σταθερή αυτή πορεία εκτιμάται ότι έχει συμβάλει η εγκατάσταση του νέου τυποποιητηρίου κατά το έτος 2008, με τη σημαντική αύξηση της δυναμικότητας για την επεξεργασία του ελαιόλαδου.

Στην εξωτερική αγορά, το ελαιόλαδο διατίθεται σε τυποποιημένη μορφή στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Γερμανία, διατίθεται ακόμη στη Βόρεια Αμερική, στις Η.Π.Α. και στον Καναδά, στην Ασία στην Ιαπωνία και στην Ταϊβάν (Πίνακας 5.3). Η μεγαλύτερη ποσότητα ελαιολάδου εξάγεται στην Ταϊβάν, περίπου το ήμισυ της εξαγόμενης ποσότητας, ακολουθούν κατά σειρά οι Η.Π.Α. η Ιαπωνία, ο Καναδάς και τελευταία η Γερμανία. Ως προς τη πορεία των εξαγωγών σε κάθε χώρα, η Ταϊβάν παρουσιάζει μία σχετικά σταθερή πορεία με αυξητική τάση κατά τα δύο (2) τελευταία έτη, οι Η.Π.Α. έχουν μία σταθερή σχετικά πορεία με τάση μείωσης τα τελευταία έτη, η Ιαπωνία παρουσιάζει πολύ έντονη αυξητική πορεία, ο Καναδάς έχει μία πολύ ευμετάβλητη πορεία αν και κατά τα τελευταία έτη έχει αυξητική τάση και η Γερμανία που αρχικά είχε μία περιορισμένη παρουσία και κατά τα τελευταία έτη οι εξαγωγές έχουν μηδενιστεί. Συνοπτικά οι εξαγωγές τυποποιημένου ελαιολάδου προσανατολίζονται στην Ταϊβάν όπου εξάγεται το μεγαλύτερο μέρος, ως προς την Ιαπωνία και τον Καναδά είναι χώρες όπου εμφανίζονται προοπτικές εξαγωγής, οι Η.Π.Α. παρουσιάζουν σχετική σταθερότητα και η Γερμανία δεν αποτελεί πλέον χώρα εξαγωγής (Πίνακας 5.3).

Σε χύμα μορφή το ελαιόλαδο διατίθεται στην Ιταλία, η χώρα αυτή είναι και η μόνη η οποία αγοράζει χύμα ελαιόλαδο (Πίνακας 5.3.).

5.2 Αξία πωλήσεων ελαιολάδου

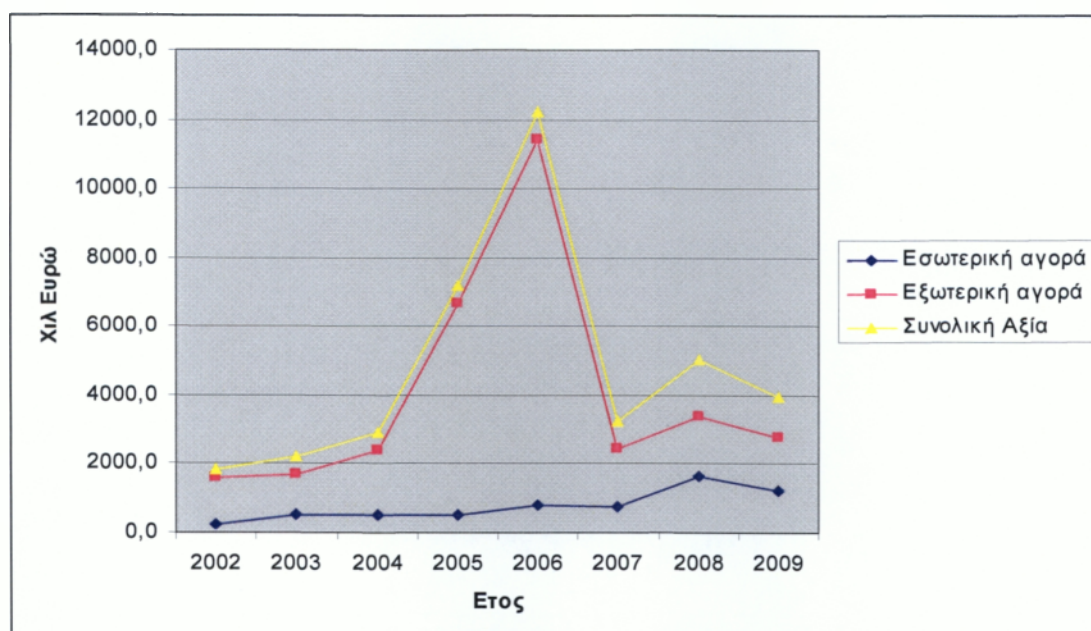
Η μέση αξία πωλήσεων κατά το χρονικό διάστημα από 2002 έως και 2009 για το τυποποιημένο ελαιόλαδο ανήλθε σε 2.124,5 χιλ. € και αντιπροσωπεύει το 44% της συνολικής αξίας, από την πώληση στην εσωτερική αγορά προήλθαν 776,7 χιλ. € ή το 16,1 % και από την πώληση στην εξωτερική αγορά προήλθαν 1.348,1 χιλ. € ή το 27,9% των συνολικών πωλήσεων. Η μέση αξία των πωλήσεων σε χύμα ελαιόλαδο ανήλθε σε 2.699,8 χιλ. € ή 56% και προήλθε εξ' ολοκλήρου από την εξωτερική αγορά και συγκεκριμένα από τις πωλήσεις στην Ιταλία (Πίνακας 5.4).

Πίνακας 5.4. Αξία πωλήσεων ελαιολάδου στην εσωτερική και εξωτερική αγορά
(Χιλ Ευρώ)

Ετος	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος	%
υποποιημένο										
σωτερική	234,4	537,1	503,6	523,4	783,1	766,8	1.662,6	1.199,5	770,3	16,1
ξωτερική	1.038,2	1.072,7	1.407,1	868,1	1.543,2	1.317,6	1.465,2	2.073,1	1.348,1	27,9
ύνολο	1.272,5	1.609,7	1.910,7	1.391,5	2.326,3	2.084,4	3.127,8	3.272,7	2.181,5	44,0
ύμα										
σωτερική	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ξωτερική	578,6	597,3	1.010,8	5.781,9	9.892,6	1.147,9	1.896,2	693,1	2.699,8	56,0
ύνολο	578,643	597,3	1.010,8	5.781,9	9.892,6	1.147,9	1.896,2	693,1	2.699,8	56,0
ενικό Σύνολο										
σωτερική	234,4	537,1	503,6	523,4	783,1	766,8	1.662,6	1.199,5	770,3	16,1
ξωτερική	1.611,8	1.669,9	2.417,9	6.650,1	11.435,8	2.465,5	3.361,5	2.766,3	4.048,0	83,9
ύνολο	1.851,2	2.207,0	2.921,52	7.173,4	12.218,9	3.232,3	5.024,1	3.965,8	4.824,3	100,0
είκτης	100,00	119,2	157,8	387,5	660,1	174,6	271,4	214,2		

Πηγή: Ε.Α.Σ. Λακωνίας.

Γράφημα 5.4. Αξία πωλήσεων ελαιολάδου

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 5.4

Από τα δεδομένα συνάγεται ότι η αξία των πωλήσεων στην εξωτερική αγορά διαμορφώνει το συνολικό ύψος της αξίας των πωλήσεων αφού άλλωστε και η διακινούμενη ποσότητα ελαιολάδου στην εξωτερική αγορά καθορίζει και το ύψος της συνολικά διακινούμενου ελαιολάδου.

Κατά την περίοδο από 2002 έως και 2009 (Πίνακας 5.3) η συνολική αξία του ελαιολάδου παρουσιάζει ανάλογη πορεία με αυτήν της διακινηθείσας ποσότητας. Έτσι από το 2002 έως και το 2006 η συνολική αξία των πωλήσεων αυξάνεται με έντονο ρυθμό, κατά το έτος 2007 παρουσιάζεται κάμψη, η αξία όμως των πωλήσεων παραμένουν υψηλότερες ως προς τα αρχικά έτη 2002, 2003 και 2004 (Πίνακας 5.3 και Γράφημα 5.4). Κατά το έτος 2008 παρατηρείται σημαντική αύξηση των πωλήσεων, ενώ κατά το έτος 2009 παρατηρείται κάμψη αυτών σε σχέση με το προηγούμενο έτος 2008. Η σύγκριση της πορείας της διακινηθείσας ποσότητας και της αξίας των πωλήσεων (Πίνακες 5.2 και 5.4) υποδεικνύει ότι η αξία των πωλήσεων μεταβάλλεται με υψηλότερο ρυθμό σε σχέση με την μεταβολή της ποσότητας, γεγονός που υποδεικνύει ότι υπάρχουν σημαντικές μεταβολές στην τιμή πώλησης του ελαιολάδου.

Αναλυτικά η αξία των πωλήσεων, σε σχέση με τον τρόπο διακίνησης παρατηρείται ότι η αξία του τυποποιημένου ελαιολάδου αυξάνεται κατά τα έτη 2003 και 2004 σε σχέση με το έτος 2002, κατά το έτος 2005 εμφανίζεται κάμψη των πωλήσεων αλλά παραμένουν υψηλότερες ως προς το 2002, κατά το 2006 παρατηρείται σημαντική αύξηση, κατά το επόμενο έτος, 2007, η αξία των πωλήσεων είναι χαμηλότερη σε σχέση με το 2006, ενώ για τα επόμενα δύο (2) έτη 2008 και 2009 η αξία των πωλήσεων είναι αυξημένη, έχει δε σχεδόν διπλασιαστεί σε σχέση με το έτος 2002 (Πίνακας 5.3 και Γράφημα 5.3). Όσο αφορά στην αξία του χύμα ελαιολάδου από το 2002 έως το 2006 παρουσιάζει αυξητική τάση και συγκεκριμένα το 2006 παρουσιάζει τις υψηλότερες πωλήσεις για όλο το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, σχεδόν δεκαπλάσια σε σχέση με το έτος 2002. Τα επόμενα έτη η αξία των πωλήσεων εμφανίζει κάμψη ακολουθώντας την πορεία της διακινηθείσας ποσότητας χύμα ελαιολάδου. Γενικά εξετάζοντας όλη την περίοδο από το έτος 2002 έως και το 2009, η αξία των πωλήσεων του χύμα ελαιολάδου είναι υψηλότερη σε σχέση με την αξία του τυποποιημένου ελαιολάδου, όμως εξετάζοντας κάθε έτος παρατηρείται ότι μόνο κατά τα έτη 2005 και 2006 η αξία των πωλήσεων του χύμα ελαιολάδου ήταν υψηλότερη από την αξία των πωλήσεων του τυποποιημένου ελαιολάδου (Πίνακας 5.3

και Γράφημα 5.3), γεγονός που υποδεικνύει ότι οι δύο αυτοί τύποι ελαιόλαδου παρουσιάζουν σημαντική διαφορά ως προς την τιμή πώλησης.

Η πορεία της αξίας των πωλήσεων στη εξωτερική αγορά (Γράφημα 5.4) ακολουθεί την πορεία της διακινούμενης ποσότητας στην εξωτερική αγορά. Το ύψος των πωλήσεων καθορίζεται για όλη την εξεταζόμενη περίοδο από τις πωλήσεις του χύμα ελαιόλαδου, όμως η σχέση αυτή εξεταζόμενη για κάθε έτος χωριστά παρουσιάζει διαφοροποιήσεις αφού για τρία (3) έτη, 2005, 2006 και 2008 η αξία αυτή είναι σημαντικά υψηλότερη από την αξία των πωλήσεων του τυποποιημένου ελαιόλαδου, για ένα (1) έτος 2007 είναι περίπου παρόμοια και για όλα τα άλλα έτη η αξία αυτή είναι χαμηλότερη.

Γράφημα 5.5. Αξία πωλήσεων ελαιόλαδου στην εξωτερική αγορά

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακα 5.4

Η αξία των πωλήσεων του ελαιολάδου στην εσωτερική αγορά (Πίνακας 5.4) ακολουθεί την πορεία της διακινούμενης ποσότητας στην εσωτερική αγορά, από το 2002 έως και το 2006 έχει μια σταθερή πορεία, ενώ τα έτη 2007, 2008 και 2009 παρουσιάζει μια αυξητική τάση και το ύψος των πωλήσεων στην εσωτερική αγορά καθορίζεται αποκλειστικά από την τιμή του τυποποιημένου ελαιολάδου αφού στην εσωτερική αγορά γίνεται διάθεση μόνο τυποποιημένου ελαιολάδου.

Η μέση τιμή πώλησης κατά την περίοδο από 2002 έως και 2009 είναι 3,58 € ανά κιλό για το τυποποιημένο ελαιόλαδο, 3,37 € ανά κιλό για το χύμα ελαιόλαδο και για το σύνολο είναι 3.46 € ανά κιλό (Πίνακας 5.5). Η μέση τιμή του τυποποιημένου ελαιολάδου είναι 3,5% υψηλότερη σε σχέση με τη μέση τιμή, ενώ η τιμή του χύμα ελαιολάδου είναι κατά 2,6% χαμηλότερη (Πίνακας 5.5). Παρατηρείται ακόμη ότι η τιμή πώλησης του τυποποιημένου ελαιόλαδου είναι υψηλότερη κατά 6,2% ως προς την τιμή του χύμα ελαιόλαδου. Η διαφορά αυτή της τιμής είναι σημαντική για την προώθηση του τυποποιημένου ελαιολάδου σε σχέση με το χύμα.

Πίνακας 5.5 Τιμή Πώλησης Τυποποιημένου και Χύμα ελαιολάδου (Ευρώ/Κιλό)

Ετος	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος	Δείκτης
Τυποποιημένο										
Εσωτερική αγορά	3,04	3,09	3,51	3,61	4,43	3,77	3,66	3,41	3,60	104,1
Εξωτερική αγορά	3,05	3,14	3,71	3,36	3,96	3,88	3,59	3,66	3,57	103,2
Σύνολο	3,05	3,12	3,66	3,45	4,11	3,84	3,63	3,57	3,58	103,5
Χύμα										
Σύνολο	2,42	2,52	2,73	3,44	3,87	2,97	2,88	2,46	3,37	97,4
Γενικό Σύνολο										
Σύνολο	2,82	2,93	3,27	3,44	3,91	3,48	3,30	3,31	3,46	100
Δείκτης	100,0	104,1	116,0	122,1	138,8	123,4	117,2	117,3		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Πίνακες 5.3 και 5.4

Η τιμή του τυποποιημένου ελαιολάδου από το 2002 έως και το 2006 παρουσιάζει συνεχή αύξηση από 3,05 € ανά κιλό σε 4,11 € ανά κιλό (+34,8%), από το 2006 που είχε την υψηλότερη τιμή, η τιμή πώλησης μειώνεται συνεχώς έως και το 2009 σε 3,57 € ανά κιλό (- 13,1%).

Η μεταβολή της τιμής του τυποποιημένου ελαιολάδου στην εσωτερική αγορά ακολούθησε την πορεία της μέσης τιμής του τυποποιημένου ελαιολάδου. Η τιμή του τυποποιημένου ελαιολάδου στην εξωτερική αγορά παρουσίασε διαφορετική πορεία έτσι η τιμή αυξανόταν από το 2002 έως και το 2004, το επόμενο έτος 2005 μειώθηκε αλλά παρέμεινε υψηλότερη σε σχέση με τα έτη 2002 και 2003, κατά το έτος 2006 αυξήθηκε εκ νέου, κατά το 2007 υπήρξε μείωση ως προς το προηγούμενο έτος 2006, κατά το 2008 η μείωση συνεχίστηκε και κατά το έτος 2008 υπήρξε εκ νέου αύξηση.

Ως προς τη μεταβολή της τιμής του χύμα ελαιολάδου αυτή παρουσιάζει την ίδια πορεία με την τιμή του τυποποιημένου ελαιολάδου. Για το λόγο αυτό η υψηλότερη τιμή παρατηρήθηκε κατά το έτος 2006, η αύξηση σε σχέση με το έτος 2002 ήταν 59,9% και στη συνέχεια η μείωση ήταν 36,4% για το έτος 2009 σε σχέση με το έτος 2006. Παρατηρείται δηλαδή ότι η μεν πορεία εξέλιξης των δύο τιμών είναι παρόμοια ο ρυθμός μεταβολής όμως είναι πολύ εντονότερος στην τιμή του χύμα ελαιολάδου, με αποτέλεσμα η τιμή του χύμα ελαιολάδου να υπόκειται διαχρονικά σε πολύ έντονες μεταβολές. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι η μεταβολή της τιμής του τυποποιημένου ελαιολάδου κατά το χρονικό διάστημα από 2002 έως και 2009 ήταν 117%, ενώ του χύμα ελαιολάδου ήταν 101,6%, δηλαδή το τυποποιημένο αυξήθηκε κατά 17%, ενώ αντίθετα η τιμή του χύμα ελαιολάδου παρέμεινε σχεδόν ίδια με αυτήν του έτους 2002.

Ως προς τη μέση τιμή του ελαιολάδου η τιμή του αυξήθηκε έως το έτος 2006, κατά το ένα τρίτο σε σχέση με το έτος 2002, για να μειωθεί κατά τα επόμενα έτη και να είναι το έτος 2009 κατά 17,3% υψηλότερη σε σχέση με το έτος αναφοράς 2002. Γενικά παρατηρείται ότι υπήρξε μία σχετικά μικρή περίοδος τριών ετών (από το 2005 έως και 2007) όπου οι τιμές του ελαιολάδου ήταν αυξημένες, όμως η αύξηση αυτή δεν διατηρήθηκε αντίθετα παρουσίασε σχετική μείωση και έτσι οι τιμές παραμένουν στο ίδιο επίπεδο τα δύο τελευταία έτη 2008 και 2009.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παραγωγή του ελαιολάδου στη χώρα μας είναι σημαντική. Συγκεκριμένα η Ελλάδα είναι η τρίτη σε παραγωγή χώρα μετά την Ισπανία και την Ιταλία σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι Ευρωπαϊκές χώρες της Μεσογείου παράγουν και καταναλώνουν το μεγαλύτερο μέρος του παραγόμενου ελαιολάδου.

Ο νομός Λακωνίας παράγει σημαντική ποσότητα ελαιόλαδου, κατά το χρονικό διάστημα από το έτος 2002 έως και το έτος 2009, ο μέσος όρος ήταν 21.272 τόνοι που αντιπροσωπεύουν περίπου το 6 % της συνολικής εγχώριας παραγωγής. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα η Ε.Α.Σ Λακωνίας εμπορεύθηκε κατά μέσο όρο 1.395 τόνους περίπου ή το 6,5 % της παραγωγής ελαιολάδου του Νόμου. Η συμμετοχή της Ε.Α.Σ. Λακωνίας είναι σχετικά περιορισμένη αλλά αρκετά ικανοποιητική όταν ληφθεί υπόψη ο σημαντικός αριθμός των είκοσι (20) των τυποποιητικών μονάδων του Νόμου. Έτσι η Ε.Α.Σ.Λ. διακινεί στην αγορά μία σημαντική ποσότητα ελαιολάδου και συμβάλει όμως επίσης στον προσδιορισμό της τιμής πώλησης του ελαιολάδου από τους παραγωγούς.

Η Ε.Α.Σ.Λ. διαθέτει πλήρως εκσυγχρονισμένες εγκαταστάσεις για την επεξεργασία και συντήρηση του ελαιόλαδου, ακόμα εφαρμόζει συστήματα διαχείρισης ποιότητας και ασφάλειας, με αποτέλεσμα τα προϊόντα της να είναι αναγνωρίσιμα, αξιόπιστα και υψηλής ποιότητας στο καταναλωτικό κοινό.

Η Ε.Α.Σ.Λ. διακινεί ελαιόλαδο, πυρηνέλαιο και πυρηνόξυλο. Από τα τρία αυτά προϊόντα το μεγαλύτερο ποσοστό σε όγκο είναι το πυρηνόξυλο, όμως το ύψος της αξίας των πωλήσεων καθορίζεται από την αξία των πωλήσεων του ελαιόλαδου. Επομένως η πώληση του ελαιολάδου για την Ε.Α.Σ.Λ. έχει πολύ μεγάλη σημασία για

την επιτυχή λειτουργία της και κάθε μεταβολή της διακινούμενης ποσότητας ελαιόλαδου έχει άμεση επίπτωση στο σύνολο της αξίας των πωλήσεων της Ε.Α.Σ.Α.

Η Ε.Α.Σ.Α. προωθεί στην εξωτερική αγορά το μεγαλύτερο μέρος της διακινούμενης ποσότητας σε σχέση με την εσωτερική αγορά που διακινεί μικρότερες ποσότητες. Το μεγαλύτερο μέρος της διακινούμενης ποσότητας στις εξωτερικές αγορές διακινείται με την μορφή χύμα προϊόντος. Παρατηρείται όμως ότι σε ετήσια βάση οι διακινούμενες τυποποιημένες ποσότητες είναι μεγαλύτερες σε σχέση με τις χύμα διακινούμενες ποσότητες ελαιόλαδου. Υπάρχει μια τάση αύξησης του διακινούμενου τυποποιημένου ελαιόλαδου τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά και ιδιαίτερα κατά τα τελευταία έτη. Βεβαία η πώληση χύμα ελαιόλαδου καλύπτει έχει βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα διευκολύνοντας τις άμεσες οικονομικές ανάγκες της Ε.Α.Σ. Λακωνίας, ιδιαίτερα σε περιόδους όπου η τιμή του χύμα ελαιόλαδου αυξάνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό. Όμως αδυνατίζει τις δυνατότητες για μακροπρόθεμα οικονομικά θετικά αποτελέσματα αφού μειώνει τις δυνατότητες επώνυμης παρουσίας του Λακωνικού Ελαιόλαδου στα σημεία πώλησης του προϊόντος.

Η έντονη αύξηση του τυποποιημένου ελαιόλαδου που παρατηρήθηκε κατά τα τελευταία έτη αποδίδεται στη λειτουργία του υπερσύγχρονου τυποποιητηρίου όπου εφαρμόζονται σύστημα διαχείρισης ποιότητας και ασφάλειας για το ελαιόλαδο με αποτέλεσμα την αναγνώριση των ποιοτικών χαρακτηριστικών από την αγορά

Ως συμπέρασμα, βάση των στοιχείων η πορεία της επιχείρησης στην εξωτερική αγορά τα τρία τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια δυναμική στροφή στο επώνυμο προϊόν. Η πορεία στην εξωτερική αγορά είναι θετική, όμως η σταθερότητα στην διακινούμενη ποσότητα είναι δυνατόν να επιτευχθεί εφόσον το ελαιόλαδο διακινηθεί στο επώνυμο προϊόν το οποίο μόνον αυτό μπορεί να προσφέρει τη δυνατότητα απόκτησης σταθερής αγοράς και επομένως τη διάθεση σταθερών ποσοτήτων ελαιόλαδου αλλά και την περαιτέρω διεύρυνση των αγορών αυτών.

Έτσι η πρόταση στρατηγικής για την η Ε.Α.Σ.Α. είναι να κατευθύνει τις ενέργειες της στην διάθεση στην εξωτερική αγορά επώνυμου ελαιόλαδου το οποίο άλλωστε έχει λάβει σημαντικές διακρίσεις ποιότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

---

1. Boskou, D., (1996), Olive Oil - Chemistry and Technology, AOCS Press United States
2. ICAP A.E. (2001), Ελαιόλαδο - Πυρηνέλαιο - Επιτραπέζιες ελιές, μέρος Β', Κλαδικές Μελέτες Ερευνών και Επενδύσεων, Αθήνα
3. Διεθνές Συμβούλιο Ελαιόλαδου (2010), Στατιστικά Στοιχεία.
4. Ε.Σ.ΥΕ., (2003), Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Στατιστικά στοιχεία, Αθήνα
5. Ε.Α.Σ Λακωνίας (2010), Αδημοσίευτα στοιχεία, Σπάρτη
6. ΕΤΒΑ - ΕΛΑΪΣ Α.Ε. (1993), Ελιά και λάδι, Τριήμερο εργασίας, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα Καλαμάτα
7. IRIS (Μη χρονολογημένο), Κατηγορίες Ελαιολάδου, <http://www.irisoliveoil.gr/el/content/5-oil-categories> Ημερομηνία Πρόσβασης 17/5/2011.
8. Κανονισμός (Ε.Κ.) αριθμός 1019/2002 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 13/6/02
9. Κανονισμός (Ε.Κ.) αριθμός 1782/2003 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 29ης Σεπτεμβρίου 2003
10. Κανονισμός (Ε.Κ.) αριθμός 865/2004 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 24/4/2004

11. Κιτσοπανίδης Ι. Γ., Καμενίδη Θ.Χ., (1992), «Αγροτική Οικονομική», Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη
12. Κουτούκη Η., (μη χρονολογημένο), Υγεία και Διατροφή, Αθήνα
13. Κυρίτσης, Α., (1993), Το ελαιόλαδο, Β΄ Έκδοση, Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις Α.Ε, Θεσσαλονίκη
14. Λαμπράκης Μ., (2000), Λάδι: Γεύσεις και Πολιτισμός 5000 χρόνων, Γ΄ έκδοση Έφεσος, Αθήνα
15. Λύχνος, Ν., (1948), Το δένδρο της ελιάς και η καλλιέργεια του, τόμος Α΄ , Δ. Πετσάλη - Γ. Βαλιανάτου, Αθήνα
16. Μηλιάκου, Δ., (1980), Η ελαιοκαλλιέργεια στην Ελλάδα, στην ΕΟΚ (Ιταλία) και στις υπό ένταξη στην κοινότητα χώρες, ΑΤΕ - Δ/ση μελετών και προγραμματισμού, Αθήνα
17. Μπαλατσούρας, Γ. Δ., (1999) , Η ελαιουργία. Όλα για την ελιά, Σύγχρονη ελαιοκομία, Αθήνα
18. Μπαλατσούρας, Γ. (1995) Η επιτραπέζια ελιά Ποικιλίες - Χημική σύσταση - Εμπορικοί τύποι - Ποιοτικά χαρακτηριστικά Συσκευασία - Εμπορία, Β΄ Έκδοση Πελεκάνος, Αθήνα
19. Μπένος Κ., (1993), Οικονομική σημασία του ελληνικού ελαιολάδου 2006, Αθήνα
20. Παπαγεωργίου Κ., (2004), Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Σταμούλης, Αθήνα
21. Πολυμέρου - Καμηλάκη Α., (2003), Η ελιά στο χώρο και στο χρόνο, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα
22. Ποντικής Κ., (1992), Ελαιοκομία - Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιάς

23. Σημανταράκης Β., Λυκούδη Μ., (2001), Ελιά η Καλλιστέφανος, Εκδόσεις Έφεσος, Αθήνα
24. Τσακλής Εμμ., (2008), Ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών ελαιόλαδου προς τη γερμανική αγορά, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη
25. ΥΠ.Α.Α.Τ, (2008), Στατιστικά Στοιχεία, Αθήνα
26. Ψιλάκης Μ., Ψιλάκης Ν., Καστανάς Η., (1999), Ο πολιτισμός της ελιάς, το ελαιόλαδο, ιστορία, λαογραφία μυθολογία, υγεία, διατροφή, Β΄ έκδοση επαυξημένη, Ελληνική Ακαδημία Γεύσης, Ηράκλειο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο παράρτημα παρουσιάζεται φωτογραφικό υλικό του μηχανολογικού εξοπλισμού της μονάδας τυποποίησης ελαιολάδου της Ε.Α.Σ Λακωνίας

Εικόνα 1. Είσοδος Συνεταιρισμού

Εικόνα 2. Μηχάνημα Γεμίματος Πλαστικών Φιαλών Ελαιολάδου

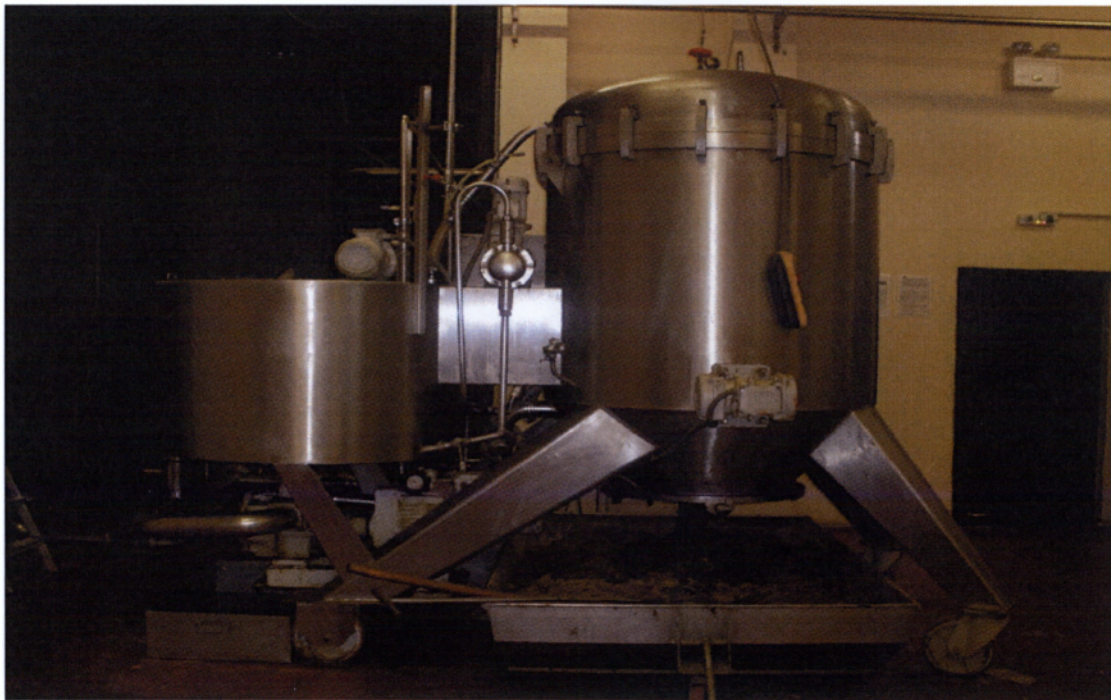

Εικόνα 3. Ταινιόδρομος

Εικόνα 4. Εναέριες σωλήνες για την μεταφορά λαδιού

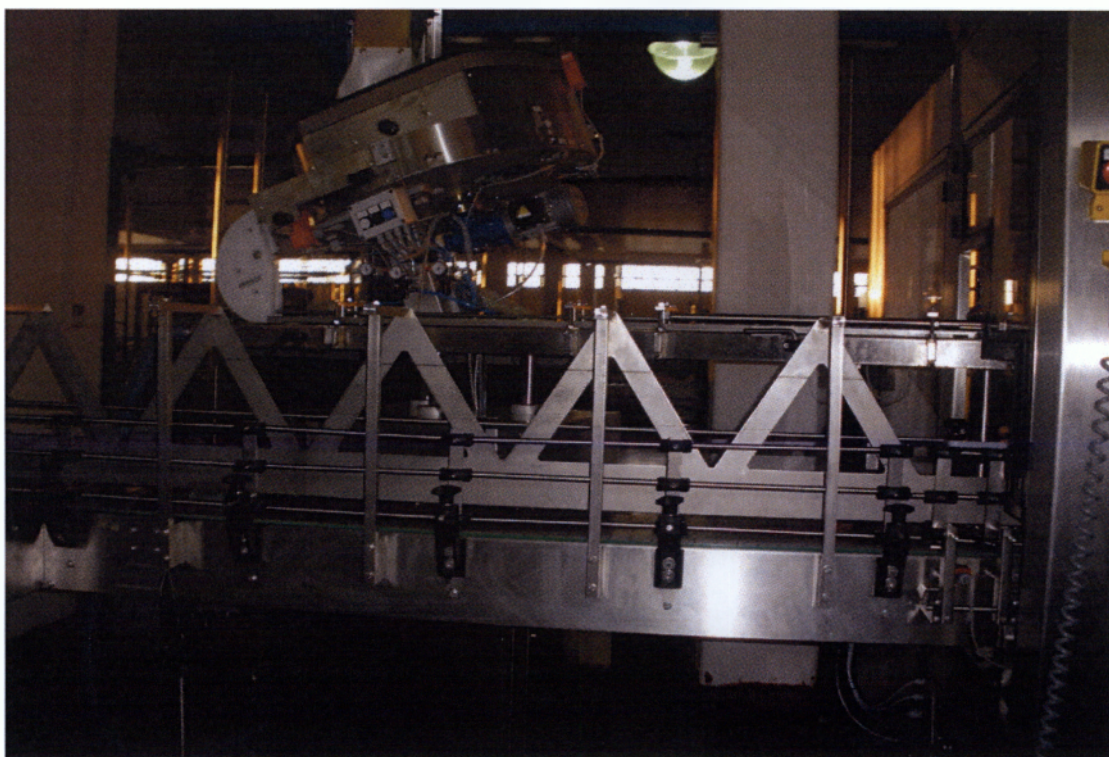

Εικόνα 5. Ελαιοδεξαμενή φιλτραρίσματος

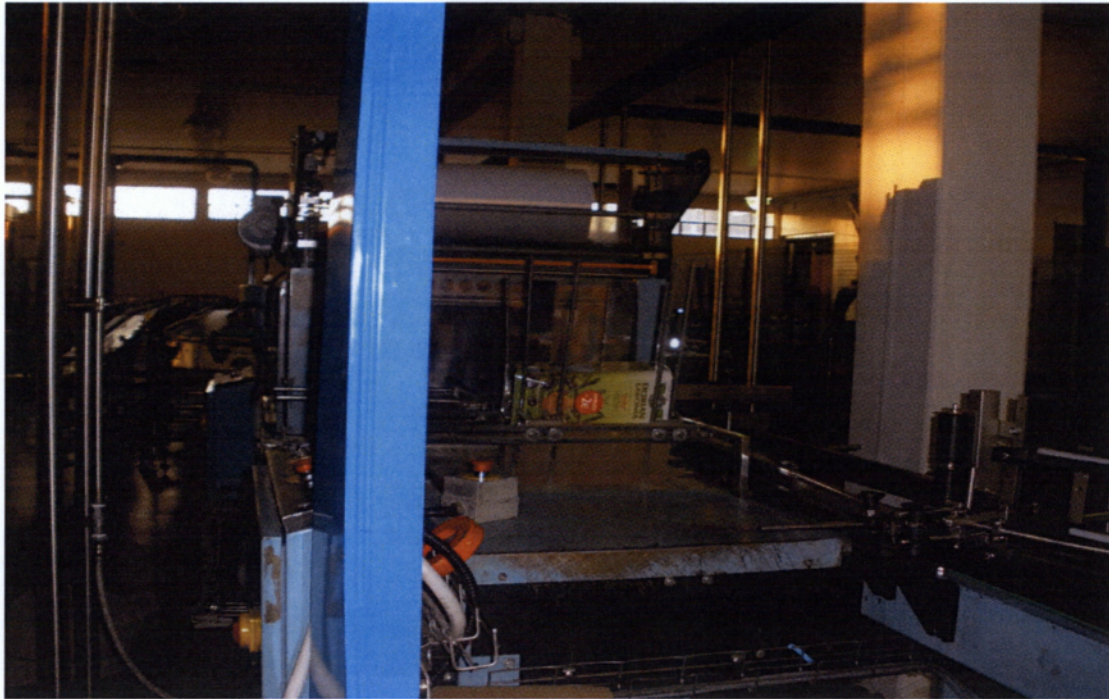

Εικόνα 6. Ελαιοδεξαμενές αποθήκευσης

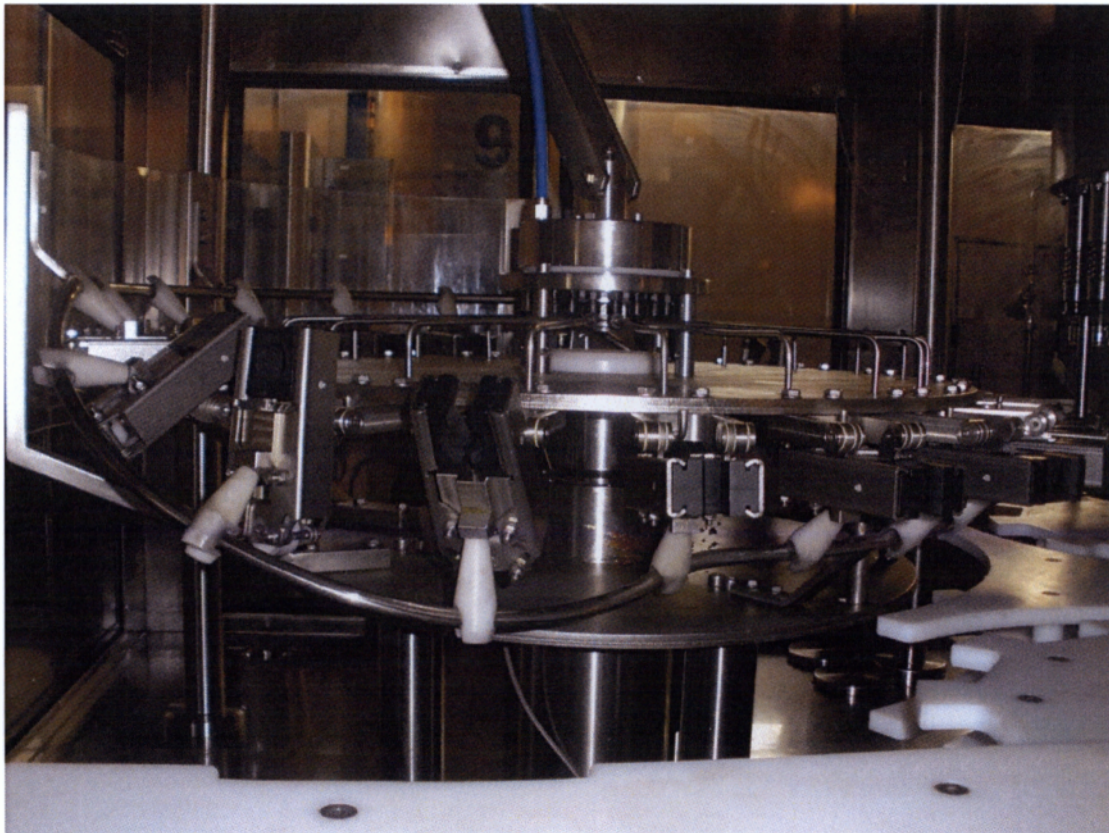

Εικόνα 7. Ετικετέζα

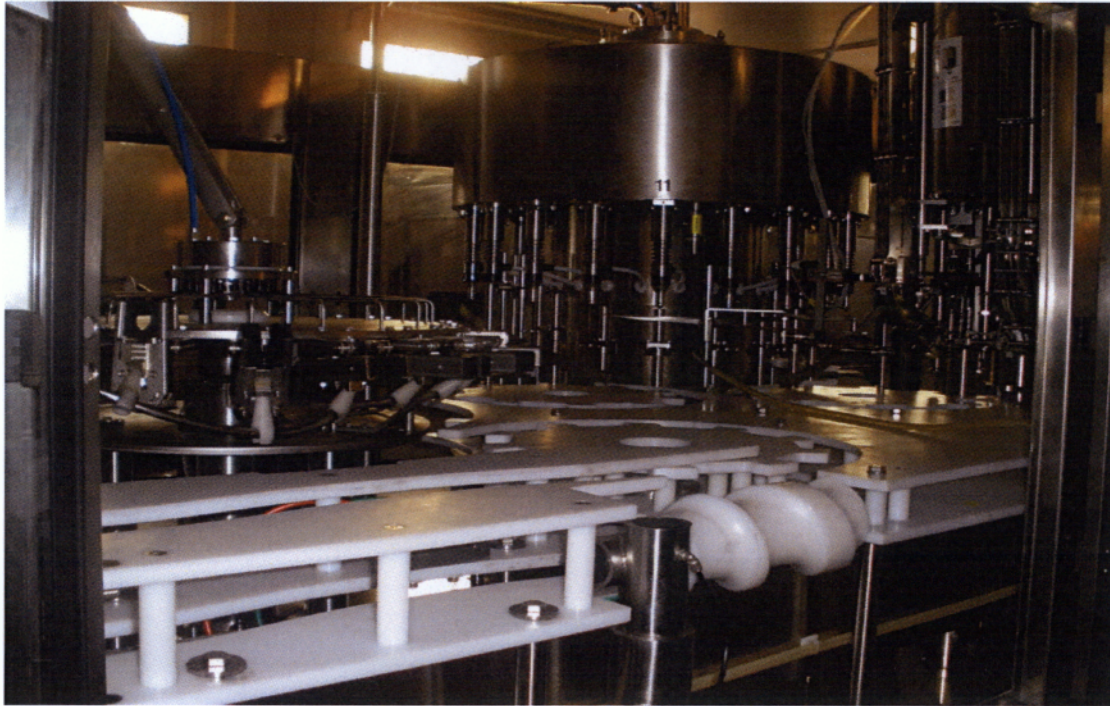

Εικόνα 8. Αυτόματο μηχάνημα συσκευασίας χάρτινων κουτιών

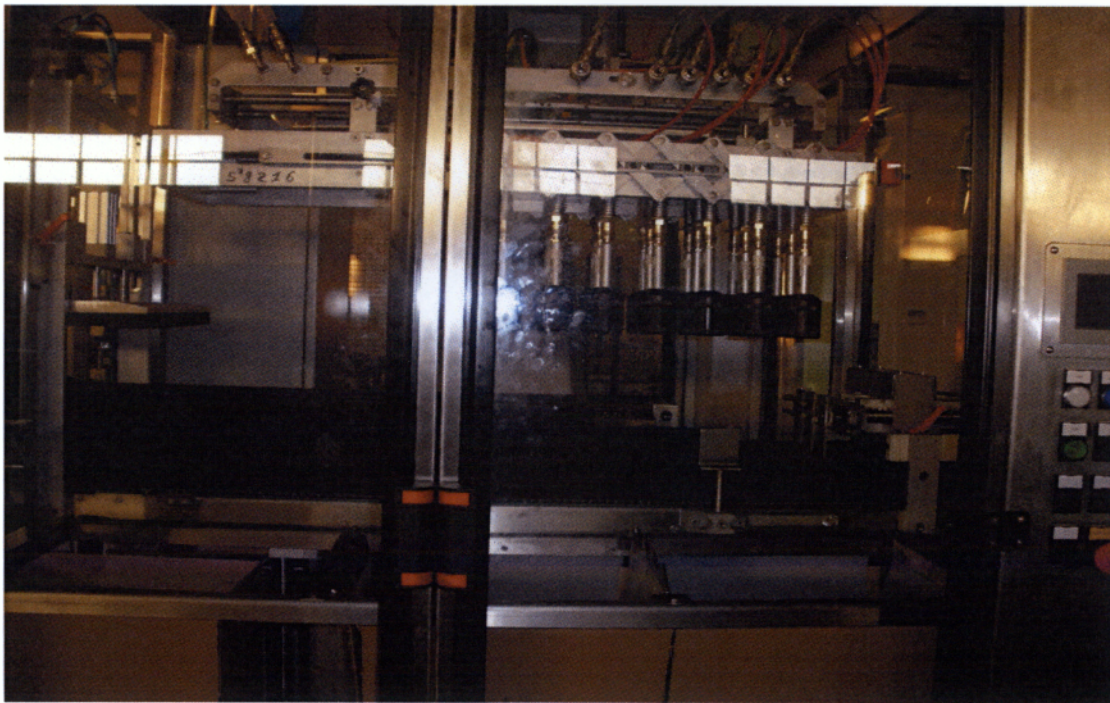

Εικόνα 9. Αυτόματη φουσητική μηχανή γυάλινων φιαλών

Εικόνα 10. Αυτόματη γεμιστική μηχανή ελαιολάδου γυάλινων φιαλών

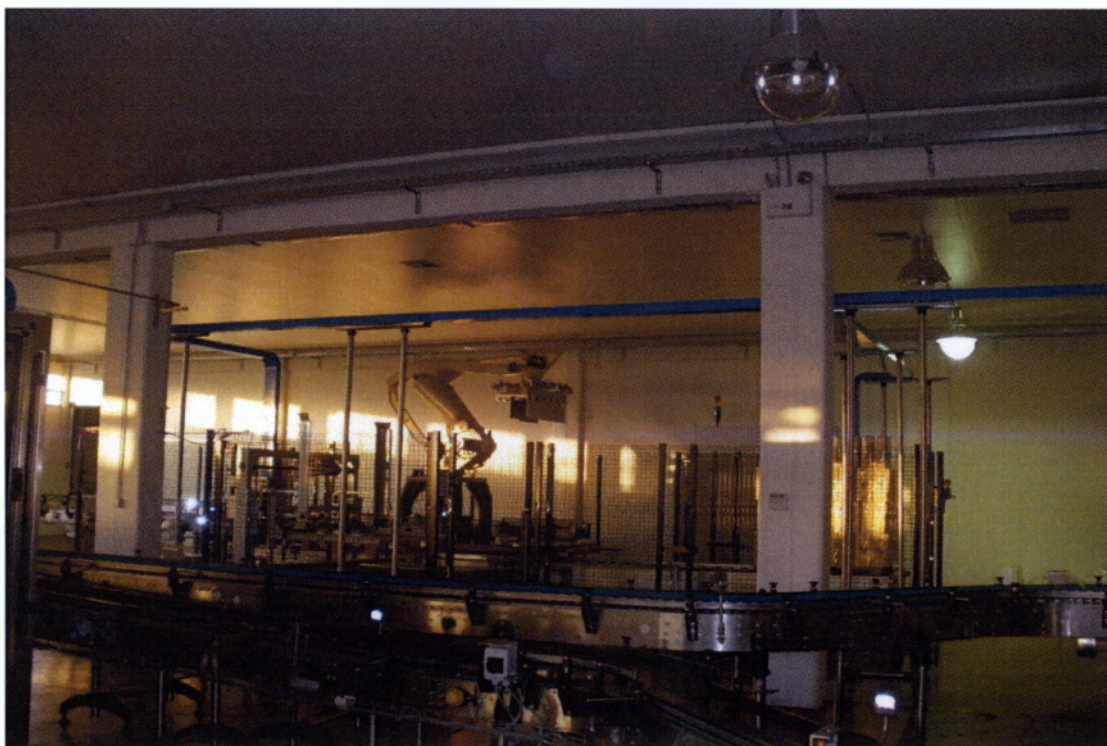

Εικόνα 11. Αυτόματη ταπωτική μηχανή γυάλινων φιαλών

Εικόνα 12. Ταινιόδρομος

Εικόνα 13. Ρομπότ